

Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας

Παιδαγωγικό Τμήμα Δημοτικής Εκπαίδευσης

Πτυχιακή Εργασία

ΒΟΛΟΣ 2010-2011

**Η ΕΠΙΔΡΑΣΗ ΤΟΥ ΚΙΝΗΜΑΤΟΣ ΤΗΣ ΝΕΟΛΑΙΑΣ ΤΗΣ
ΓΕΡΜΑΝΙΑΣ ΣΤΗΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΣΤΙΣ ΤΡΕΙΣ ΠΡΩΤΕΣ
ΔΕΚΑΕΤΙΕΣ ΤΟΥ 20ου αι.**

Εικόνα 1 Ομάδα οπαδών του wanderwogelgruppe (1930)

ΕΠΙΒΛΕΠΟΝΤΕΣ ΚΑΘΗΓΗΤΕΣ :

ΠΥΡΓΙΩΤΑΚΗΣ ΓΙΩΡΓΟΣ, Αναπληρωτής Καθηγητής, 1^{ος} επιβλέπων

ΚΑΛΔΗ ΣΤΑΥΡΟΥΛΑ, Επίκουρη Καθηγήτρια, 2^{ος} επιβλέπων

ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ: ΣΤΑΥΡΙΑΝΟΥΔΑΚΗ ΑΛΕΞΑΝΔΡΑ

**Η ΕΠΙΔΡΑΣΗ ΤΟΥ ΚΙΝΗΜΑΤΟΣ ΤΗΣ ΝΕΟΛΑΙΑΣ ΤΗΣ ΓΕΡΜΑΝΙΑΣ ΣΤΗΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΤΙΣ ΤΡΕΙΣ
ΠΡΩΤΕΣ ΔΕΚΑΕΤΙΕΣ ΤΟΥ 20^{ου} αι.**

**ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ
ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ & ΚΕΝΤΡΟ ΠΛΗΡΟΦΟΡΗΣΗΣ
ΕΙΔΙΚΗ ΣΥΛΛΟΓΗ «ΓΚΡΙΖΑ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ»**

Αριθ. Εισ.:	9649/1
Ημερ. Εισ.:	26-09-2011
Δωρεά:	Συγγραφέα
Ταξιδετικός Κωδικός:	ΠΤ – ΠΔΕ
	2011
	ΣΤΑ

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ
ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ & ΚΕΝΤΡΟ ΠΛΗΡΟΦΟΡΗΣΗΣ
ΕΙΔΙΚΗ ΣΥΛΛΟΓΗ «ΓΚΡΙΖΑ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ»

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

1. ΕΙΣΑΓΩΓΗ.....	4
2. Η Μεταρρυθμιστική Παιδαγωγική.....	5
2. 1 Γενική επισκόπηση.....	10
2. 2 Βασικοί παράγοντες στη δημιουργία της.....	13
3. Το Κίνημα της Νεολαίας.....	16
3. 1 Παράγοντες στη δημιουργία του Κινήματος.....	17
3. 2 Φιλοσοφικό του υπόβαθρο.....	22
3. 3 Η οργάνωση και η εξέλιξη του.....	24
3. 3. 1 Ρομαντική φάση: Παλιό οδοιπορικό πουλί (1896-1901).....	31
3. 3. 2 Η συζήτηση γύρω από τον «νεανικό πολιτισμό».....	36
α) Το πανγερμανικό Συνέδριο της Hohe Meißner.....	42
β) Νεανικός πολιτισμός: Μύθος ή πραγματικότητα?.....	46
3. 3. 3 Βασικές αξίες και παιδαγωγικοί προβληματισμοί από τη μέχρι τότε εξέλιξη του.....	47
3. 3. 4 Η κίνηση της Νεολαίας κατά τον Α. Παγκόσμιο πόλεμο.....	49
3. 3. 5 Η κοινωνική-παιδαγωγική σημασία του Κινήματος στις δεκαετίες 1920 έως στις αρχές 1930... ..	51
3. 3. 6 Τα δικτατορικά καθεστώτα στην Ευρώπη ως ανασταλτικός παράγοντας.....	54
3. 3. 7 Ιστορικές μορφές του Κινήματος.....	60
3. 3. 8 Συμπεράσματα.....	63
4. Κριτική αποτίμηση. Γενικά Συμπεράσματα.....	65
5. Βιβλιογραφία.....	68

Ευχαριστίες

Η παρούσα εργασία, απαιτήσε αρκετή δουλειά και χρόνο από εμένα. Χρειάστηκε να αναζητήσω πηγές σε γερμανική βιβλιογραφία, να τις επεξεργαστώ και στη συνέχεια να παρουσιάσω τις πληροφορίες που βρήκα στη δική μου εργασία, προσπαθώντας να δώσω το δικό μου στίγμα.

Στην προσπάθεια μου αυτή δεν ήμουν μόνη γι αυτό και νιώθω την ανάγκη να ευχαριστήσω πρώτα από όλους τον κύριο Γιώργο Πυργιωτάκη για την πολύτιμη αρωγή που μου παρείχε. Με βοήθησε τόσο στη διατύπωση του θέματος όσο και στη δόμηση της εργασίας (διαμόρφωση κεφαλαίων κ.α.). Το ότι ήξερα εκ των προτέρων αλλά και κατά τη διάρκεια της συγγραφής της εργασίας μου, ότι μπορώ να βασίζομαι στις συμβουλές και τις υποδείξεις του για ένα, όσο το δυνατό, αριότερο αποτέλεσμα, ήταν εξαιρετικά σημαντικό για την ψυχολογική μου διάθεση. Πράγματι είχαμε μια εξαιρετικά αποτελεσματική και γόνιμη συνεργασία καθώς σε κάθε συνάντησή μας «πήγαινε η εργασία ένα βήμα μπροστά». Επίσης, οφείλω να αναφερθώ και στη χρησιμότητα του συγγράμματός του, του κυρίου Πυργιωτάκη, «Παιδαγωγική του Νέου Σχολείου» καθώς με βάση αυτό ενημερώθηκα η ίδια λεπτομερώς για την ιστορία του Κινήματος της Νεολαίας. Εκτός αυτού αποτέλεσε και τον «οδηγό» μου κατά τη διάρκεια συγγραφής της εργασίας μου.

Ευχαριστίες οφείλω και στον δεύτερο επιβλέποντα καθηγητή, την κ. Καλδή Σταυρούλα, Επίκουρη Καθηγήτρια, για το χρόνο που αφιέρωσε για τη μελέτη της εργασίας μου και κυρίως για τις υποδείξεις της κατά την επίσημη παρουσίαση της στις 15 Ιουνίου 2011.

Θα ήθελα ακόμη να ευχαριστήσω τον αδελφό μου Ανδρέα που με βοήθησε με τη μετάφραση ορισμένων αποσπασμάτων από γερμανική βιβλιογραφία και την πρώτην καθηγήτρια των Γερμανικών μου που με τη κάρτα της απέκτησα πρόσβαση στις βιβλιοθήκες του Γερμανικού Ινστιτούτου Θεσσαλονίκης, Goethe Institute, αλλά και της Γερμανικής Φιλολογίας του Α.Π.Θ.

Τέλος, καθώς η εκπόνηση της παρούσας πτυχιακής εργασίας απαιτήσε αρκετό χρόνο από εμένα τον οποίο στερήσα από τους δικούς μου ανθρώπους, θα ήθελα να ευχαριστήσω την οικογένεια και τους φίλους μου για την ψυχολογική υποστήριξη που αφειδώς μου προσέφεραν.

1. ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Η παρούσα εργασία αφορά στη μελέτη της ιστορίας του Κινήματος της ιστορίας, την εξέλιξη του καθώς και την επίδραση που άσκησε στα παιδαγωγικά πράγματα της εποχής (μετά το 1911).

Το Κίνημα που είχε τις βαθύτερες ρίζες του στη Μεταρρυθμιστική Παιδαγωγική δημιουργήθηκε το 1996 από αγανακτισμένους από το εκπαιδευτικό σύστημα μαθητές και μαθήτριες. Δεν ήταν τίποτα άλλο παρά ο τρόπος που θέλησε η Νεολαία να εκφράσει την αγανάκτηση της απέναντι στο αυταρχικό σχολείο, στο δάσκαλο παντογνώστη και στη «πατριαρχική» συντηρητική οικογένεια. Η νεολαία ένιωθε ότι καταπιέζεται μέσα σε ένα περιβάλλον που οι ενήλικες διαμόρφωσαν γι αυτούς και ζητάει την αυτονομία της. Ο κάθε νέος ζητά να έχει ο ίδιος το πρώτο λόγο για τις επιλογές του, για τη παιδεία που θα λάβει και για το καθορισμό του μέλλοντος του.

Το Κίνημα στην πρώτη φάση του, παλιό οδοιπορικό πουλί (1896-1901), στερείται ιδεολογικού υπόβαθρου. Οι αρχηγοί των ομάδων του Κινήματος, επηρεασμένοι από το πρότυπο του «ταξιδευτή φοιτητή» του Μεσαίωνα προάγουν τα ταξίδια στη φύση και τη συντροφική μορφή ζωής. Ωστόσο, δε φαίνεται να γίνεται κάποια κίνηση που να οδηγεί στην αυτονομία των νέων. Αξίζει να σημειωθεί ότι όλες οι εκδηλώσεις που οργανώνονταν δεν είχαν νομική κάλυψη ούτε και την έγκριση των γονέων. Κατά συνέπεια η συμμετοχή σε αυτές ήταν αρκετά περιορισμένη.

Στη δεύτερη φάση του Κινήματος, (στις αρχές του 20^{ου} αι.), αποκτάται νομική κάλυψη, το Κίνημα ενθαρρύνεται από γονείς και εκπαιδευτικούς και εκτός από τη διοργάνωση ταξιδιών και εκδηλώσεων, προάγεται το ζήτημα της αφύπνισης του Γερμανικού λαού. Στα ενδιαφέροντα των μελών προστίθενται και το ενδιαφέρον για τη λαϊκή τέχνη και το λαϊκό τρόπο ζωής. Στη φάση αυτή τέθηκαν και τα θεμέλια για τις ριζικές αλλαγές που συνέβησαν μετά το 1911 στο χώρο της εκπαίδευσης και της πρόνοια για τους νέους γενικότερα.

Ωστόσο η δράση του Κινήματος πήρε άλλη τροπή κατά τη διάρκεια του Α Παγκοσμίου Πολέμου, όπου τα περισσότερα μέλη των ομάδων κατατάχθηκαν ως εθελοντές ενώ άλλοι παρείχαν υπηρεσίες όπως ενημέρωση, διευκόλυνση της επικοινωνίας των μελών μεταξύ τους (η σύζυγος του Fischer μετέτρεψε το σπίτι της σε γραφεία εφημερίδας) κ.α.

Η ΕΠΙΔΡΑΣΗ ΤΟΥ ΚΙΝΗΜΑΤΟΣ ΤΗΣ ΝΕΟΛΑΙΑΣ ΤΗΣ ΓΕΡΜΑΝΙΑΣ ΣΤΗΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΤΙΣ ΤΡΕΙΣ ΠΡΩΤΕΣ ΔΕΚΑΕΤΙΕΣ ΤΟΥ 20^{ου} αι.

Το οριστικό τέλος του Κινήματος σημειώθηκε με την άνοδο του Χίτλερ στην εξουσία το 1933. Με νόμο του Γ' Ράιχ απαγορεύτηκε η λειτουργία και η ύπαρξη συλλόγων νέων. Ενώ ορισμένα από τα μέλη του Κινήματος κατατάχθηκαν στο Ναζιστικό στρατό.

Μπορεί το τέλος του Κινήματος να ήταν άδοξο αλλά τέθηκαν τα θεμέλια για ριζικές αλλαγές στο χώρο της εκπαίδευσης. Το παραδοσιακό σχολείο με το δάσκαλο – παντογνώστη άρχισε να παρακμάζει και τη θέση του πήραν σύγχρονες μορφές μάθησης (project, διαθεματικές προσεγγίσεις κ.α.). Ο δάσκαλος έγινε συνοδοιπόρος των μαθητών και φίλος, κατέβηκε από το υψηλό αναλόγιο που τον είχε τοποθετήσει το Ερβαρτιανό σχολείο. Ενώ ξεκίνησε και η θεμελίωση μιας περισσότερο λαϊκής παιδείας μέσω της ίδρυσης ιδρυμάτων πρόνοιας για τα παιδιά-θύματα του Β Παγκοσμίου Πολέμου και λαϊκών πανεπιστημίων.

2. Η Μεταρρυθμιστική Παιδαγωγική

«Η Μεταρρυθμιστική Παιδαγωγική επιδίωκε, από το ένα μέρος να αντικαταστήσει το παραδοσιακό δασκαλοκεντρικό σχολείο, και από το άλλο, να καθιερώσει ένα ενιαίο σχολείο στη γενική εκπαίδευση με σκοπό τη παροχή ίσων ευκαιριών σε όλους τους μαθητές κάθε κοινωνικής κατηγορίας»¹.

Η παγκόσμια επικράτηση της Ερβαρτιανής παιδαγωγικής άρχισε από την πρώτη δεκαετία του 20^{ου} αι. να γνωρίζει μια βαθμιαία παρακμή τόσο στη Γερμανία, στη χώρα από την οποία ξεκίνησε όσο και σε άλλες χώρες της Ευρώπης. Ο παραγκωνισμός της Ερβαρτιανής Παιδαγωγικής σχετιζόταν άμεσα με τις νέες κοινωνικές και πολιτιστικές συνθήκες της βιομηχανικής κοινωνίας. Στη δεκαετία του

¹ Ο ορισμός αυτός πάρθηκε από το βιβλίο του Γιώργου Ε. Πυριωτάκη, «Παιδαγωγική του νέου σχολείου. Μια συστηματική εξέταση παιδαγωγικών ιδεών από τον Έρβαρτο έως την «Κλασική Μεταρρυθμιστική Παιδαγωγική» και βασίστηκε στις αναφορές του Scheibe, 1984 : 273-294. Εκδόσεις Γρηγόρη. Αθήνα 2007. Scheibe, 1984: 273-294

1920 επήλθε η πλήρης εγκατάλειψη της Ερβαρτιανής παιδαγωγικής. Αρκετά εκπαιδευτικά συστήματα, κυρίως στην Ευρώπη και στη Βόρεια Αμερική, είχαν εισάγει στα σχολεία τους και εφαρμόζαν δοκιμαστικά μια τάση ή ένα συνδυασμό διαφόρων τάσεων της Κλασικής Μεταρρυθμιστικής Παιδαγωγικής. Στην Ελλάδα χαρακτηριστικό παράδειγμα αυτής της τάσης αποτελεί η ίδρυση του γνωστού *παρθεναγωγείου του Βόλου*², το 1908 από το παιδαγωγό *Αλέξανδρο Δελμούζο*³. Η αναγκαστική αναστολή της λειτουργίας του εν λόγω εκπαιδευτικού ιδρύματος, εξαιτίας κυρίως της ανωριμότητας της τότε Ελληνικής κοινωνίας για τέτοιου είδους εκπαιδευτικές αλλαγές, επέτρεψε τη συνέχιση της Ερβαρτιανής μεθόδου διδασκαλίας στην Ελληνική εκπαίδευση ως τα τέλη της δευτέρας δεκαετίας του 20^{ου} αι. Τόσο ο Δελμούζος όσο και άλλοι αξιόλογοι εκπαιδευτικοί - εκπρόσωποι της νέας αυτής παιδαγωγικής κίνησης «απέτυχαν» να αποβάλλουν την τυπολατρία της Ερβαρτιανής Παιδαγωγικής από τα εκπαιδευτικά δρώμενα της εποχής. Ο Β' παγκόσμιος πόλεμος, τέλος, συνετέλεσε αποφασιστικά στην εγκατάλειψη κάθε μεταρρυθμιστικού εγχειρήματος που αφορούσε στις παιδαγωγικές μεθόδους.

Ένας ακόμη εκπαιδευτικός που προσπάθησε να καθιερώσει τις αρχές της Μεταρρυθμιστικής Παιδαγωγικής (Νέο σχολείο όπως συναντάται στην Αγγλική Βιβλιογραφία) ήταν ο Θεόδωρος Κάστανος (1888-1932), πρωτοπόρος παιδαγωγός και οραματιστής του Νέου Σχολείου Εργασίας στην Ελλάδα⁴. «Σκοπός του Σχολείου δεν είναι το σοφό παιδί, αλλά το ευτυχισμένο παιδί. Και αυτό το παιδί μόνο μέσα σε ένα (δια)δραστικό και όχι σκυθρωπό σχολείο μπορεί να ολοκληρωθεί, έγραφε ο Κάστανος. Σύμφωνα με αυτόν δηλαδή ένα παιδί δεν γίνεται να μάθει μέσα σε ένα μουντό περιβάλλον που δε συνάδει με τη δική του ορμή και ζωνχράδα. Ούτε βέβαια μπορεί να συντελεστεί μάθηση με μεταλαμπάδευση γνώσεων από ένα δάσκαλο-παντογνώστη προς ένα μαθητή-σφουγγάρι. Για να συντελεστεί μάθηση απαιτείται ενεργή συμμετοχή του μαθητή, να αγγίζει, να παρατηρήσει, να κρίνει και να σχεδιάσει για

2 Υπό την έμπνευση του Αλέξανδρου Δελμούζου στο Σχολείο του Βόλου εφαρμόστηκαν ορισμένες εκπαιδευτικές καινοτομίες: επίκεντρο των περιεχομένων της διδασκαλίας ο νεότερος Ελληνισμός, διδασκαλία και χρήση της Δημοτικής, αρχαιοελληνική γραμματεία σε νεοελληνική μετάφραση, πριμοδότηση των φυσιογνωστικών πρακτικών μαθημάτων και των γαλλικών, ατμόσφαιρα συμπιλίωσης των μαθητριών με το δάσκαλο και τη σχολική ζωή. Χ.Γ. Χαρίτος, Το παρθεναγωγείο του Βόλου, τόμοι Α-Β, Ιστορικό αρχείο Ελληνικής Νεολαίας, ΓΓΝΓ, Αθήνα 1989.

3 Δελμούζος 1950 και Χαρίτος, 1989.

4 Παναγιώτης Νταβαρίνος, Σχολικός Σύμβουλος Φιλολόγων. Η Παιδαγωγική του νέου σχολείου.

να προσεγγίσει με όλες του τις αισθήσεις το εκάστοτε αντικείμενο μάθησης. Ο Κάστανος δήλωνε ακόμη, «Οι ψυχές του δασκάλου και του παιδιού βρίσκονται πέρα και πάνω από τη μέθοδο. Όταν αυτές επικοινωνούν, βρίσκουν τη μέθοδο. Διαφορετικά, και ολόκληρο το γνωστικό ουρανό να κατεβάζει ο δάσκαλος, είναι καταδικασμένος σε αποτυχία». Με τη φράση αυτή ο Κάστανος⁵ καταδίκασε το δασκαλοκεντρικό μοντέλο

⁵ Ο Θεόδωρος Κάστανος γεννήθηκε στο Βροντάδο της Χίου το 1888. Σε ηλικία είκοσι ετών διορίστηκε δάσκαλος στη Χίο όπου εργάστηκε μέχρι το 1912. Τότε έφυγε από τη Χίο και πολέμησε ως εθελοντής στο Βαλκανικό Πόλεμο. Το 1913 πηγαίνει στην Ίενα και στο Βερολίνο για σπουδές φιλοσοφίας και παιδαγωγικής. Σε επτά χρόνια αναγορεύτηκε διδάκτωρ της φιλοσοφίας κι επέστρεψε στην Ελλάδα για να διοριστεί καθηγητής των παιδαγωγικών στο Διδασκαλείο Θηλέων Θεσσαλονίκης. Την επόμενη χρονιά γίνεται διευθυντής των Αρχιγενείων Εκπαιδευτηρίων Επιβατών στην Ανατολική Θράκη. Σ' ένα χρόνο (Σεπτέμβριος 1922) με τη Μικρασιατική καταστροφή έκλεισαν τα Αρχιγένεια Εκπαιδευτήρια κι ο Κάστανος πηγαίνει στην Παλαιά Ορεστιάδα όπου συγχώνευσε και διηύθυνε, για έντεκα μήνες, τα δύο Παρθεναγωγεία το Αρχιγένειο και το Ζάππειο Ανώτερο Παρθεναγωγείο Αδριανουπόλεως. Στη συνέχεια αφού παραδόθηκε και η Παλαιά Ορεστιάδα στους Τούρκους μετέφερε και τα δύο αυτά σχολεία στην Αλεξανδρούπολη και το 1923, με τις δικές του ενέργειες, ιδρύθηκε το Διδασκαλείο Θράκης. Η εθνική του αυτή προσφορά «ανταμείφθηκε» το 1926 όταν μετατέθηκε στο Διδασκαλείο Καστοριάς. Είχε τολμήσει να συγκρουστεί με τις διοικητικές και τις στρατιωτικές αρχές. Ο έντιμος κι ασυμβίβαστος Κάστανος το 1927 μετατίθεται στο Καρπενήσι και σε δύο χρόνια στη Φλώρινα για να μετατεθεί και πάλι, ακόμα και νεκρός, από τη Φλώρινα στη Μυτιλήνη. Στις 12 Φεβρουαρίου 1932 η Φλώρινα συγκλονίζεται από το θάνατο του Θεόδωρου Κάστανου. Αποχαιρετά για πάντα τον άνθρωπο και δάσκαλο που τον αγάπησε και την αγάπησε όσο κανείς άλλος εκπαιδευτικός. Ο άνθρωπος της δράσης και της δημιουργίας, ο ρομαντικός παιδαγωγός, ο εραστής της εκπαίδευσης, ο ανυποχώρητος αγωνιστής – ιδεολόγος έφυγε, σε ηλικία μόλις 44 ετών, αφήνοντας παρακαταθήκη τη φωτεινή πορεία του, το Σχολείο Εργασίας στη θεωρία και στην πράξη.

Σχολείο εργασίας και διδασκαλία σ' αυτό είναι η διδασκαλία που τακτοποιείται και γίνεται κατά τέτοιο τρόπο ώστε τα παιδιά σε κάθε απόκτηση γνώσεων, να εργάζονται ανεξάρτητα, να βρίσκονται σε πλήρη δράση, να ζουν μέσα τους τη γνώση, να την επεξεργάζονται και να τη μορφοποιούν. Η απόκτηση των γνώσεων δε γίνεται με τη μετάδοση, αλλά με ξεχωριστή ενέργεια του μαθητή, με δική του παρατήρηση και πειραματισμό. Τα παιδιά από μια εσωτερική ανάγκη κινούνται σε ελεύθερη κι ανεξάρτητη δράση και αφομοιώνουν τα αγαθά του πολιτισμού. Επιγραμματικά τα ουσιώδη γνωρίσματα του σχολείου εργασίας είναι η εσωτερική ανάγκη για δράση, η ανεξάρτητη κι ελεύθερη ενέργεια του παιδιού και η απόκτηση δυνάμεων που η εκδήλωσή τους έχει κοινωνική κατεύθυνση.

Ο μεγάλος οραματιστής χαρακτηριστικά έλεγε: «Αγαπήσατε το παιδί, κατεβείτε κοντά του, βάλτε το χέρι σας στην καρδιά του. Αφουγκρασθείτε τον πόνο του και τη χαρά του». Αλλά και... «Σκοπός του

διδασκαλίας και το «Παραδοσιακό Σχολείο» όπου ο δάσκαλος «βομβάρδιζε» το μαθητή με γνώσεις (γνωστικός ουρανός) χωρίς ωστόσο ποτέ να επικοινωνεί μαζί του και οδηγώντας τον με μαθηματική ακρίβεια στη «σχολική αποτυχία» .

Εικόνα 2 : ο διευθυντής Θεόδωρος Κάστανος με τις δευτεροετείς φοιτήτριες του τριτάξιου διδασκαλείου στην αυλή του Αρχηγενείου διδασκαλείου Επιβατών (1992)

σχολείου δεν είναι – δεν πρέπει να είναι – το σοφό παιδί, αλλά το ευτυχισμένο παιδί. Κι αυτό το παιδί μόνο μέσα σε ένα δραστικό κι όχι σκυθρωπό σχολείο μπορεί να ολοκληρωθεί. Η αξία του ανθρώπου δε βρίσκεται στις γνώσεις, αλλά στην ισχυρή βούληση, στην ολοκληρωμένη προσωπικότητα, στην πνευματική καλλιέργεια, στη δημιουργία πλούσιας συναισθηματικής, ζωής, στη μέθεξή τους στην κοινωνική ζωή...

Θεόδωρος Ι. Κάστανος, Ο πρωτοπόρος παιδαγωγός και οραματιστής του σχολείου εργασίας στην Ελλάδα. Έφη Τσιροπινά

Εικόνα 3 : Θεόδωρος Κάστανος (1888-1932)⁶

Και στο έργο του Μιχάλη Παπαμαύρου παρατηρεί κανείς τις εμφανείς επιρροές από τη Μεταρρυθμιστική Παιδαγωγική⁷. Ο Έλληνας δάσκαλος υπήρξε πρωτεργάτης του Σχολείου Εργασίας στην Ελλάδα του Μεσοπολέμου. Αν και η ζωή, οι διώξεις και η δράση του άρχισαν να γίνονται ευρύτερα γνωστά μετά το 1983, οι παιδαγωγικές του αντιλήψεις και οι επιδράσεις που δέχθηκε στη διαμόρφωση του έργου του από τους εκπροσώπους της Μεταρρυθμιστικής Παιδαγωγικής στη Γερμανία παραμένουν ακόμα άγνωστες.

2.1 Γενική επισκόπηση

⁶ Έφη Τσιροπινά : Θεόδωρος Ι. Κάστανος, Ο πρωτοπόρος παιδαγωγός και οραματιστής του σχολείου εργασίας στην Ελλάδα.

⁷ Ο Μιχάλης Παπαμαύρος γεννήθηκε στη Βολισσό όπου και τελείωσε το Γυμνάσιο, ενώ πρωτοστάτησε στο κίνημα του δημοτικισμού και στην εκπαιδευτική μεταρρύθμιση με τον Α. Δελμούζο και το Δ. Γληνό. Σπούδασε στη Γερμανία και διετέλεσε καθηγητής του Αρσακείου Λαρίσης, υποδιευθυντής του Μαράσλειου Διδακτηρίου, όπου και εισήγαγε το θεσμό της σχολικής κοινότητας. Μετά το δεύτερο παγκόσμιο πόλεμο διώχθηκε και εξορίστηκε μέχρι το 1952. Στη μαύρη λίστα ακόμα ο εκπαιδευτικός Μιχάλης Παπαμαύρος, αρνήθηκε το υπουργείο Παιδείας να δώσει το όνομά του στο σχολείο της Βολισσού, άρθρο της εφημερίδος Chios news (3/52007).

Μία από τις δυσκολίες που συναντά κάθε μελετητής της Κλασικής Μεταρρυθμιστικής παιδαγωγικής αφορά στη μελέτη της βιβλιογραφίας⁸. Ειδικότερα τα προβλήματα προκύπτουν κυρίως από τη ποικιλομορφία των παιδαγωγικών συστημάτων ή μεθόδων διδασκαλίας που εφαρμόστηκαν από τους κύριους εκπροσώπους της Κλασικής Μεταρρυθμιστικής Παιδαγωγικής. Επιπρόσθετα προβλήματα δημιουργούν όμως τόσο η διαφορετική ορολογία που χρησιμοποιείται στα σχετικά δημοσιεύματα όσο και η διαφορετική εννοιολογική σημασία συνώνυμων όρων. Οι δυσκολίες είναι ακόμη μεγαλύτερες στη γερμανική παιδαγωγική βιβλιογραφία, γιατί και η ονομασία και το εννοιολογικό περιεχόμενο των σχετικών όρων παρουσιάζουν μεταξύ τους μεγαλύτερη διαφοροποίηση.

Η ουσιαστική αφετηρία της Κλασικής Μεταρρυθμιστικής Παιδαγωγικής συμπίπτει σε όλες τις ανεπτυγμένες χώρες του δυτικού κόσμου στην ίδια χρονική περίοδο, δηλαδή στην αρχή του 20^{ου} αι., ενώ οι ρίζες της βρίσκονται στη δεκαετία του 1890. Αυτό δε σημαίνει όμως σε καμία περίπτωση ότι αυτή η Μεταρρυθμιστική Κίνηση έχει σε όλες αυτές τις χώρες μόνο κοινά χαρακτηριστικά γνωρίσματα. Αντιθέτως παρατηρούνται πολλές διαφορές ανάμεσα σε διάφορα κράτη του δυτικού κόσμου όπως στη Γαλλία, στη Γερμανία, στη Μεγάλη Βρετανία και στις Η.Π.Α. αλλά και ανάμεσα σε διάφορα παιδαγωγικά ρεύματα και στους εκπροσώπους τους στο πλαίσιο της ίδιας χώρας. Το παραπάνω γεγονός αιτιολογείται με βάση τον έντονο πλουραλισμό που επικρατούσε στην περίοδο της Κλασικής Μεταρρυθμιστικής Παιδαγωγικής, στις τρεις πρώτες δεκαετίες του 20^{ου} αι. Μια χαρακτηριστική διαφοροποίηση των ρευμάτων αφορά στην ίδια την ονομασία του παιδαγωγικού φαινομένου. Έτσι παρατηρείται ότι η Κλασική Μεταρρυθμιστική Παιδαγωγική είναι γνωστή στην Αγγλική γλώσσα με τον όρο νέα αγωγή.

Αν προσπαθήσει λοιπόν κανείς να δώσει έναν ορισμό στη Μεταρρυθμιστική Παιδαγωγική θα συναντήσει πολλές δυσκολίες που και αυτό γιατί κατά τον Rohrs η Μεταρρυθμιστική Παιδαγωγική αναφέρεται σε μία ιστορική εποχή (1890- 1933) που

8 Γιώργος Ε. Πυργιωτάκης. Παιδαγωγική του νέου σχολείου. Μια συστηματική εξέταση παιδαγωγικών ιδεών από τον Έρβαρτο έως την «Κλασική Μεταρρυθμιστική Παιδαγωγική». Εκδόσεις Γρηγόρη. Αθήνα 2007.

δεν αποτελεί σταθερό αντικείμενο. Στην εποχή αυτή είχε αναπτυχθεί μια ορισμένη κίνηση και είχε προκαλέσει μια σύγχρονη εκπαιδευτική πράξη .

Ο Rohrs ωστόσο προσπάθησε να αποσαφηνίσει εννοιολογικά τον όρο, παραθέτοντας έντεκα κριτήρια – προϋποθέσεις ύπαρξης Μεταρρυθμιστικής Παιδαγωγικής⁹, τα οποία είναι τα εξής:

Η βελτίωση της αγωγής και της εκπαίδευσης : Στοιχείο στρατολόγησης της δημόσιας ζωής και κοινωνίας. Βασικό χαρακτηριστικό της Κ.Μ.Π. αποτελούσε η αυστηρή κριτική στο εκπαιδευτικό σύστημα. Η κριτική αυτή δεν αποσκοπούσε στη κριτική του υπάρχοντος εκπαιδευτικού συστήματος αλλά στην αναδόμηση του . Συγκεκριμένα τέθηκαν ερωτήματα σχετικά με το περιεχόμενο και τους σκοπούς του .

Η Παιδοκεντρικότητα και η Ανθρωποκεντρικότητα : Αυτό που διαφοροποίησε τη Κ.Μ.Π από άλλες μεταρρυθμιστικές προσπάθειες που εστίασαν στις παραπάνω αρχές είναι η ριζοσπαστικότητα στη διατύπωση των απαιτήσεων . Οι λύσεις που προτείνει η Κ.Μ.Π. είναι τόσο πολιτικά και παιδαγωγικά θεμελιωμένες όσο και μεθοδολογικά ασφαλείς καθώς συνδέονται με τις παιδαγωγικές απόψεις του Ρουσσώ, του Κομένιου και του Πεσταλότσι.

Η νέα σχέση δασκάλου – μαθητή: Η νέα σχέση αυτή βασίζεται στην αρχή της παιδοκεντρικότητας που προαναφέρθηκε. Ο δάσκαλος στη σχέση αυτή μετατρέπεται σε παρακινήτη, παρατηρητή και σύμβουλο του μαθητή στη σχολική ζωή του.

Η εισαγωγή της εργασίας στο σχολείο . Στη πλειοψηφία τους τα σχολεία της Κ.Μ.Π. (σχολεία εργασίας, μέθοδος project, Dalton Plan, Winnetka Plan εισάγουν το μαθητή σταδιακά και μεθοδικά στο τρόπο εργασίας.

Η εισαγωγή της Παιδιατρικής και της Εξελικτικής Ψυχολογίας στο σχολείο . Η Κ.Μ.Π. συμπεριλαμβάνει τέτοιου είδους γνώσης στη σχολική ζωή.

Η ολόπλευρη ανάπτυξη του ανθρώπου : Η απαίτηση για μόρφωση ολόκληρου του ανθρώπου στο ζωτικό του χώρο αποτελεί βασικό σημείο του προγράμματος της

9 Τα κριτήρια που παρατίθενται βασίζονται στη μελέτη του Γ. Πυργιωτάκη ,Παιδαγωγική του νέου σχολείου Μια συστηματική εξέταση παιδαγωγικών ιδεών από τον Έρβαρτο έως την «Κλασική Μεταρρυθμιστική Παιδαγωγική» και βασίζονται και σε αναφορές του Rohrs H: Die Reformpädagogik, 6. Aufl. Beltz, 2001 .

Κλασικής Μεταρρυθμιστικής Παιδαγωγικής . Παράλληλα με τη καλλιέργεια της διανοητικότητας της παραδοσιακής αγωγής ,ανακαλύπτεται η διάσταση της κοινωνικής νοημοσύνης, η συντροφικότητα στο πλησίον , η κατανόηση για κοινωνική ανάγκη και η ικανότητα για διακριτική βοήθεια . Εμβαθύνεται ακόμη η συναισθηματική μόρφωση διαμέσου των καλλιτεχνικών- αισθητικών δραστηριοτήτων .

Η διαφοροποίηση του τύπου του παιδαγωγικού συμβάντος : Το εξοχικό παιδαγωγείο αποβάλλει την κατά τάξη ομοιόμορφη εμφάνιση και εξελίσσεται σε ένα πλούσιο σε ερεθίσματα περιβάλλον ελεύθερης μάθησης .

Η διαμόρφωση του αναλυτικού προγράμματος : Η αποφασιστική αλλαγή καθρεπτίζεται αναμφίβολα στη διαμόρφωση του αναλυτικού προγράμματος ,στο οποίο η κωδικοποιημένη στο curriculum διδακτέα ύλη δεν παρουσιάζει το κύκλο των θεμάτων του σχολείου αλλά τα ανοιχτά θέματα του ζωντανού περιβάλλοντος ,τα οποία παρακινούν και προκαλούν το παιδί.

Συμβολή κατά της Αποσχολειοποίησης – Πέραν του σχολείου δραστηριοποίηση : Η Κ.Μ.Π. κατά τη δεκαετία του 1970 είχε προβάλλει την ανάγκη για ενεργοποίηση της εξωσχολικής μάθησης. Μέσω της εξωσχολικής μάθησης η εκπαιδευτική πραγματικότητα επεκτείνονταν σε χώρους όπως οι βιβλιοθήκες .Η οργάνωση βιβλιοθηκών άλλωστε ενθαρρύνθηκε από τη Κ.Μ.Π. καθώς επίσης και η εκπαίδευση των εφήβων και η ίδρυση εξοχικών παιδαγωγείων.

Η διεθνοποίηση: Στο πνεύμα της διεθνοποίησης η Κ.Μ.Π. στοχάζεται και συμπεριλαμβάνει όλες τις γνωστικές αξίες.

Από τα παραπάνω μπορεί κανείς να συμπεράνει ότι η Κλασική Μεταρρυθμιστική Παιδαγωγική είναι «ένα τέκνο της νεωτερικότητας » που βρίσκεται υπό την επίδραση της «νεωτερικότητας κοινωνικό –πολιτιστικής εξέλιξης» καθώς βρίσκεται σε μια δυναμική συνάφεια με άλλα κοινωνικά κινήματα που στοχεύουν σε εκτενή μεταρρύθμιση της κοινωνίας .Πρόκειται για ένα Ευρωπαϊκό ή και, ως ένα βαθμό ,διεθνές κοινωνικό φαινόμενο στο διάστημα 1890 έως 1933,το οποίο είχε στόχο τη ριζική αναβάθμιση του σχολείου. Το παιδαγωγικό αυτό κίνημα που αντιμετώπιζε το σχολείο ως θεσμό πρωταρχικής κοινωνικής σημασίας και ευελπιστούσε σε μια καλύτερη ανθρώπινη κοινωνία διαμέσου μιας νέας αγωγής ,περιελάμβανε

διαφορετικά παιδαγωγικά ρεύματα, πρωτότυπες ή Μεταρρυθμιστικές Παιδαγωγικές ιδέες και προτάσεις. Με το νέο αυτό πνεύμα, που είχε κέντρο αναφοράς την ολόπλευρη ανάπτυξη της προσωπικότητας του ίδιου του παιδιού, απέβλεπε διαμέσου νέων μεθόδων διδασκαλίας, νέων περιεχομένων μάθησης και διαμέσου μιας συντροφικής επικοινωνίας και συνεργασίας δασκάλου και μαθητή, στη ριζική αναδιοργάνωση της εσωτερικής λειτουργίας της σχολικής ζωής και του σχολείου γενικότερα.¹⁰

2.2 Βασικοί παράγοντες στη δημιουργία της

Ορισμένοι από τους βασικούς παράγοντες που συνετέλεσαν στη «γέννηση της Μεταρρυθμιστικής Παιδαγωγικής» είναι οι εξής:

- Η ανάγκη για αντικατάσταση του παραδοσιακού δασκαλοκεντρικού Σχολείου από το νέο παιδοκεντρικό Σχολείο.
- Η καθιέρωση του Ενιαίου Σχολείου (Gesamtschule) στη Γενική Εκπαίδευση για την παροχή ίσων ευκαιριών σε όλους τους μαθητές κάθε κοινωνικής κατηγορίας¹¹.
- Ο ανενεργός ρόλος των μαθητών κατά τη διάρκεια της διδασκαλίας σύμφωνα με το παραδοσιακό μοντέλο διδασκαλίας. Οι μαθητές δε μπορούσαν πια να αγνοούνται κατά τη διάρκεια της μάθησης, ούτε να αναμένεται από αυτούς να «ρουφήξουν σα σφουγγάρια» τις γνώσεις που μεταλαμπάδευε ο δάσκαλος,
- Η ανύπαρκτη σχέση δασκάλου- μαθητή. Δεν θεωρείται δυνατό να συντελεστεί μάθηση όταν ο εκπαιδευτικός δεν έχει επικοινωνία με τη τάξη τους, μιλά για πράγματα αδιάφορα σε αυτή σε γλώσσα μη κατανοητή.
- Αναποτελεσματικότητα και ακαταλληλότητα της Ερβαρτιανής Παιδαγωγικής. Οι νέες Κοινωνικοπολιτικές συνθήκες της Βιομηχανικής κοινωνίας είχαν επηρεάσει τόσο την Αμερική όσο και την Ευρώπη. Το Ερβαρτιανό σχολείο φάνταζε κατάλοιπο μιας άλλης εποχής.

¹⁰ Γ. Πυργιωτάκης(2007: 85)

¹¹ Παναγιώτης Νταβαρίνος, Η Παιδαγωγική του νέου σχολείου.

και εξατομικευμένη διδασκαλία του παραδοσιακού σχολείου οδήγησαν στη θεωρητική αναζήτηση της ομαδικής μορφής διδασκαλίας ,η οποία από τη πλευρά ,κυρίως ,της Σοσιαλιστικής Παιδαγωγικής θεωρούνταν ως η μοναδική μορφή διδασκαλίας.

Απαιτήση για ισοτιμία και κατάργηση των κοινωνικών διακρίσεων των μαθητών : Η διάκριση ανάμεσα στα δύο φύλλα δεν υφίσταται πλέον στην εποχή μας. Το θέμα της κοινωνικής προέλευσης των μαθητών σε κάθε σχολική τάξη δημιουργεί σήμερα αρκετές δυσκολίες στον σχεδόν απροετοίμαστο για τη σημερινή κοινωνική εξέλιξη εκπαιδευτικό .Το θέμα αυτό εξαιτίας των συνεχών μετακινήσεων των πληθυσμών, συνήθως από υποανάπτυκτες σε αναπτυγμένες χώρες, αποτελεί ένα από τα πιο επίκαιρα θέματα της σύγχρονης παιδαγωγικής.¹²

Η προσωπικότητα του δασκάλου: συντροφική αλληλεπίδραση δασκάλου- μαθητών: Οι ραγδαίες τεχνολογικές εξελίξεις και η πληθώρα των μαθησιακών ερεθισμάτων που δέχεται το σύγχρονο παιδί, δεν αφήνουν αρκετά περιθώρια επιλογής στο δάσκαλο. Το δημοκρατικό και συντροφικό στυλ διδασκαλίας ενδείκνυται ,επομένως ,περισσότερο στην επικοινωνία και τη συνεργασία του με τους μαθητές.

Κοινωνική – Κοινωνιολογική πρόθεση: Εκδημοκρατισμός της βιομηχανικής κοινωνίας διαμέσου του σχολείου με ευκαιρίες για τη καλλιέργεια μιας μορφωτικής βάσης : Το σύγχρονο σχολείο ή το σχολείο του μέλλοντος , ξεπερνώντας τις αδυναμίες και τα λάθη του παραδοσιακού σχολείου της μάθησης και του βιβλίου , δε περιορίζεται απλά στη καλλιέργεια της ολόπλευρης ανάπτυξης του κάθε μαθητή ξεχωριστά ή του συνόλου των μαθητών του. Το σύγχρονο σχολείο οφείλει να αποβλέπει , πέρα από τη καλλιέργεια των χαρακτηριστικών των μαθητών του, στην ανάδειξη τους σε μια αυτοτελή σχολική μονάδα του συνολισμού, του γεωγραφικού διαμερίσματος, της χώρας ή της παγκόσμιας κοινότητας . Η ανάδειξη αυτή επιτυγχάνεται με την οργάνωση των μαθητών σε μαθητικές κοινότητες και την ανάθεση πρωτοβουλιών και αρμοδιοτήτων από πλευράς διεύθυνσης και διδακτικού προσωπικού του σχολείου . Οι ποικίλες πολιτιστικές εκδηλώσεις της σχολικής

¹² Γ. Πυργιωτάκης (2007: 87).

μονάδας , όπως εορτές ,θεατρικές παραστάσεις ,διαλέξεις, εκπαιδευτικές επισκέψεις , συνεργασία με άλλα σχολεία της χώρας ή του εξωτερικού ,διοργανώνονται σε συνεργασία με τη διεύθυνση του σχολείου, του διδακτικού προσωπικού ,τους εκπροσώπους των μαθητικών κοινοτήτων και των συλλόγων νέων.

Οι δημοκρατικές αυτές διαδικασίες αναδεικνύουν το σχολείο σε μια αυτοτελή σχολική μονάδα , η σχολική ζωή της οποίας δεν ρυθμίζεται με ατομικές αλλά με συλλογικές αποφάσεις.

3. Το κίνημα της νεολαίας.

Η Νεολαία, σύμφωνα με το Νίτσε , είναι η «προοπτική του νέου» να παράγει το δικό του ιδιαίτερο νόμο για τη ζωή με το ξεκίνημα και τη δοκιμή νέων σχεδίων»¹³. Ενώ κατά τον Hermann η νεολαία είναι η «μορφή ζωής του όχι ακόμα ,η εμπροσθοφυλακή στο δρόμο για ένα καλύτερο μέλλον». «Με εμάς προχωρεί η νέα εποχή», ήταν ένα από τα βασικά συνθήματα του κινήματος». Η νεολαία ,γράφει ο Rohrs, φέρνει πάντα έναν ιδιαίτερο χαρακτήρα , ο οποίος διακρίνεται από δυναμικές αντιθέσεις και επαναστάσεις, τόσο άκαμπτες όσο οι σύγχρονες μορφές ζωής .Με το ίδιο πνεύμα χαρακτηρίζει και ο Wyneken το κίνημα της Νεολαίας ως *αυτοβοήθεια της Νεολαίας*.

Το Κίνημα της Νεολαίας αποτέλεσε ένα ιδιαίτερο Γερμανικό φαινόμενο και ένα ανεπανάληπτο ιστορικό- πνευματικό συμβάν. Στη παρούσα εργασία θα γίνει αναφορά στους παράγοντες που συνετέλεσαν στη δημιουργία του , στους συλλόγους και στις

¹³ Rohrs, 2001:184. Οι σελίδες αυτές αξιοποιήθηκαν στο έργο του Γ.Πυργιωτάκη, Παιδαγωγική του νέου σχολείου . Μια συστηματική εξέταση παιδαγωγικών ιδεών από τον Έρβαρτο έως την «Κλασική Μεταρρυθμιστική Παιδαγωγική». Εκδόσεις Γρηγόρη . Αθήνα 2007 για τη συγγραφή του κεφαλαίου «Α. Το Κίνημα της Νεολαίας »(σελ 271-309) .

ομάδες που συνέθεταν τη συλλογική τους υπόσταση καθώς και στα κίνητρα και τις αξίες του κινήματος.

Το Κίνημα της Νεολαίας καθ' όλη τη διάρκεια της ύπαρξης του επιχείρησε να διαφοροποιηθεί από το γενικό πολιτιστικό πνεύμα της βιομηχανικής κοινωνίας και να προβάλλει μια νέα αίσθηση ζωής. Η νέα αυτή αίσθηση της ζωής κατάφερε να επηρεάσει αρκετούς πολιτιστικούς τομείς και η ιδιαίτερα το τομέα της σχολικής ζωής και της Παιδαγωγικής ειδικότερα. Μελετώντας κανείς τη πορεία του κινήματος και τις θεμελιώδεις αρχές του αντιλαμβάνεται τη διαχρονικότητα των αιτημάτων του σήμερα, σε μια εποχή οικονομικής και κυρίως ηθικής κρίσης.

3.1 Παράγοντες στη δημιουργία του Κινήματος

Παρά τη διατύπωση πολλών και ποικίλων απόψεων, αναφορικά με τους παράγοντες που συνετέλεσαν στη δημιουργία του κινήματος, οι περισσότερες από αυτές παρουσιάζουν ορισμένα κοινά σημεία. Τα βασικότερα από τα οποία παρατίθενται παρακάτω¹⁴:

Η έκδοση σειράς δημοσιευμάτων σχετικά με τη κρίση του πολιτισμού. Τα δημοσιεύματα αυτά επηρέασαν όλους τους τομείς του πολιτισμού και κυρίως την εκπαίδευση. Μεταρρυθμιστικές προσπάθειες στην εκπαίδευση που στόχευαν στη καταπολέμηση της κρίσης του πολιτισμού έγιναν τόσο από τον G.Kerschensteiner, σχολικός σύμβουλος από το 1895 στο Μόναχο και στη συνέχεια καθηγητής στο πανεπιστήμιο του Μονάχου, όσο και από τον H.Lietz, ο οποίος ξεκίνησε το 1898 για πρώτη φορά στη Γερμανία το θεσμό των εξοχικών παιδαγωγείων.

Η νέα αίσθηση ζωής που προέκυψε από τη βιομηχανική εξέλιξη και τη συνακόλουθη ραγδαία ανάπτυξη του αστικού εις βάρος του αγροτικού πληθυσμού. Το Κίνημα της Νεολαίας είχε μια δική του ξεχωριστή ταυτότητα καθώς ήταν το πρώτο «αυθόρμητο» Κίνημα που εξέφραζε την ανάγκη των νέων για «αυτοπροσδιορισμό».

¹⁴ Γ.Π. Πυργιωτάκης (2007: 272-276)

Οι προσπάθειες των νέων για να κερδίσουν την ανεξαρτησία τους ξεκίνησαν από σημαντική αλλαγή του τρόπου ζωής τους γι αυτό και ορισμένες πηγές αναφέρονται στο Κίνημα με τον όρο *Lebensreformbewegung* , αναδιοργάνωση δηλαδή του τρόπου ζωής¹⁵. Ο νέος τρόπος ζωής που βασιζόταν στη λιτότητα (*Einfachheit*) προωθούσε όπως θα αναφερθεί και παρακάτω το συντροφικό τρόπο ζωής. Ωστόσο υπήρχε και ένα φιλοσοφικό υπόβαθρο στο Κίνημα αυτό , δεν επρόκειτο απλά για σύλλογο που οργάνωνε εκδρομές και συναντήσεις. Το Υπόβαθρο αυτό δεν ήταν άλλο παρά οι αρχές που προασπίζονταν από το Κίνημα . Συγκεκριμένα η ισότητα ,ο σεβασμός στη Νεολαία και η εναντίως στο συντηρητικό εκπαιδευτικό σύστημα ήταν οι αρχές-ενωτικοί κρίκοι του Κινήματος .¹⁶ Οι αρχές θεσπίστηκαν ωστόσο κατά τη δεύτερη φάση του Κινήματος . Η πρώτη φάση ,το οδοιπορικό πουλί θα έλεγε κανείς ότι έθεσε τις βάσεις ενός «σωστού συντροφικού τρόπου ζωής», δημιούργησε το προφίλ του καλού φίλου- βοηθητή (*Hilfsbereiter Freund*) .Η φιλία μεταξύ των μελών ήταν εξαιρετικής σημασίας για τη διατήρηση της ενότητας του Κινήματος γι αυτό και έπρεπε να βασίζεται στην αφοσίωση , την αξιοπιστία αλλά και τη ζωντάνια (*Beweglichkeit*) . Ο προσανατολισμός του Κινήματος ακόμη επηρεάστηκε και από το παρελθόν, συγκεκριμένα από τη Ρομαντική εποχή του Μεσαίωνα .Το πρότυπο του ταξιδευτή φοιτητή του Μεσαίωνα και οι ρομαντικές εικόνες των βιβλίων γοήτευσαν τους νέους της εποχής που κατά τη διάρκεια της πρώτης φάσης του Κινήματος (*Wandervogel*) . Έτσι οι νέοι στήριξαν πολιτιστικά το Κίνημα τους στη λαϊκή παράδοση και τη λαϊκή μουσική καθώς και στα Μεσαιωνικά ήθη και έθιμα .

Όπως αναφέρθηκε παραπάνω ήταν κοινός τόπος ότι η παλιά γενιά δεν μπορεί να εκφράσει τις αντιλήψεις και τις ανάγκες της νέας . Η διάσταση αυτή ανάμεσα στη παλιά και στη νέα γενιά, εκφράζονταν μέσα από την αντίθεση της εποχής, τις αναχρονιστικές δηλαδή επιδιώξεις του εκπαιδευτικού συστήματος και την έμφυτη ανάγκη της Νεολαίας για αλλαγή και καινοτομία. Η εναντίωση προς την αναχρονιστική εκπαίδευση και η ανάγκη για αλλαγή ήταν ένας από τους βασικότερους παράγοντες που συνετέλεσαν στη δημιουργία του Κινήματος της Νεολαίας .Η Νεολαία (και κυρίως η αστική νεολαία) ήταν αντίθετη με την «αστική

¹⁵ Olga Lantukhova, *Jugendbewegungen im Deutschen Kaiserreich und in der Weimar Republik* .Studienarbeit . ISBN 978- 3- 640-61923-8 .

¹⁶ Hermand , Jost : *Deutsche Kulturgeschichte des 20.Jahrhunderts* .2006,Primus Verlag ,Darmstadt Seit : 39-42.

πατρική εστία» και το αυταρχικό σχολείο. Πίστευε ότι μέσω αυτού επιτυγχάνονταν οι επιδιώξεις του κράτους που ήθελε τον άνθρωπο υπόδουλο και υπηρέτη των συμφερόντων τους. Συνεπώς το σχολείο ήταν για τη Νεολαία της εποχής ένα «*ίδρυμα υποδούλωσης*» που στόχευε στη «*μεταμόρφωση των αυτοδύναμων νέων σε μαζικό εμπόρευμα, κατάλληλο για την εξυπηρέτηση των κρατικών στόχων*», όπως χαρακτηριστικά αναφέρει Ο Reble¹⁷. Τα «όπλα» τα οποία χρησιμοποιούσε το κράτος και κατά συνέπεια το σχολείο δεν ήταν άλλα από τη τυποποίηση και τη «πνευματικοποίηση» της σχολικής εργασίας καθώς και την «εθιμοτικοποίηση» των μορφών ζωής της Νεολαίας.

Η νέα αίσθηση ζωής θα έλεγε κανείς ότι «μάγεψε» τους νέους και συνάμα αποτέλεσε το φιλοσοφικό υπόβαθρο του Κινήματος. Το Κίνημα της Νεολαίας είχε μια δική του ξεχωριστή ταυτότητα καθώς ήταν το πρώτο «αυθόρμητο» Κίνημα που εξέφραζε την ανάγκη των νέων για «αυτοπροσδιορισμό». Οι προσπάθειες των νέων για να κερδίσουν την ανεξαρτησία τους ξεκίνησαν από σημαντική αλλαγή του τρόπου ζωής τους γι αυτό και ορισμένες πηγές αναφέρονται στο Κίνημα με τον όρο *Lebensreformbewegung*, αναδιοργάνωση δηλαδή του τρόπου ζωής.¹⁸ Ο νέος τρόπος ζωής που βασιζόνταν στη λιτότητα (*Einfachheit*) προωθούσε όπως θα αναφερθεί και παρακάτω το συντροφικό τρόπο ζωής. Ωστόσο υπήρχε και ένα φιλοσοφικό υπόβαθρο στο Κίνημα αυτό, δεν επρόκειτο απλά για σύλλογο που οργάνωνε εκδρομές και συναντήσεις. Το Υπόβαθρο αυτό δεν ήταν άλλο παρά οι αρχές που προασπιζόνταν από το Κίνημα. Συγκεκριμένα η ισότητα, ο σεβασμός στη Νεολαία και η εναντίως στο συντηρητικό εκπαιδευτικό σύστημα ήταν οι αρχές- ενωτικοί κρίκοι του Κινήματος.¹⁹ Οι αρχές θεσπίστηκαν ωστόσο κατά τη δεύτερη φάση του Κινήματος. Η πρώτη φάση, το οδοιπορικό πουλί θα έλεγε κανείς ότι έθεσε τις βάσεις ενός «σωστού συντροφικού τρόπου ζωής», δημιούργησε το προφίλ του καλού φίλου-βοηθητή (*Hilfsbereiter Freund*). Η φιλία μεταξύ των μελών ήταν εξαιρετικής σημασίας για τη διατήρηση της ενότητας του Κινήματος γι αυτό και έπρεπε να βασίζεται στην αφοσίωση, την αξιοπιστία αλλά και τη ζωντάνια (*Beweglichkeit*). Ο

¹⁷ Γ.Π. Πυργιωτάκης (2007: 273)

¹⁸ Olga Lantukhova, *Jugendbewegungen im Deutschen Kaiserreich und in der Weimar Republik*. Studienarbeit. ISBN 978-3-640-61923-8.

¹⁹ Hermand, Jost : *Deutsche Kulturgeschichte des 20. Jahrhunderts*. 2006, Primus Verlag, Darmstadt. Seit : 39-42.

προσανατολισμός του Κινήματος ακόμη επηρεάστηκε και από το παρελθόν, συγκεκριμένα από τη Ρομαντική εποχή του Μεσαίωνα. Το πρότυπο του ταξιδευτή φοιτητή του Μεσαίωνα και οι ρομαντικές εικόνες των βιβλίων γοήτευσαν τους νέους της εποχής που κατά τη διάρκεια της πρώτης φάσης του Κινήματος (Wandervogel). Έτσι οι νέοι στήριζαν πολιτιστικά το Κίνημα τους στη λαϊκή παράδοση και τη λαϊκή μουσική καθώς και στα Μεσαιωνικά ήθη και έθιμα.

Όπως αναφέρθηκε παραπάνω ήταν κοινός τόπος ότι η παλιά γενιά δεν μπορεί να εκφράσει τις αντιλήψεις και τις ανάγκες της νέας. Η διάσταση αυτή ανάμεσα στη παλιά και στη νέα γενιά, εκφράζονταν μέσα από την αντίθεση της εποχής, τις αναχρονιστικές δηλαδή επιδιώξεις του εκπαιδευτικού συστήματος και την έμφυτη ανάγκη της Νεολαίας για αλλαγή και καινοτομία. Η εναντίωση προς την αναχρονιστική εκπαίδευση και η ανάγκη για αλλαγή ήταν ένας από τους βασικότερους παράγοντες που συνετέλεσαν στη δημιουργία του Κινήματος της Νεολαίας. Η Νεολαία (και κυρίως η αστική νεολαία) ήταν αντίθετη με την «αστική πατρική εστία» και το αυταρχικό σχολείο. Πίστευε ότι μέσω αυτού επιτυγχάνονταν οι επιδιώξεις του κράτους που ήθελε τον άνθρωπο υπόδουλο και υπηρέτη των συμφερόντων τους. Συνεπώς το σχολείο ήταν για τη Νεολαία της εποχής ένα «*ίδρυμα υποδούλωσης*» που στόχευε στη «*μεταμόρφωση των αυτοδύναμων νέων σε μαζικό εμπόρευμα, κατάλληλο για την εξυπηρέτηση των κρατικών στόχων*», όπως χαρακτηριστικά αναφέρει ο Reble.²⁰ Τα «όπλα» τα οποία χρησιμοποιούσε το κράτος και κατά συνέπεια το σχολείο δεν ήταν άλλα από τη τυποποίηση και τη «πνευματικοποίηση» της σχολικής εργασίας καθώς και την «εθιμοτικοποίηση» των μορφών ζωής της Νεολαίας.

Χαρακτηριστικές περιγραφές της σχολικής καθημερινότητας δίνει ο Gurlitt (1855-1931), καθηγητής στο Steglitzer Γυμνάσιο του Βερολίνου από το οποίο ξεκίνησε το κίνημα της Νεολαίας. Ο Gurlitt περιγράφει τις εμπειρίες του ως μαθητής του Γυμνασίου, κατά τη διάρκεια της διδασκαλίας των Ομηρικών επών ως εξής: «Όλα ήταν τόσο σκοτεινά, τόσο άχαρα, πεζά και ανιαρά. Η διδασκαλία γινόταν τόσο άψυχα και άκαρδα, ώστε σε εμάς τους ίδιους δεν προκαλούσε κανένα χαμόγελο ο χαρούμενος κόσμος του Ομήρου, δεν υπήρχε καμία ηλιαχτίδα, καμία ευχάριστη αγαλλίαση, κανένας ενθουσιασμός και καμία ηρωική πράξη. Ένα δάσος από πεύκα,

²⁰ Γ.Π. Πυργιωτάκης (2007: 273)

[...], αγκάθια, [...]. Ένα ασκητικό, σκοτεινό, σκυθρωπό πνεύμα, το οποίο ποτέ δεν ήταν διαφωτισμένο από ευγενή, ελεύθερη ανθρωπότητα, [...]. Το άγχος είναι το μοναδικό συναίσθημα το οποίο θυμάμαι ζωντανά»²¹. Ανάλογες με τις παραπάνω είναι και οι αναμνήσεις του H.G. Weills από τη σχολική του μαθητεία στην Αγγλία: «η ανάμνηση στο σχολείο [...] ήταν η ανάμνηση στο δρόμο του παιχνιδιού και στη λιακάδα και [...] σε μια αίθουσα διδασκαλίας με λυκόφως, άσχημο αέρα και υποκριτικό ενθουσιασμό για υπέργηρα πράγματα».²² Αλλά και ο Wilhelm Flitner στηριζόμενος στα προσωπικά του σχολικά βιώματα, ως πρώην μαθητής ήδη στα τέλη του 19^{ου} αι., σχολιάζει το πνεύμα που επικρατούσε στα σχολεία ως απαρχαιωμένο και μηχανικό. Χαρακτηρίζει τη σχολική ζωή ως επαρκώς μόνο ανεπτυγμένη και τη συμπεριφορά των δασκάλων και των μαθητών ως τυποποιημένη και αφύσικη. Απαρχαιωμένα θεωρούσε και τα εκπαιδευτικά προγράμματα του ανθρωπιστικού γυμνασίου καθώς προέρχονταν από το πρώτο τρίτο του αιώνα. Ακόμη και τα νεοϊδρυόμενα Πρακτικά Σχολεία κινούνταν στο ίδιο ακριβώς μοτίβο. Οι μοντέρνες ξένες γλώσσες διδάσκονταν σαν να ήταν νεκρές και οι φυσικές επιστήμες σαν να ήταν γλώσσες, απείχε δηλαδή από τη διδασκαλία τους η παραστατικότητα και το πείραμα ενώ κυριαρχούσε η αποστήθιση και η στείρα αναπαραγωγή γνώσης. Και ο Hermann περιγράφει σχολεία που έμοιαζαν με στρατόπεδα, ακίνητοι μαθητές που μετακινούνταν μόνο με διαταγή του εκπαιδευτικού, παντελής απουσία της μαθητικής αυτενέργειας και αυτοματοποίηση διαδικασιών.

Όλα τα παραπάνω οδήγησαν στην «επανάσταση» της Νεολαίας, που «στενεύονταν» μέσα στην εκπαίδευση που το κράτος «έραψε» για αυτούς, και στη δημιουργία του Κινήματος της Νεολαίας. Μέσα από αυτό επεδίωξαν να φέρουν την αλλαγή στο πολιτισμό και στην εκπαίδευση και να δώσουν στη δεύτερη τη πνοή που στερήθηκε τόσα χρόνια.

3. 2. Φιλοσοφικό του υπόβαθρο

²¹ (Rohrs, 2001:185), η πηγή παρατίθεται στο Γ.Π. Πυργιωτάκης (2007: 274)

²² (Nohl, 1949 :12 Scheibe, 1984: 37): η πηγή παρατίθεται στο Γ.Π. Πυργιωτάκης (2007: 275)

Όπως προαναφέρθηκε στον Ευρωπαϊκό χώρο είχαν αρχίσει να σημειώνονται σημαντικές πολιτικές και κοινωνικές αλλαγές. Οι προσημάνσεις των αλλαγών αυτών οριοθετούνται στα τέλη του 19^{ου} αιώνα με την έκδοση μιας σειράς καινοτόμων παιδαγωγικών συγγραμμάτων και με την ίδρυση σχολείων που λειτουργούσαν στη βάση νέων θεωρητικών δεδομένων.

Η αστική νεολαία αρχίζει να διαμορφώνει τώρα μια καινούρια μορφή ζωής στα δικά της μέτρα, αναγνωρίζει το λαϊκό πολιτισμό και ανακαλύπτει μια νέα αντιμετώπιση του σώματος και της σωματικής έκφρασης και μια καινούρια σχέση ανάμεσα στα δύο φύλα. Εν γένει αμύνεται εναντίον της αστικής πατρικής εστίας και του αυταρχικού σχολείου. Κατά τον ίδιο τρόπο και οι θεωρητικές αρχές, οι οποίες παύουν να είναι δέσμιες της νοησιαρχικής πίεσης και εξάρτησης, γονιμοποίησαν και την εργασία του σχολείου.²³

Στο φιλοσοφικό υπόβαθρο του Κινήματος ανήκει και το μεταρρυθμιστικό έργο του Kerschensteiner στο Μόναχο καθώς και ΟΙ αρχές λειτουργίας του οικοτροφείου του Lietz. Κυρίως όμως όλοι οι μεταρρυθμιστές Παιδαγωγοί και οι νέοι της εποχής είχαν ως κοινό ιδεολογικό άξονα την αντίθεση τους με την Ερβαρτιανή Παιδαγωγική και τη διαμόρφωση μιας νέας πολύπτυχης παιδαγωγικής σκέψης, η οποία υπό το φως των πορισμάτων της ψυχολογίας και της βιολογίας

και έχοντας ως βασικό μέλημα την αναγνώριση των ιδιαίτερων αναγκών της παιδικής ηλικίας και την ένταξη των σχολείων στο χώρο της κοινωνικής ζωής οραματίζεται την μετάβαση από το παλιό στο Νέο Σχολείο²⁴. Με τον όρο Νέο Σχολείο στη σύγχρονη βιβλιογραφία εννοούνται παιδαγωγικές αντιλήψεις και μοντέλα οργάνωσης του σχολείου που περιλαμβάνονται στις διάφορες εκδοχές της νέας παιδαγωγικής κίνησης που εμφανίστηκε στο τέλος του 19 ου και στις αρχές του 20ου αιώνα. Η εν λόγω κίνηση αποσκοπούσε στην αλλαγή του πνεύματος της

²³ Η συμβολή των νέων παιδαγωγικών αντιλήψεων και των εκπαιδευτικών μεταρρυθμίσεων στη διαμόρφωση του παιδικού βιβλίου στην Ελλάδα του Μεσοπολέμου. Γεωργίου Χρήστος – Διδακτορική διατριβή. Α.Π.Θ – Π.Τ.Δ.Ε.

²⁴ Μ. Κλεάνθους, Η Νέα Αγωγή. Θεωρία και μέθοδοι, Αθήνα, 1952, σ. 9-14.

σχολικής ζωής γι' αυτό και χαρακτηρίζεται και ως Μεταρρυθμιστική Παιδαγωγική.

Στο παιδαγωγικό κίνημα του Νέου Σχολείου ανήκουν το Κίνημα της Προοδευτικής Εκπαίδευσης, της Νέας Αγωγής και του Σχολείου Εργασίας που αναπτύχθηκαν αντίστοιχα στις ΗΠΑ, στις γαλλόφωνες χώρες της Ευρώπης και στη Γερμανία. Το μεγάλο εύρος των θεωρητικών και πρακτικών παιδαγωγικών εκδοχών του κινήματος του Νέου Σχολείου καθώς και η ποικιλότητα της σχετικής ορολογίας δημιουργούν αρκετά προβλήματα στην επιστημονική προσέγγιση του φαινομένου. Οι γενικές τάσεις που διαπερνούν όλα τα ρεύματα της νέας παιδαγωγικής συνιστούν ταυτόχρονα και τις βασικές προτάσεις για την ανανέωση της σχολικής ζωής. Οι εκπρόσωποι όλων των ρευμάτων κατέκριναν τον νοσηιαρχικό πνεύμα, τον βερμπαλισμό και την ηθικολογία του Ερβαρτιανού σχολείου. Προωθούν ένα κλίμα ελευθερίας και αποδοχής της ιδιαίτερης φύσης και των αναγκών της παιδικής ηλικίας, στοιχεία που είχαν εντοπιστεί αρχικά από τον Rousseau και ενισχύθηκαν ακόμη περισσότερο από τις θεωρητικές αναζητήσεις της Ellen Key. « Προμοδοτούν την αυτενέργεια, την πρωτοβουλία και την αποκαλυπτική διαδικασία μάθησης έναντι της παθητικής στάσης των «εύτακτων παιδιών» της παραδοσιακής παιδαγωγικής. Εναντιώνονται στην αυταρχική και χειραγωγική στάση του δασκάλου, ο οποίος στο πλαίσιο μιας κατασταλτικής παιδονομίας επιδιώκει τη συμμόρφωση των παιδιών με τις αρχές της κυρίαρχης ιδεολογίας και αντ' αυτού αποζητούν έναν δάσκαλο σύντροφο και συμπαραστάτη των μαθητών, ο οποίος στο πλαίσιο ενός παιδοκεντρικού κλίματος προωθεί την ολόπλευρη ανάπτυξη των παιδιών και τη διαμόρφωσή τους ως ενεργών κοινωνικών υποκειμένων. Τέλος στη θέση της τυποποιημένης και μηχανιστικής εκπαιδευτικής διαδικασίας επιδιώκουν μια διδασκαλία περισσότερο βιωματική, προσαρμοσμένη στα ενδιαφέροντα των παιδιών».²⁵

Οι αρχές της νέας παιδαγωγικής και κατεξοχήν του Σχολείου Εργασίας εισήχθησαν αρκετά νωρίς στην Ελλάδα κατά βάση από τους συντελεστές του Εκπαιδευτικού Ομίλου, οι οποίοι τις συνέδεσαν με τα αιτήματα του Εκπαιδευτικού Δημοτικισμού στην προοπτική ανανέωσης του παιδαγωγικού κλίματος και της

²⁵ Γ. Πυργιωτάκης, (2007:217).

εκπαιδευτικής πραγματικότητας της εποχής. Η πρόωμη υποδοχή των νέων παιδαγωγικών τάσεων στην Ελλάδα οφείλεται στη μαθητεία των παιδαγωγών που στελέχωσαν τον Εκπαιδευτικό Όμιλο αλλά και διάφορες θεσμικές θέσεις στο μεταρρυθμιστικό παιδαγωγικό κλίμα της Γερμανίας. Στους κύριους εκπροσώπους της νέας παιδαγωγικής σκέψης, με έμφαση στα χαρακτηριστικά της παιδικής ηλικίας και στις διαδικασίες διαπαιδαγώγησής της, καταγράφονται ο Αλ. Δελμούζος, ο Μ. Παπαμαύρος, ο Μ. Κουντουράς, η Μ. Κλεάνθους-Παπαδημητρίου και ο Θ.Κάστανος .

3.3 Η οργάνωση και η εξέλιξη του

Το Κίνημα της Νεολαίας όπως προαναφέρθηκε απαρτίζεται από ομάδες και ομοσπονδίες οι οποίες διαφοροποιούνταν μεταξύ τους σε επιμέρους ζητήματα. Ωστόσο κοινά σημεία τους ήταν η εναντίωση στο «Παραδοσιακό- Ερβάρτιανό σχολείο» και η απαίτηση για «αυτοκαθορισμό». Παρακάτω παρατίθεται μια εικόνα των ομάδων και των συλλόγων όπως ομαδοποιήθηκαν από το Γ.Πυργιωτάκη .

ΟΜΑΔΕΣ- ΣΥΛΛΟΓΟΙ ΝΕΩΝ ²⁶			
ΕΤΟΣ	1890-1919		1919-1933
	W. Scheibe	W.Muller	W.Scheibe
1901	Ίδρυση συλλόγου: Οδοιπορικό πουλί. Επιτροπή για Μαθητικά ταξίδια (Wandervogel)	1.Ποικίλες ομάδες νέων ή ώριμων συνοδοιπόρων, 2.Ομάδες του ανταλκοολισμού,	Νέες Ομοσπονδίες μετά τον Α' Παγκόσμιο πόλεμο: 1919: Νέα Γερμανική Ομοσπονδία
1904	Ίδρυση		

²⁶ Ο παραπάνω πίνακας δημιουργήθηκε από το Γ.Π. Πυργιωτάκη (2007: 279), και βασίστηκε όπως φαίνεται από τη βιβλιογραφία στο έργο του W.Scheibe ,1984: 38-39, w. Müller , Bd.8 ., 1983:327 - 331, W. Müller. W. Müller, Bd.2 1989: 808-812. H. Rohrs ,2001 : 185-189. H. Rohrs,1983 :155-160.

	<p>συλλόγων :</p> <p>1. Παλιό οδοιπορικό πουλί (Karl Fischer, Altwandervogel) και 2 οδοιπορικό πουλί e.V. Steglitz (Wandervogel e. Steglitz)</p>	<p>3. Φυτοφάγοι ,</p> <p>4. Σχολικοί Μεταρρυθμιστές,</p> <p>5. Αντιφεμινιστές</p> <p>6. Προστάτες της φύσης,</p> <p>7. Φίλοι λαϊκών τραγουδιών ,</p> <p>8. Ερευνητές της Αγίας Γραφής ,</p> <p>9. Καλλιτέχνες</p> <p>10. Πρόσκοποι</p> <p>11. Αντισημιτικοί</p> <p>12. Σιωνιστές</p> <p>13. Ειρηνιστές</p> <p>14.</p>	<p>ία πηγή νεότητας</p> <p>1920: Αετός και Γεράκι , Ομοσπονδία του Kronache των παλιών οδοιπορικών πουλιών, Νέοι σκαπανείς ,</p> <p>1922: Nibelunge n²⁷, ομάδα νέων ανδρών του Schlessig</p> <p>1924:</p>
1907	<p>Ίδρυση Γερμανικού ακαδημαϊκού σώματος Εθελοντών (Freischar) του Göttingen</p>		
1911	<p>Ίδρυση της Γερμανικής Ομοσπονδίας των Σκαπανέων</p>		
1912	<p>Ίδρυση της Ακαδημαϊκής ένωσης Μαρμπούγκ(AV)</p>		

²⁷ Πρόκειται για γενιά νάνων και κατόχων θησαυρών των Γερμανικών παραμυθιών .

1913	Ίδρυση της Ομοσπονδίας Οδοιπορικό πουλί e.V.	Σοσιαλιστές 15. Στρατοκράτες	Μεγάλη Γερμανική ομοσπονδία νέων
Συμμετοχή Συλλόγων-Ομοσπονδιών στο Συνέδριο της Νεολαίας 1913			
<p>Το Γερμανικό Ακαδημαϊκό Σώμα Εθελοντών (Freischar),</p> <p>Η Ομοσπονδία των εγκρατών φοιτητών ,</p> <p>Γερμανική Εμπροσθοφυλακή,</p> <p>Ομοσπονδία Γερμανών Οδοιπόρων,</p> <p>Οδοιπορικό πουλί e.V. ,</p> <p>Νέο οδοιπορικό πουλί,</p> <p>Αυστριακό οδοιπορικό πουλί,</p> <p>Η Ομοσπονδία εγκρατών φοιτητών Germania,</p> <p>Η ελεύθερη σχολική κοινότητα του Wickers-dorf ,</p> <p>Η Ομοσπονδία για ελεύθερες σχολικές κοινότητες ,</p> <p>Το επαρχιακό οικοτροφείο</p>			

<p>Solling ,</p> <p>Ακαδημαϊκές Ενώσεις του Marburg και της Jena,</p> <p>Serakreis –Jena, Φοιτητική Ένωση Vandalia Jena.</p>		
--	--	--

Ερευνητές του Κινήματος της Νεολαίας στη Γερμανία όπως ο Walter Müller, Ο Γ.Π. Πυργιωτάκης και ο Potthoff αντιμετώπισαν δύο σημαντικές δυσκολίες στη ταξινόμηση των ομάδων που απάρτιζαν το Κίνημα .Η πρώτη δυσκολία περιγράφεται μέσα από το εξής ερώτημα που διατύπωσε ο Müller στο Lenzen ,[(Hrsg), Bd.8 ,1938: 327.]²⁸ : *Μπορεί κανείς να εξετάσει κάτω από τον όρο Κίνημα της Νεολαίας , ως ένα ταυτόσημο κοινωνικό φαινόμενο, μια πληθώρα από δραστηριότητες που δεν είναι εύκολη η επισκόπηση τους;* Η δυσκολία, λοιπόν, προκύπτει από τη παρουσία αρκετών διαφορετικών ομάδων νέων ,οι ονομασίες των οποίων είναι σχετικές με τις δραστηριότητες των μελών τους.

Τις μεγάλες αυτές διαφορές που παρουσίαζαν μεταξύ τους και οι πολλές και ποικίλες ομάδες ,που στο σύνολο τους συνιστούσαν το Κίνημα της Νεολαίας ,επισημαίνει ο Potthoff ,ο οποίος παρατηρεί ότι στο κίνημα της Νεολαίας είναι όλα διαφορετικά και καθόλου ομοιογενή. Ωστόσο όλες αυτές οι ομάδες νέων είχαν ορισμένα κοινά σημεία συμφωνίας ,που αφορούσαν στην εναντίωση τους στο υπάρχον σχολικό καθεστώς, στη διαφωνία τους με το τυποποιημένο, αφύσικο και απρόσωπο τρόπο ζωής των

²⁸ Γ.Π. Πυργιωτάκης (2007: 277)

μεγάλων αστικών κέντρων και την εξύμνηση μιας απλής οργάνωσης στον αγροτικό τρόπο ζωής.

Η δεύτερη δυσκολία των μελετητών την οποία αναφέρει και ο Skiera αφορά στις δύο διαφορετικές κοινωνικές διαστάσεις που συνυπάρχουν κάτω από τον όρο Κίνημα της Νεολαίας ,η μία είναι αυτή του αστικού Κινήματος της Νεολαίας και η άλλη του προλεταριάτου .Τα δύο αυτά κινήματα παρουσιάζουν αρκετές διαφορές στη βάση τους , καθώς το μεν κίνημα της Νεολαίας προερχόμενο από ένα σχετικά εύπορο χώρο, εναντιώνεται κυρίως στη σχολική και οικογενειακή καταπίεση ,ενώ η Νεολαία του προλεταριάτου ,η οποία έχει βιώσει τη στέρηση των υλικών αγαθών, τάσσεται κυρίως ενάντια στο κράτος και τη καθιερωμένη κοινωνική τάξη.

Στην οργάνωση του Κινήματος γενικότερα και των Αποδημητικών Πουλιών ειδικότερα αξίζει να σταθεί κανείς στο ρόλο του Hoffmann και του Fischer .Η δραστηριότητα του Hoffmann διήρκεσε ως τις αρχές του 1900 . Από το Φεβρουάριο του έτους αυτού ανέλαβε υπηρεσία ως διερμηνέας (καγκελάριος δραγουμάνος) στη Γερμανική πρεσβεία της Κωνσταντινούπολης , όπου έκανε σπουδαία καριέρα ως διπλωμάτης . ο Hoffmann κατείχε την ηγεσία της νεανικής ομάδας , τα « Αποδημητικά πουλιά» μέχρι το 1897 που τη μεταβίβασε στο μαθητή του Karl Fischer . Ο Fischer είχε ενταχθεί στην ομάδα από το 1897 και συνέβαλε αποφασιστικά στη διεύρυνση του κύκλου της . Από το Καλοκαίρι του 1899 ξεκίνησε να αναλαμβάνει και ρόλους εποπτείας και να ενεργοποιείται , ώστε να δοθεί οργάνωση και δομή στη Κίνηση .²⁹

Οι πρωτοβουλίες του Fischer στην αρχή δε γίνονταν τόσο αποδεκτές όσο αυτές του προκατόχου του , καθώς δε διέθετε την «ακτινοβολία» του Hoffmann . Ο Fischer όμως ήταν μαθητής και όχι διδάσκων. Συνεπώς είχε διαφορετικό ρόλο ,οι πρωτοβουλίες του μπορούσαν να σταματήσουν οριστικά , καθώς δε καλύπτονταν νομικά ως σχολικές εκδηλώσεις . Το αποτέλεσμα ήταν να τον ακολουθούν ολόένα και λιγότεροι μαθητές στις οδοιπορίες ,παρά τις επίμονες προσπάθειες του να κινητοποιήσει κόσμο. Οι προσπάθειες αυτές δεν τον οδήγησαν παρά στην αποτυχία του στις απολυτήριες εξετάσεις .

²⁹Κοντομήτρος Γεώργιος Α. ,2006: (53).

Μολαταύτα ,δε μπορεί να αρνηθεί κανείς τη πολύτιμη συνεισφορά του στην οργάνωση του Κινήματος . Συγκεκριμένα ο Fischer ονόμαζε τα μέλη της κίνησης «Ταξιδιώτες σχολάριους» , έχοντας προφανώς υπόψη του το πρότυπο ορισμένων φοιτητών του Μεσαίωνα που μετακινούνταν και ζούσαν μια μη συμβατική ζωή , αντιδρώντας στους ποικίλους καταναγκασμούς της ακαδημαϊκής ζωής . Επίσης εισήγαγε ολόκληρο ιεροτελεστικό τυπικό ένταξης των νέων μελών . Το κάθε νέο μέλος προτεινόταν από δυο παλαιά , του γίνονταν χειροτονία και υποχρεωνόταν να δώσει όρκο πίστης , σεβασμού και υπακοής . Οι διαδικασίες αυτές ευνόησαν και την εγκαθίδρυση μιας ιεραρχικής δομής στην ομάδα .Έτσι ο Fischer ήταν ο Oberbachant (Ανώτατος Βάκχος) , και αργότερα , όταν τέθηκε επικεφαλής της κίνησης «παλιά Αποδημητικά Πουλιά» , Großbachant (μέγας Βάκχος) , ενώ οι υπόλοιποι αξιωματούχοι ήταν Bachanten (Βάκχοι)³⁰ . Ιεραρχικές διακρίσεις ίσχυαν και για τα υπόλοιπα μέλη .

Το Νοέμβριο του 1901 λύθηκαν τα προβλήματα της νομικής κάλυψης , που αντιμετώπιζε η κίνηση , αφού θεσμοθετήθηκε στο Δημαρχείο του Streglitz το «Afs» (Ausschuß für Schülerfahrten) , ένα συμβούλιο για τα μαθητικά ταξίδια³¹ . Ταυτόχρονα δόθηκε το όνομα « Αποδημητικά Πουλιά» στη Κίνηση .

Ο Fischer μπόρεσε με διαλέξεις στα σχολεία να διευρύνει αρκετά τη Κίνηση και απέκτησε σημαντικό κύρος, όμως η δικτακτορική νοοτροπία του επέφερε την αμφισβήτηση του και την παράδοση της ηγεσίας το 1906 στον Willie Jansen που είχε εν τω μεταξύ αποκτήσει μεγάλη επιρροή . Ο Fischer μετά την οριστικά αποτυχημένη

³⁰ Παρά ταύτα τα μέλη της κίνησης απείχαν από το αλκοόλ . Η ορολογία παραπέμπει στους «Bachanten» του Μεσαίωνα .Έτσι ονομάζονταν οι νεοεισαγόμενοι φοιτητές στα πανεπιστήμια ,οι οποίοι μεταμφιέζονταν σε ζώα και υφίσταντο ένα τελετουργικό δοκιμασιών για να αποβάλουν συμβολικά την άξεστη , απολύτων φυσική , απολίτιστη , μη ακαδημαϊκή πλευρά τους , ώστε να ενταχθούν στην ακαδημαϊκή κοινότητα . Η Κίνηση των νέων είναι προφανές ότι λειτούργησε κάτω από το σύνθημα επιστροφή στη φύση και στη φυσική ζωή . Αρνούμενη το παρόν διέτρεχε το παρελθόν περνώντας στη μη βιομηχανική εποχή των μεγάλων ποιητών και στοχαστών , την εποχή του Γερμανικού Ρομαντισμού , και κατέληγε στην απόλυτα φυσική ζωή του Μεσαίωνα . Τα συντηρητικά στοιχεία της λειτουργίας της είναι ασφαλώς προφανή . Στα ταξίδια τους πάντως δεν έφεραν κάποια ιδιαίτερη στολή , απλώς η εμφάνιση τους έμοιαζε με αυτή των πλανόδιων .

³¹ Το συμβούλιο ορίστηκε από τέσσερις συγγραφείς , ένα γιατρό και πέντε μαθητές και φοιτητές . Το συμβούλιο αυτό εξασφάλιζε τη νομική κάλυψη που επιζητούσαν τα μέλη της Κίνησης καθώς και τη θετική στάση των γονέων . H. Blüher , Wandervogel β Die Geschichte einer Jugendbewegung , I. Teil , Prien (Chinesee), 1920 , σ. 55, από Κοντομήτρος Γεώργιος Α. ,2006: (54) .

προσπάθεια του να επιβάλλει ένα μοναρχικό και μιλιταριστικό χαρακτήρα στη Κίνηση , αποχώρησε από αυτή, χωρίς να έχει ολοκληρώσει τις σπουδές του . Κατατάχθηκε στο πολεμικό ναυτικό , βρέθηκε στη Κίνα και έμεινε στη Σαγκάη μέχρι το 1921, απασχολούμενος ως συντάκτης της εφημερίδας της Κίνας «Ostasiatischer Lloyd».

Το 1907 , καθώς η ηγεσία της Κίνησης που την αποτελούσαν παλιά μέλη οδήγησε το Hans Breuer (1883 -1918) , παλιό μαθητή του Hoffmann , στο σεμινάριο της στενογραφίας , αλλά και του Gurlitt , στην ίδρυση της Κίνηση Wandervogel Deutscher Bund (WVDB). Η κίνηση αυτή προσπάθησε να υλοποιήσει τις ιδέες των Αποδημητικών πουλιών για την ανάπτυξη μιας κοινότητας αγωγής και τη στροφή των ενδιαφερόντων των μαθητών προς τη φύση και τη τέχνη . Το 1910 , εξάλλου ο Jansen που από το 1908 είχε χάσει τη θέση του επειδή κατηγορήθηκε για ομοφυλοφιλία , ίδρυσε δική του κίνηση την Jung- Wandervogel (JWV) .

Από το 1911 ξεκίνησαν προσπάθειες για επανενώσεις που κατέληξαν το 1913 στο σχηματισμό της Κίνησης «Wandervogel , Bund für deutsches Jugendwandern». Η διαίρεση της ιστορίας του κινήματος σε χρονικά διαστήματα απασχόλησε τη πλειοψηφία των ερευνητών του καθώς δεν είναι ευδιάκριτος ο διαχωρισμός των διαστημάτων αυτών. Ωστόσο κρίνεται απαραίτητη μία στοιχειώδης διάκριση για να κατανοήσουμε τη μετεξέλιξη του κινήματος και να παρατηρήσουμε τη σταδιακή αλλαγή της στάσης του Κινήματος απέναντι σε κοινωνικά, πολιτιστικά αλλά και κοινωνικά θέματα .

Η ιστορία του Κινήματος της Νεολαίας στη Γερμανία που εκτείνεται από τις δύο τελευταίες δεκαετίες του 19^{ου} αι. περίπου έως και την επικράτηση των Ναζιστών στην εξουσία το 1933, μπορεί να διακριθεί σε τρεις φάσεις ³². Η πρώτη από αυτές ,που είναι και η φάση της δημιουργίας του κινήματος , χαρακτηρίστηκε ως η φάση της πρώτης συνάντησης και της αναζήτησης των κοινών ενδιαφερόντων της Νεολαίας της εποχής. Κατά τη διάρκεια της πρώτης αυτής φάσης, που μπορεί να ονομαστεί και *Ρομαντική* , προβλήθηκε στη κοινωνία των ενηλίκων η *νέα αίσθηση ζωής* ,η οποία ακολούθησε το Κίνημα και στις δύο επόμενες φάσεις της εξέλιξης του . Ενώ τα βασικά χαρακτηριστικά και οι θεμελιώδεις αρχές του Κινήματος παραμένουν

³² Γ.Π. Πυργιωτάκης (2007: 280)

αναλλοίωτες παρατηρείται στροφή στο προσανατολισμό του, ο οποίος γίνεται περισσότερο «πολιτικός». Συγκεκριμένα, οι δραστηριότητες των μελών καθορίζονται από τις πολιτικές εξελίξεις ενώ άλλα από αυτά αναμειγνύονται περισσότερο ενεργά στις νέες κοινωνικές συνθήκες.

3.3.1 Ρομαντική φάση: Παλιό οδοιπορικό πουλί, 1896-1901

Η πρώτη φάση της ιστορίας του Κινήματος χαρακτηρίστηκε *Ρομαντική* ενώ στη Γερμανόφωνη παιδαγωγική βιβλιογραφία τη βρίσκει κανείς με το τίτλο *παλιό οδοιπορικό πουλί (Urwandervogel)*. Η ιδέα της δημιουργίας του κινήματος ξεκίνησε από το Steglitz, γυμνάσιο του Βερολίνου. Ο φοιτητής Hermann Hoffmann το 1896 (H. Rohrs, 2001: 185. Scheibe, 1984: 38)³³ ήταν αυτός που είχε τη πρωτοβουλία για την ίδρυση μίας ομάδας, που αργότερα θα εξελίσσονταν σε Κίνημα, ενώ ο 19χρονος K. Fischer ανέλαβε το 1899 την ηγεσία της ομάδας αυτής. Πρότυπο του K. Fischer ήταν ο ταξιδιώτης μαθητής του Μεσαίωνα (*fahrenden Scholaren*) και από το πρότυπο αυτό δανείστηκε και το όνομα της ομάδας που ηγούνταν, *παλιό οδοιπορικό πουλί (Urwandervogel)*.

Παλιό οδοιπορικό πουλί (Urwandervogel), η πρώτη φάση της ιστορίας του Κινήματος στιγματίστηκε από δύο γεγονότα. Το πρώτο από αυτά ήταν η καθιέρωση εκδρομών με το *κύκλο μαθημάτων για τη στενογραφία*³⁴. Αξίζει να σημειωθεί ότι Ο Hoffmann ήταν φοιτητής στο Πανεπιστήμιο του Βερολίνου και είχε ιδρύσει ο ίδιος αυτό το κύκλο μαθημάτων στο Γυμνάσιο του Steglitz στο Βερολίνο, το 1896. Το δεύτερο γεγονός που χαρακτήρισε τη δεύτερη φάση του Κινήματος και σημειώθηκε στην ιστορία του ως *Γυμνασιακό φαινόμενο* ήταν η διαμόρφωση μιας Νεολαίας

³³ Γ.Π. Πυργιωτάκης (2007: 281).

³⁴ Το Κίνημα της Νεολαίας, κατά το Scheibe, ξεκίνησε τη δεκαετία του 1890 με τις οδοιπορίες των μαθητών γυμνασίων από το Magdeburg στο Steglitz. Στις επί τέσσερις εβδομάδες οδοιπορίες των γυμνασιόπαιδων του Steglitz στο δάσος αρχηγός ήταν ο Hermann Hoffmann και υπαρχηγός ο K. Fischer. (Scheibe, 1984: 38) από Γ.Π. Πυργιωτάκης (2007: 281).

εφάμιλλης της Μεσαιωνικής, που στόχο είχε να ανταχθεί στο *προβληματικό Ορίζοντα των Γυμνασίων* της εποχής.

Κατά τη διάρκεια της Ρομαντικής φάσης του κινήματος συγκροτούνταν ολιγομελείς ομάδες φοιτητών . Στις ομάδες αυτές επικρατούσε η ειλικρίνεια ,η βαθιά εσωτερικότητα και το αίσθημα υπευθυνότητας .Οι προαναφερθείσες αρχές διαφυλάττονταν από τα μέλη της ομάδας και καλλιεργούνταν ακόμη περισσότερο μέσω των κοινών τους εμπειριών (συμβίωση στη φύση σε πρωτόγονες συνθήκες, οδοιπορικά ταξίδια κ.τ.λ.). Στόχος της Νεολαίας ήταν η ανάπτυξη αισθήματος *αυτοαγωγής ,αυτοανάπτυξης και αυτοπειθαρχίας*. Ο στόχος αυτός της Νεολαίας είναι άρρηκτα συνδεδεμένος με τη δυσπιστία που εξέφραζε απέναντι στη παραδοσιακή αντίληψη ,που επικρατούσε και ήθελε τη Νεολαία χειραγωγούμενη από τη παλαιότερη γενιά. Η παραπάνω άποψη υποστηρίζεται και από το Scheibe ,σύμφωνα με τον οποίο η Νεολαία δεν ήθελε πια να θεωρείται μια προβαθμίδα της ενηλικίωσης αλλά να κατανοηθεί η Νεανική τους ηλικία σαν μοναδική. Επιθυμούσε ακόμη να πάρει η ίδια στα χέρια της τη ζωή της και να τη διαμορφώσει με βάση τους δικούς της κανόνες και το δικό της αίσθημα ευθύνης. Μόνο οι ίδιοι οι νέοι είναι σε θέση να κατανοήσουν τις ανάγκες τους και να διεκδικήσουν τα δικαιώματά τους .

Η Νεολαία ακόμη ενδιαφερόταν για το μέλλον και όχι για το παρελθόν, επεδίωκε με να προσαρμόσει στην ηλικία της και στο γνήσιο νεανικό πολιτισμό και απέρριπτε κάθε τι απαρχαιωμένο και χαρακτηριζόμενο από τα πρότυπα της αστικής κοινωνίας. Απέρριπτε ακόμη τη ζωή των ενηλίκων, τις προκαταλήψεις και τα αστικά έθιμα τους καθώς και τον υπέρμετρο σεβασμό που απαιτούσαν από αυτούς. Το Κίνημα εναντιώθηκε σε πολλά στερεότυπα τα οποία περιόριζαν τις ζωές των νέων όπως η διπλή ηθική στη σχέση των φύλων και το αστικό στυλ ,που επέβαλλε βελούδο ,μπιμπελό και ενδυμασία με καπέλο και σλιπς ³⁵. Οι παραπάνω απόψεις υποστηρίχθηκαν τόσο σε παιδαγωγικά συνέδρια όσο και σε δημόσιες συζητήσεις από το Wyneken, κύριο εκπρόσωπο και υποστηρικτή του Κινήματος.³⁶

³⁵ Scheibe, 1984: 39-41 από Γ.Π. Πυργιωτάκης (2007: 282)

³⁶ Wyneken ,1914 :8-9 ,Hermann ,1991 : 257 , Reble ,1975: 274 -278 , από Γ.Π. Πυργιωτάκης (2007: 282)

Παραπάνω έγινε λόγος για την αστική κοινωνία και τα έθιμα της. Η εκφραστής του Κινήματος της Νεολαίας ακόμη αναφέρουν σχετικά ότι η Αστική κοινωνία είναι επιφανειακή ,ρηχή και αναληθής.³⁷ Γι αυτούς τους λόγους και απορρίφθηκε η αστική κοινωνία από τη Νεολαία, γιατί δε μπορούσε να εκφράσει τη ζωντάνια και την ορμή της. Η Νεολαία ,αναφέρει ο Reble , διακρίνονταν στη φάση αυτή από μια ζωντανή , ισχυρή ατομοκεντρική ορμή και από μία κίνηση (*bewegung*) που όμως δε θα φτάσει ποτέ στο στόχο της .

Ποια ήταν όμως αυτή η Νεολαία ; Ποια ήταν τα χαρακτηριστικά των μελών της και ποιες οι καταβολές τους ;

Η πλειοψηφία των μελών του Κινήματος προέρχονταν από αστικές οικογένειες και ήταν από 15 ως 20 ετών . Ήταν αυθόρμητα και δραστήρια άτομα .Όσοι ήταν ανήλικοι χρειάζονταν τη συγκατάθεση των γονιών τους για να ενταχθούν στην ομάδα πράγμα το οποίο ήταν δύσκολο ορισμένες φορές. Οι γονείς δεν έδιναν πάντα την άδεια τους για την ένταξη των παιδιών τους στις ομάδες του «οδοιπορικού πουλιού» ,το οποίο αρκετοί από αυτούς κατέκριναν .³⁸

Δύναμη μας ο απρογραμματισμός μας δήλωναν οι Νέοι- Μέλη του Κινήματος έως το πρώτο τρίτο του 20^{ου} αι. Η φράση αυτή ηχηρό σύνθημα αλλά και κεντρικό αξίωμα του κινήματος περιγράφει τη συνεχή απόσταση που έπαιρναν οι Νέοι από τη καθημερινή ζωή και τα προβλήματα της. Τίποτα που αφορούσε στα στερεότυπα της αστικής κοινωνίας δεν τους άγγιζε γι αυτό και επεδίωκαν τη κατάρριψη τους. Η πρώτη φάση του Κινήματος λοιπόν χαρακτηρίστηκε από παντελή έλλειψη προγραμματισμού , αίσθημα εσωτερικής αναταραχής ,ασάφειας και φόβου .³⁹ Η Νεολαία αυτή διοργάνωνε ταξίδια και πεζοπορίες σε αγροτικές περιοχές . Τα ταξίδια αυτά χαρακτηρίζονταν από απλότητα (*Einfachheit*) και συντροφικό πνεύμα μεταξύ των μελών . Η απλότητα και η συντροφικότητα είναι δύο από τις βασικές αρχές και χαρακτηριστικά γνωρίσματα του Κινήματος ,καθιερώθηκαν στη Ρομαντική φάση αλλά συνόδεψαν το Κίνημα και στις υπόλοιπες φάσεις της ιστορίας του .Οι αρχές

³⁷ Reble ,1975 :275 ,μτφρ., 1992: 433) από Γ.Π. Πυργιωτάκης (2007: 283)

³⁸ Olga Lantukhova, *Jugendbewegungen im Deutschen Kaiserreich und in der Weimar Republik* .Studienarbeit . ISBN 978- 3- 640-61923-8 (6-7)

³⁹ Müller ,Bd .8., 1983 :328 -330 και Müller , Bd.2 .1989: 809-811) από Γ.Π. Πυργιωτάκης (2007: 283)

αυτές εκφράζονταν μέσα από τον **τρόπο** ζωής των μελών τα οποία ντύνονταν λιτά χωρίς κοσμήματα και πολυτελή υλικά ⁴⁰, όπως επέβαλλε η αστική κοινωνία . Να μοιάζουν δηλαδή οι νέοι με **μπιμπελό** . Ακόμη κοιμόντουσαν πολλά παιδιά μαζί , αγόρια και κορίτσια αδιαφορώντας και πάλι για τα κοινωνικά στερεότυπα που ήθελαν τα δύο φύλλα να κρατούν **αποστάσεις** ανάμεσα τους⁴¹ . Μέσα από αυτή τη συμβίωση στη φύση τα μέλη **διδάσκονταν** την αγάπη και το ενδιαφέρον για το συνάνθρωπο. Ικανοποιούσαν την **ανάγκη** τους για συντροφιά και συναναστροφή με «ζωηρούς» ανθρώπους της ηλικίας τους ,με τους οποίους **συμμερίζονταν** τα ίδια προβλήματα και τις ίδιες ανάγκες .

Τελικά μπορεί η Ρομαντική αυτή **φάση** του Κινήματος να μη συνέβαλλε σε εκπαιδευτικές και κοινωνικές **μεταρρυθμίσεις** και να στερούνταν οργάνωσης και νομικής κάλυψης , ωστόσο **υπερτερούσε** σε αξίες. Προώθησε την αγάπη για το συνάνθρωπο και έθεσε τα **θεμέλια** για τη δημιουργία ενός δυνατού νεανικού Κινήματος που έπαιξε **καταλυτικό ρόλο** στις εκπαιδευτικές μεταρρυθμίσεις στη Γερμανία ,στις αρχές του 20^{ου} αι.

40 Scheibe, 1984: 39-41 από Γ.Π. Πυργιωτάκης (2007: 282)

41 Olga Lantukhova, Jugendbewegungen **im** Deutschen Kaiserreich und in der Weimar Republik .Studienarbeit . ISBN 978- 3- 640-61923-8 (6-7).

Εικόνα 4 Hans Mautschka (1818- 1914), μαθητής στο Steglitz και μέλος του Κινήματος της Νεολαίας ,1913 Πράγα ⁴².

Μιλώντας για τα «Αποδημητικά Πουλιά» αξίζει να σταθούμε στη συμβολή των φοιτητών στη δημιουργία και την ενίσχυση της αξιοπιστίας του Κινήματος .

Οι φοιτητές έπαιξαν εξαιρετικά σημαντικό ρόλο και στην εμφάνιση της Κίνησης «Αποδημητικά Πουλιά». Η ηλικία τους ,τους βοηθούσε να κατανοούν τόσο τις αντιλήψεις των ενηλίκων όσο και τις ανάγκες των μαθητών. Ήταν κοντά στην ηλικία των μαθητών αλλά και αρκετά κοντά στην ωριμότητα των ενηλίκων , γι αυτό και τους εμπιστευόνταν τόσο γονείς όσο και διευθυντές σχολείων .

Οι φοιτητές αυτοί συμμετείχαν συνήθως σε διάφορες μεταρρυθμιστικές κινήσεις του τρόπου ζωής ,που κοινό χαρακτηριστικό τους ήταν η επιδίωξη μιας υγιεινής ζωής κοντά στη φύση , μακριά από το αστικό περιβάλλον και τις καταχρήσεις που αυτό επέβαλλε όπως το κάπνισμα και το αλκοόλ. Η συμμετοχή τους σε τέτοιου είδους κινήσεις τους διαφοροποιούσε από τις άλλες φοιτητικές ενώσεις που έφεραν το γενικό όνομα «Σωματεία» (*Korporationen*⁴³) . Οι φοιτητές ,λοιπόν, που επέδρασαν στην εμφάνιση των «Αποδημητικών πουλιών», τα οποία ήταν κατά κύριο λόγο μαθητική κίνηση , δραστηριοποιήθηκαν , αποστασιοποιούμενοι από την ισχύ και την επιρροή των παραδοσιακών φοιτητικών σωματείων .

Ακόμη , σε σχέση με το φοιτητικό χώρο είχαν ήδη αρχίσει ήδη από το τέλος του 19^{ου} αι. και τις αρχές του 20^{ου} να εμφανίζονται ομάδες φοιτητών, που το κύριο

⁴² St.Schmidt, Die Jugendbewegung in Deutschland und ihre Bedeutung fur die Entwicklung und Verbreitung der Landerziehungsheimpädagogik , Diplomarbeit ,Uni . Der Bundeswehr Hamburg, 1998.

⁴³ Τα σωματεία είχαν τοπικιστικό χαρακτήρα ,συγκροτούνταν δηλαδή με βάση το τόπο καταγωγής των μελών και φρόντιζαν για τη διατήρηση των παραδόσεων του . Χαρακτηριστικό γνώρισμα του τρόπου ζωής τους ήταν η ενασχόληση τους με μονομαχίες και ξιφομαχίες καθώς και η παρουσία τους σε ταβέρνες . Στα σωματεία αυτά ακόμη κυριαρχούσαν οι αυστηροί κανονισμοί, η «τυφλή» τήρηση των εθίμων και η αυστηρή ιεραρχική δομή. Οι περισσότεροι στα σωματεία ήταν καπνιστές, κατανάλωναν αλκοόλ και είχαν ως πρότυπα τους αξιωματικούς του στρατού,

χαρακτηριστικό τους ήταν η εγκράτεια . Ήταν και εκείνοι πολέμιοι του αλκοόλ, ενώ παράλληλα στα ενδιαφέροντα τους ενέπιπταν και κοινωνικά ζητήματα και φαινόμενα . Με το κλίμα αυτό συνδέθηκαν και οι φοιτητές που είχαν ενταχθεί ,όσο ήταν μαθητές, στα «Αποδημητικά πουλιά» . Όλο αυτό το πνεύμα βρήκε την έκφραση του το 1908 στη φοιτητική κίνηση “*Deutsche Akademische Freischar*” , που συμπεριέλαβε στους κόλπους της μέλη της Γερμανικής Οδοιπορικής Ένωσης , «*Αποδημητικά πουλιά*» , μαθητές προερχόμενους από τα Εξοχικά παιδαγωγεία και την Ελεύθερη Σχολική Κοινότητα του Wickersdorf , αλλά και μέλη παραδοσιακών φοιτητικών σωματείων . Αξίζει να σημειωθεί ότι αυτή ήταν η μοναδική ένωση που περιελάμβανε στις τάξεις της μέλη και των δύο φύλων.⁴⁴

Το 1912 φοιτητές του Μαρβούγου ,που ως μαθητές είχαν ενταχθεί στα «*Αποδημητικά πουλιά*» , ίδρυσαν την «*Akademische Vereinigung Marburg*» .Κύριο χαρακτηριστικό της ήταν η ουδετερότητα , στη προσπάθεια της να συνενώσει τα μέλη της που είχαν διαφορετικές απόψεις για τη κοινωνία , καθώς άλλοι ξεκινούσαν από τη βάση της φυτοφαγίας ή της εγκράτειας ,άλλοι από την ειρηνοφιλία και το σοσιαλισμό και άλλοι από τον αντισημιτισμό .

Οι εξελίξεις αυτές στο φοιτητικό φάσμα θα παίξουν σημαντικό ρόλο στη Παιδαγωγικό Παγγερμανικό συνέδριο στο Hohen Meißner αλλά και στην ιδεολογική διαμόρφωση της δεύτερης φάσης του κινήματος, αυτή της Οργάνωσης.

3. 3. 2 Η συζήτηση γύρω από τον «νεανικό πολιτισμό»

Με τη συνεχή διεύρυνση των μελών και των ομάδων του Κινήματος της Νεολαίας ,ήδη κατά την αλλαγή του 19 ου αι. ,κερδίζεται η προσοχή του κοινωνικού

⁴⁴ Τα κορίτσια από τις αρχές του 20 ου αι. ,που άρχισαν αν γίνονται δεκτά στα πανεπιστήμια , συγκροτούσαν χωριστές ομάδες . Η είσοδος τους στη μικτή “*Deutsche Akademische Freischar*” ήταν δυναμική ,αφού το 1913 αντιπροσωπεύονταν σε ποσοστό 22%. Κοντομήτρος Γεώργιος Α. ,2006: (56-57).

συνόλου ολοένα και περισσότερο καθώς και το ενδιαφέρον αρκετών διανοούμενων και φοιτητών , οι οποίοι με την άμεση συμμετοχή τους συμβάλλουν σημαντικά στις προσπάθειες για μια περισσότερο ολοκληρωμένη και σταθερή οργάνωση του Κινήματος , καθώς και στη δημιουργία ενός *Νεανικού Πολιτισμού*⁴⁵

Αξιοσημείωτη ήταν και η συμβολή των φοιτητών στην οργάνωση του Κινήματος⁴⁶, ωστόσο για το ρόλο που έπαιξαν οι φοιτητές θα γίνει αναφορά σε επόμενο κεφάλαιο .

Κατά τη διάρκεια της φάσης της οργάνωσης συστάθηκε ο σύλλογος – Ομοσπονδιών: *Οδοιπορικό Πουλί, Επιτροπή για ταξίδια μαθητών*, 1901-1919. Με τη νομική προστασία επώνυμων προσωπικοτήτων , γιατρών δημοσιογράφων και παιδαγωγών , όπως του Gurlitt , του Natorp , του Wyneken , και με τη πρωτοβουλία του αρχηγού της Karl Fischer , η αρχική ομάδα των νέων , το παλιό *οδοιπορικό πουλί (Urwandervogel)* , έγινε το 1901 σύλλογος και μετονομάστηκε *Οδοιπορικό Πουλί , Επιτροπή για ταξίδια μαθητών* .Τα ταξίδια γίνονται ελκυστικότερα αναφέρει ο Potthoff και βρίσκεται ένας μεγαλύτερος αριθμός συμμετεχόντων . Τότε ιδρύεται με πρωτοβουλία του Karl Fischer το 1901 στο Steglitz ο σύλλογος *Οδοιπορικό Πουλί , Επιτροπή για ταξίδια μαθητών*⁴⁷.

Η με προσωπικό ενδιαφέρον ανάμειξη των ενηλίκων σε θέματα της Νεολαίας ήταν προφανώς αναγκαία για την οργάνωση του Κινήματος , καθώς οι νέοι δε δικαιούνταν να ιδρύσουν σύλλογο⁴⁸. Στην έκθεση προς το υπουργείο για την έγκριση του Συλλόγου αναφέρεται ο σκοπός της ίδρυσης του , από τον οποίο γίνεται αισθητή και η μετεξέλιξη του Κινήματος της Νεολαίας στη παρούσα φάση. Οι πιο βασικές επιδιώξεις του Συλλόγου ήταν : «*Να καλλιεργεί στη Νεολαία την επιθυμία της Οδοιπορίας , να καλύπτει τις ώρες ανάπαυσης ωφέλιμα και ευχάριστα*

⁴⁵ Γ.Π. Πυργιωτάκης (2007: 284)

⁴⁶ Η γερμανική μεταρρυθμιστική παιδαγωγική και οι επιδράσεις της στην ελληνική εκπαίδευση κατά τις πρώτες δεκαετίες του 20ου αιώνα : διατριβή επί διδακτορία / Κοντομήτρος Γεώργιος Α. Βόλος : [χ.ό.] , 2006: (56-57)

⁴⁷ (Potthoff ,2003 :13) από Πυργιωτάκης (2007: 284)

⁴⁸ Skiera ,2003 :71 , από Πυργιωτάκης (2007: 284)

διαμέσου κοινών εκδρομών , να αφυπνίζει το ενδιαφέρον για τη φύση και να εισάγει τη γνωριμία με τη γερμανική πατρίδα. Να χαλυβώνει ακόμη τη βούληση και την ανεξαρτησία των οδοιπόρων , να καλλιεργεί το πνεύμα της συντροφικότητας , να αντιδρά σε όλες τις βλάβες του σώματος και της ψυχής , οι οποίες απειλούν τη Νεολαία στις μεγάλες πόλεις και γύρω από αυτές , όπως η προσκόλληση στην οικογένεια και η οκνηρία, οι κίνδυνοι του αλκοόλ και της νικοτίνης».⁴⁹

Στη φάση αυτή δε παρατηρείται αλλαγή μόνος στην ονομασία αλλά και στο τρόπο οργάνωσης των Νέων , στα ενδιαφέροντα και στη συμπεριφορά τους .Το αρχικό τους ενδιαφέρον για την ουσία των ταξιδιών ξεπεράστηκε βαθμιαία και οι δραστηριότητες που διοργάνωνε το Κίνημα άρχισαν να αποκτούν περισσότερο κοινωνικό χαρακτήρα και συνδέονται με το Γερμανικό λαό .Ενώ στους τρόπους διασκέδασης των μελών του Κινήματος έρχονται να προστεθούν η λαϊκή μουσική και ο λαϊκός χορός .Αλλά και γενικότερα παρατηρείται μια στροφή του ενδιαφέροντος προς τη λαϊκή μόρφωση και το λαϊκό τρόπο ζωής .Ακολουθώντας το παράδειγμα των Εξοχικών Παιδαγωγείων ,οι Νέοι καθιέρωσαν νεανικούς περιφερειακούς καταυλισμούς με λαϊκή μουσική και χορούς.

Η εξέλιξη αυτή οδήγησε στην ίδρυση της Κίνησης «Quickborn» (1913) , που σημαίνει «ζωοδόχος πηγή» (Lebendiger Quell).Η Κίνηση αυτή επιδίωκε να λειτουργήσει εξισοροπητικά απέναντι στην αυστηρότητα του σχολείου ,η οποία εμπόδιζε την αυτόνομη ανάπτυξη και μόρφωση των χαρακτηριστικών της νεότητας . Είναι ενδιαφέρον ότι επρόκειτο για μια κίνηση της ίδιας της Νεολαίας και αυτό τη διαχώριζε από άλλες οργανώσεις της ίδιας εκκλησίας .Η «Quickborn» επίσης ήταν αντίθετη στη κατανάλωση αλκοόλ, τη χρήση νικοτίνης και τις αποκλίνουσες από τα καθολικά πρότυπα σεξουαλικές συμπεριφορές . Οι στάσεις αυτές καλλιεργούνταν με τις οδοιπορίες , το παιχνίδι, το τραγούδι και την ανάπτυξη ομαδικής ζωής με τη κοινή διαβίωση . Υπήρχαν ακόμη και άλλες ομάδες «Quickborn»μικτές ως προς το φύλο , όμως διακρίνονταν αρχικά από αυστηρό διαχωρισμό . Ο κανονισμός ωστόσο επέτρεπε συνδιοργάνωση εορτών με την προϋπόθεση της παρουσίας ενηλίκων . Στη πορεία παντως καταργήθηκαν οι διαχωρισμοί αυτοί . Σταθμός στις δραστηριότητες της κίνησης υπήρξαν οι συνάξεις στον ιδιόκτητο πύργο του Rothenfels στον ποταμό Main το 1919 ,στις

⁴⁹ Skiera ,2003 :71) από Πυργιωτάκη (2007: 285)

οποίες δέσποζε η φυσιογνωμία του θεολόγου και από το 1927 ηγήτη της Romabo Guardini (1885-1968)⁵⁰. Η συμπαρουσία κοριτσιών αγοριών, αδιανόητη για τις πρακτικές της καθολικής εκκλησίας την εποχή εκείνη, προκάλεσε μεγάλη εντύπωση. Επίσης η χρήση στην εορτή των Ευχαριστιών δίπλα στη λατινική και της γερμανικής γλώσσας ήταν ένας ασύλληπτος νεωτερισμός. Φυσικά η οργανωτική ανεξαρτησία και η κοινή δραστηριότητα των φύλων προκαλούσε εντάσεις στις σχέσεις της κίνησης με τις τοπικές εκκλησίες. Παρά ταύτα, η επίδραση στην αναμόρφωση του καθολικισμού ιδιαίτερα στη Γερμανία υπήρξε καθοριστική. Το 1939 οι Ναζί κατάσχισαν τον πύργο του Rothenfels και διέλυσαν την οργάνωση. Όμως, επαναδραστηριοποιήθηκε μεταπολεμικά και λειτουργεί μέχρι και σήμερα.

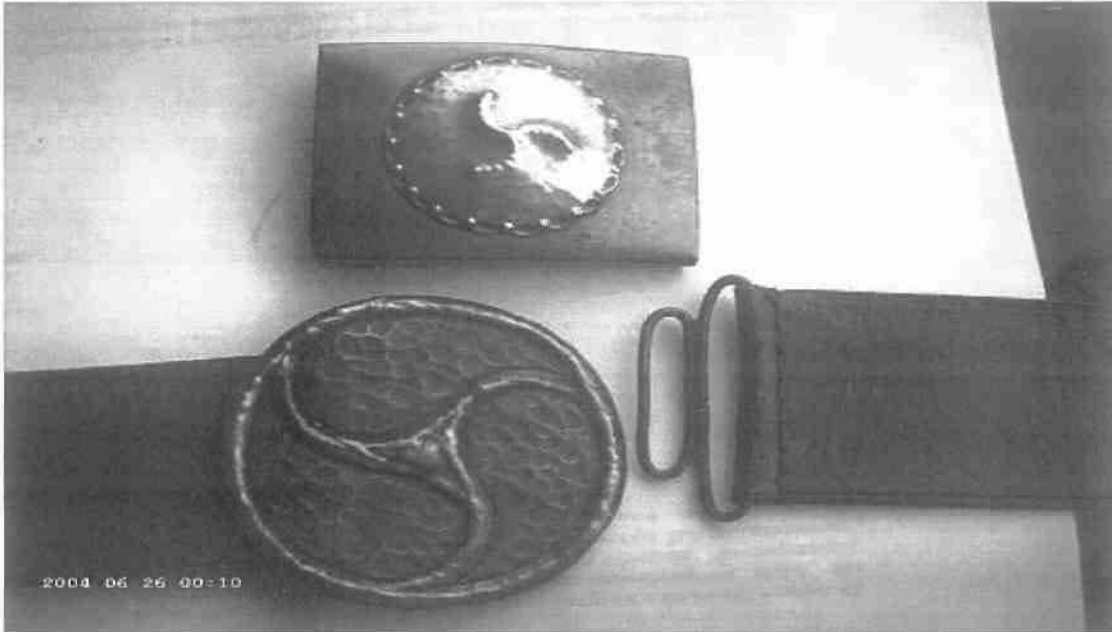
Εμφανίστηκαν επίσης πολυάριθμες άλλες κινήσεις είτε ως ανεξάρτητες ομάδες νέων που λειτουργούσαν υπό την καθοδήγηση των ενηλίκων είτε ως νεολαίες κομματικών σχηματισμών. Ξεχωριστή είναι η περίπτωση των Κινήσεων της Εργαζόμενης Νεολαίας, που κινούνταν στο πλαίσιο των σοσιαλιστικών και κομμουνιστικών πολιτικών σχηματισμών. Ενώ στην περίπτωση των «Αποδημητικών Πουλιών» το κράτος δεν αντέδρασε, καθώς τα αντιμετώπιζε σε ένα βαθμό μάλλον ως μία γραφική κίνηση, έφερε ωστόσο εμπόδια στη λειτουργία των κινήσεων της Εργατικής νεολαίας. Στις 19 Απριλίου του 1908 λόγω χάρη ψηφίστηκε νόμος από τη Βουλή, με τον οποίο απαγορευόταν η συμμετοχή σε

⁵⁰ Ο Romano Guardini γεννήθηκε στη Βερόνα, μεγάλωσε όμως και δραστηριοποιήθηκε εφ' όρου ζωής στη Γερμανία, όπου μετακινήθηκε η οικογένεια του ένα χρόνο μετά τη γέννηση του. Αφού στα πρώτα χρόνια των σπουδών του έδειξε ενδιαφέρον τόσο για τη Χημεία όσο και για την Οικονομία, στράφηκε τελικά το 1906 στις θεολογικές σπουδές και το 1910 έγινε κληρικός. Έκανε ακαδημαϊκή καριέρα, η οποία από το 1939 και μέχρι το 1945 διεκόπηκε βίαια από τους Ναζί, όπως και κάθε του άλλη δημόσια δραστηριότητα. Από το 1927 διετέλεσε ηγέτης της «Quickborn». Το ευρύ μεταρρυθμιστικό του πνεύμα εκτίμησε η Αμαριώτου που μετέφρασε το έργο του «το νόημα της μελαγχολίας». Ο Romano Guardini παραιτήθηκε από τα συγγραφικά δικαιώματα της Ελληνικής έκδοσης με το επιχείρημα ότι προοριζόταν «για την Ελλάδα, τη χώρα που υπέφερε τόσο πολύ κατά τη Γερμανική κατοχή [...]» (βλ. Ρωμάνο Γκουαρνίνι, Το νόημα της μελαγχολίας, μετ. Μ. Αμαριώτου, Τύποις Α, Ξάνθη – Κ. Λούκου, Αθήνα, 1956, σελ. 4). Κατά την έρευνα του Κοντομήτρου Γεώργιου Α. δε βρέθηκαν στο αρχείο της Αμαριώτου ενδείξεις για το κατά πόσο παρακολούθησε εκ του σύνεγγυς το έργο του Guardini στη Γερμανία. Η θέρμη όμως με την οποία εκφράστηκε για αυτόν στο πρόλογο της μετάφρασης, που προαναφέρθηκε, δείχνει όμοιο πνευματικό κλίμα. Ίσως οι απόψεις της για τη συνεκπαίδευση των φύλων να έχουν τη πηγή τους στις αντίστοιχες του Guardini E. Meissner, Asketische Erziehung, Verlag Julius Beltz, Weinheim, 1965, σελ. 80-83.

πολιτικές οργανώσεις των νέων που δεν έχουν συμπληρώσει το δέκατο όγδοο έτος της ηλικίας τους.

Οι αστικές κινήσεις της νεολαίας δεν συμπεριέλαβαν βέβαια την πλειοψηφία της νεολαίας ⁵¹.

Ακόμη στο χρονικό διάστημα 1901- 1919 προωθήθηκε μέσα από το Κίνημα μία νέα αντίληψη αντιμετώπισης του ανθρώπινου σώματος . Συγκεκριμένα προωθείται η σωματική κίνηση και έκφραση καθώς και η διαμόρφωση νέας σχέσης μεταξύ των δύο φύλων . Κατά συνέπεια δημιουργούνται νέες μορφές συντροφικότητας , εορταστικής εκδήλωσης , ενδυμασίας και γενικότερα γούστου .Οι αλλαγές αυτές όπως και στη πρώτη φάση του Κινήματος εξακολουθούν να αντικρούονται με το αστικό συμβατικό στυλ ⁵².Το στυλ της Νεολαίας του Κινήματος χαρακτηρίζεται εντυπωσιακό και καινοτόμο. Έχουν διαμορφώσει μία «δική τους στολή» με ανοιχτό γιακά , κοντό παντελόνι, κάλτσα μέχρι το γόνατο, πολύπλοκα σανδάλια, χωρίς καπέλα και ομπρέλες ακόμα και με βροχερό καιρό. Τα κορίτσια τα έβλεπε κανείς με φορέματα χωρίς μέση , διακοσμημένα με μεγάλες μεταλλικές ζώνες και καρφίτσες.

⁵¹Κοντομήτρος Γεώργιος Α ,2006: (56-57).

⁵² Scheibe , 1984 :46, Πυργιωτάκης (2007: 286)

Εικόνα 5: Τα ευρήματα αυτά χρονολογούνται στο 1900-1945 και θεωρείται ότι ανήκαν σε μέλη του Κινήματος της Νεολαίας λόγω των συμβόλων που είναι χαραγμένα στις αγκράφες.

Οι βασικές αξίες και τα χαρακτηριστικά του Κινήματος δεν αλλοιώθηκαν ούτε στον ελάχιστο βαθμό. Διαφοροποιήθηκε ωστόσο ο προσανατολισμός του, που έγινε περισσότερο κοινωνιοκεντρικός ενώ προβλήθηκε μία νέα αίσθηση ζωής, που περνούσε όμως και μέσα από τη λαϊκή παράδοση. Όσο αφορά στο ιδεολογικό υπόβαθρο του Κινήματος αυτό θα μπορούσε να χαρακτηριστεί ως συνονθύλευμα των απόψεων που διατυπώνονταν από διανοούμενους της εποχής, όπως του Νίτσε και ασκούσαν κριτική στο σύγχρονο Ευρωπαϊκό πολιτισμό. Όσο αφορά πάντως στο ιδεολογικό-θεωρητικό υπόβαθρο του Κινήματος, σημειώθηκαν αρκετές διαφωνίες και αποκλίσεις μεταξύ των Ομοσπονδιών. Ωστόσο κοινός στόχος όλων ήταν η εκ θεμελίων μεταρρύθμιση της ζωής σε όλους τους τομείς και αυτό διαπιστώνεται από τα καταστατικά των Συλλόγων του Κινήματος. Στα καταστατικά αυτά δε τυπώνονταν πια ταξιδιωτικές πληροφορίες, ποιήματα και τραγούδια αλλά φιλοσοφικές, πολιτιστικές και κοινωνικές μελέτες.

Συνοπτικά τα χαρακτηριστικά του Κινήματος στη φάση αυτή είναι τα εξής:

- Η δημιουργική-ανορθολογιστική ζωή.
- Η προσπάθεια για εκ νέου σύνδεση του ανθρώπου με τη πατρίδα και τη παράδοση.
- Το ενδιαφέρον για την ύπαιθρο και την αγροτική ζωή.
- Η στροφή προς το λαϊκό πολιτισμό.
- Η νέα αντιμετώπιση του σώματος και της σωματικής κίνησης και έκφρασης.
- Η διαμόρφωση νέων μορφών σχέσεων ανάμεσα στα δύο φύλλα.
- Οι νέες μορφές συντροφικότητας, ενδυμασίας, γιορτής κ.τ.λ.

- Μια κατατοπιστική εικόνα των συλλόγων και των ομοσπονδιών που ιδρύθηκαν δίνει ο πίνακας του Γ.Π. Πυριωτάκη «Το Κίνημα της Νεολαίας στη Γερμανία: Ομάδες ,Σύλλογοι ,Ομοσπονδίες», που παρατίθεται παρακάτω.⁵³

α) Το πανγερμανικό Συνέδριο της Hohe Meißner

Το 1913 ήταν ένα εξαιρετικά σημαντικό έτος για Το Κίνημα της Νεολαίας . Ο πόλεμος ήταν να ξεσπάσει σε ένα χρόνο, και οι επιπτώσεις που θα είχε είχαν ήδη αρχίσει να γίνονται εμφανείς . Ο κόσμος των αστών στη Γερμανία γιόρταζε με διακηρύξεις ,παρελάσεις πανηγυρικούς λόγους και άλλες εκδηλώσεις τα εκατό χρόνια από τη μάχη των λαών και τα 25 χρόνια της εξουσίας του Κάιζερ Wilhelm του Β'. Με το πέρασμα των ετών είχε διαμορφωθεί ένα συγκεκριμένο κλίμα κατά τη διάρκεια των ετήσιων εορτασμών , που για πολλού σήμαινε απλά υπέρμετρη κατανάλωση αλκοόλ .Και η γιορτή αυτή είχε επηρεαστεί από το πνεύμα του υλισμού της Βιομηχανικής κοινωνίας .

Και σε αυτήν ακριβώς τη «κραιπάλη» η Νεολαία του Κινήματος επέλεξε να αντιταχθεί. Συγκεκριμένα κατά τη διάρκεια της εκατοστής επετείου αποφάσισε να εορτάσει με δικό της, ιδιαίτερο τρόπο την επέτειο, διακηρύττοντας ένα νέο τρόπο ζωής και απέχοντας από το αλκοόλ ως ένδειξη διαμαρτυρίας στον άκριτο πατριωτισμό που κυριαρχούσε συνήθως σε αυτές τις εκδηλώσεις . Έτσι αντιπρόσωποι δεκατριών ενώσεων συναντήθηκαν την 5^η και την 6^η Ιουλίου του 1913 στην Ιένα για να αποφασίσουν τον τόπο και το χρόνο των δικών τους εκδηλώσεων , το πρόγραμμα και να επιλύσουν ορισμένα οργανωτικά ζητήματα⁵⁴.Οι εκδηλώσεις που θα πραγματοποιούνταν , έλαβαν το όνομα «Ημέρα

⁵³ ⁵³ Γ.Π. Πυριωτάκης (2007: 279)

⁵⁴ Παρόμοια σύναξη είχαν κάνει το 1817στο Wartburg περίπου πεντακόσιοι προτεστάντες φοιτητές για να γιορτάσουν την επέτειο της θρησκευτικής μεταρρύθμισης ,τη νίκη των λαών εναντίον του Ναπολέοντα και να δημιουργήσουν φιλικές σχέσεις . Η Ιένα υπήρξε και στη περίπτωση εκείνη ο

της ελεύθερης Γερμανικής Νεολαίας»(Freideutscher Jugentag). Η σύναξη θεωρήθηκε ότι συνετέλεσε στην προσέγγιση των παλιών με τα νέα μέλη των κινήσεων ⁵⁵ και ότι θα μπορούσε να καταλήξει σε μία ενιαία κίνηση ,την «Freideutsche Jugend» .

Η τριήμερη συνάντηση πραγματοποιήθηκε με τη συμμετοχή πολλών οργανώσεων . Ανάμεσα τους και οι εξής : «Αποδημητικά πουλιά», Germania , Ελεύθερη Σχολική Κοινότητα του Wickersdorf (με 92 μαθητές και 17 εκπαιδευτικούς) ⁵⁶ και Sera –Kreis . Αξίζει να αναφερθεί και η συμμετοχή κοριτσιών.

Εκτός από τις κινήσεις αυτές υπήρξε συμμετοχή πολλών παιδαγωγών της Μεταρρυθμιστικής Παιδαγωγικής με τους μαθητές τους , πανεπιστημιακών , γυμνιστών , χορτοφάγων⁵⁷ και εκπροσώπων άλλων κινήσεων εναλλακτικών μορφών ζωής οικολογικού χαρακτήρα , που έδειχναν έντονη συμπάθεια για την κίνηση της Νεολαίας . Σημειώνεται η παρουσία του Wyneken και του εκδότη και εμπνευστή της κίνησης Sera- Kreis της Ιένας Diederich , ο οποίος μάλιστα ανέλαβε και την εκδοτική υποστήριξη της σύναξης .Οι δυο τους συμμετείχαν και στη προετοιμασία των εκδηλώσεων ,καθώς συνέταξαν από κοινού το κείμενο της πρόσκλησης ,που εστάλη στις διάφορες οργανώσεις για τη συνάντηση .Συμμετείχαν ακόμη εκπρόσωποι από το κύκλο της μαθητικής εφημερίδας « Αρχή» ο Peter Kollwitz, ο Siegfried Bernfeld , ο Alfred Kurella και ο Walter Benjamin .Ουσιαστική η σύναξη στο Hohe Meißner μετατράπηκε σε μία συνεύρεση όλων των τάσεων της εποχής ,με στόχο τη προβολή και τη βίωση του δικού τους εναλλακτικού τρόπου ζωής ,που επικεντρωνόταν γύρω από το ζήτημα της επιστροφής στη φύση .

τόπος των αποφάσεων. Κοντομήτρος Γεώργιος Α. ,2006: (68).

55 Th.Kmieciak, ό.π., σς.125-126 από Κοντομήτρος ,2006: (68).

56 St.Schmidt, Die Jugendbewegung in Deutschland und ihre Bedeutung fur die Entwicklung und Verbreitung der Landerziehungsheimpädagogik , Diplomarbeit ,Uni . Der Bundeswehr Hamburg, 1998, seit. 46.

57 Δυνατότητες να ζει κανείς αποκλειστικά με φυτικά προϊόντα προσφέρονταν και στο Εξοχικό Παιδαγωγείο της Haubinda του Lietz. (Th. Lessing, ό.π., σ.34). Είναι εμφανές λοιπόν ότι το γενικότερο μεταρρυθμιστικό κλίμα των τρόπων ζωής είχε το αντίστοιχο του και στη Μεταρρυθμιστική παιδαγωγική , από Κοντομήτρος ,2006: (68).

Η ΕΠΙΔΡΑΣΗ ΤΟΥ ΚΙΝΗΜΑΤΟΣ ΤΗΣ ΝΕΟΛΑΙΑΣ ΤΗΣ ΓΕΡΜΑΝΙΑΣ ΣΤΗΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΤΙΣ ΤΡΕΙΣ ΠΡΩΤΕΣ ΔΕΚΑΕΤΙΕΣ ΤΟΥ 20^{ου} αι.

Εικόνα 6 Gustav Wyneken (1875-1964). Γερμανός εκπαιδευτικός Μεταρρυθμιστής, ξεχώρισε για τις καινοτόμες αλλά **και αμφιλεγόμενες** μεθόδους του και το ελεύθερο **πνεύμα** του

Όλοι οι συμμετέχοντες συνέβαλαν **στην επιτυχία** της σύναξης με τις ομιλίες τους και τη παρουσίαση των έργων **τους**. Αξίζει να σταθεί κανείς στο κείμενο χαιρετισμού του Eugen Diederich, **το οποίο** συμπεριλήφθηκε στο βιβλίο το οποίο εξέδωσε στη συνέχεια. Επρόκειτο **για ένα κείμενο** που είχε τίτλο «Ο άνθρωπος και η γη» (Mensch und Erde) και **ήταν ένα** εξαιρετικά λαϊκό κείμενο. Εντύπωση προκάλεσε και ο τελευταίος λόγος **της πρώτης** ημέρας που εκφωνήθηκε από τον Wyneken

Με το λόγο αυτό επέκρινε το **εθνικιστικό** πνεύμα που διέκρινε τη σύναξη τόσα χρόνια και προειδοποίησε **για τον** επερχόμενο πόλεμο. Στο τέλος όμως συντονίστηκε με το κυρίαρχο **κλίμα**, ζήτησε από τους νέους να αποδειχθούν «πολεμιστές του φωτός» και να **σώσουν τη** Γερμανία.

Στις εκδηλώσεις το τόνο έδωσε **η κίνηση** των «Αποδημητικών Πουλιών» με τις σκηνές της κατασκήνωσης της, **τα τραγούδια**, τους χορούς, τις λαμπαδηδρομίες και τις φωτιές κατά τη διάρκεια της **νύχτας**. Μεταξύ άλλων παρουσιάστηκε και η Ιφιγένεια εν Ταύροις⁵⁸ του Goethe. **Διεξήχθησαν** ακόμη αθλητικοί και μουσικοί αγώνες.

58 Η Ιφιγένεια, μετά τη σωτηρία της στην **Αυλίδα**, βρίσκεται περίπου δεκαπέντε χρόνια στην ακτή των Ταύρων στη Σκυθία ως ιέρεια της **Άρτεμης**, αγνοώντας την τύχη της οικογένειάς της και "αναζητώντας με την ψυχή τη χώρα των **Ελλήνων**". Στην ίδια ακτή φθάνουν ο Ορέστης, κυνηγημένος από τις Ερινύες, και ο Πυλάδης, για να **κλέψουν** το είδωλο της Άρτεμης. Συλλαμβάνονται και η

Ο νέος επιδιωκόμενος τρόπος ζωής της Νεολαίας εκφράστηκε μέσα από μία διακήρυξη που συντάχθηκε κατά τη διάρκεια των εργασιών της σύναξης . Τη διακήρυξη αυτή παρουσίασε στο τέλος της δεύτερης βραδιάς της γιορτής ο φοιτητής Knud Ahlborn , που το 1907 ίδρυσε την «Deutsche Akademische Gottingen». Σύμφωνα με το κείμενο της διακήρυξης : *«Η ελεύθερη Γερμανική Νεολαία εκφράζει τη θέληση της να αυτοπροσδιορίσει υπεύθυνα και με βαθεία ειλικρίνεια το βίο της . Για τη κατάκτηση αυτής της εσωτερικής ελευθερίας θα προχωρήσει κάτω από οποιοσδήποτε συνθήκες . Στις εκδηλώσεις της Ελεύθερης Γερμανικής Νεολαίας δε θα έχουν καμία θέση το κάπνισμα και το αλκοόλ.»*⁵⁹

Ως τελευταία πράξη της σύναξης τραγουδίσαν όλοι μαζί ένα παλιό εμβατήριο: *«Επιθυμώ στο πλατύ το μέτωπο α συγκρουστώ με τον εχθρό».*

Οι επιδιώξεις της κίνησης , έτσι όπως διατυπώθηκαν στη φόρμα , που προαναφέρθηκε , βρήκαν την αισθητικής τους έκφραση στην εικόνα «Hohe Wacht»⁶⁰ , που προτάχθηκε στο βιβλίο, το οποίο εκδόθηκε από τον Diederich για τη συγκέντρωση στο Hohe Meißner .Ο Fidus , που φιλοτέχνησε την εικόνα , τη σχολίασε στη σχετική πανηγυρική έκδοση της «Ελεύθερης Γερμανικής Νεολαίας» . Έκανε λόγο για την αλήθεια , τη φυσικότητα και την **αίσθηση** του ωραίου , που χρειάζεται να χαρακτηρίζουν τη νεολαία. Οι έννοιες αυτές είναι που προσδιορίζουν την αληθινή ηθικότητα . Στο πλαίσιο αυτό το γυμνό είναι ηθικό , διότι είναι αληθινό και φυσικό . Ανήθικο είναι πλέον το ενδεδυμένο. Όπως παρατηρεί ο Hohe Wacht J.Oelkers , στην εικόνα **αποτυπώνονται** και άλλοι συμβολισμοί. Ανδρική προστασία αυτού που ανήκει στην **ομάδα** από την εισβολή

Ιφιγένεια κατ εντολή του Βασιλιά πρέπει να τους θυσιάσει στη θεά. **Υστερα** από την αναγνώριση των δύο αδελφών και μια αποτυχημένη απόπειρα δραπετεύηση, η Ιφιγένεια πείθει τον βασιλιά Θόα να της επιτρέψει να φύγει ειρηνικά με τον αδελφό της. Το υλικό της "Ιφιγένειας" απασχόλησε τον Γκαίτε τουλάχιστον οκτώ **χρόνια**, από το 1779 ως το 1787. Η πρώτη εκδοχή του δράματος, που γράφτηκε σε πεζό λόγο, ολοκληρώθηκε στις 28 Μαρτίου 1779. Το 1786 στο ταξίδι του στην Ιταλία και επηρεασμένος από το Νότο και τα έργα της Αναγέννησης, μετατρέπει το κείμενο σε ποιητικό με ελεύθερο στίχο. (Οι πληροφορίες για την υπόθεση του έργου πάρθηκαν από την ηλεκτρονική σελίδα του **βιβλιοπωλείου** Βιβλίο-όαση http://www.biblioasi.gr/product_info.php?products_id=124468)

59 Th.Kmieciak, ό.π., σς.131 από Κοντομήτρος ,2006: (70).

60 Η εικόνα φιλοτεχνήθηκε από τον Hugo Hugo Reinhold Karl Johann **Hoppener** (1868- 1948) , γνωστός και ως «Fidus».

του ξένου , τη στιγμή που το γυναικείο φύλο δεν μπορεί να το προσεγγίσει . Αυτό, που ανήκει στη κοινότητα νοείται ως ταυτότητα των νέων , αλλά και ως λαός ή ράτσα. Η κίνηση της Νεολαίας μέχρι το 1933 προσανατολίστηκε με βάση το πλαίσιο αυτό.

Η πρώτη αυτή σύναξη της γερμανικής νεολαίας κάπως επιφανειακά θεωρούμενη φαίνεται ότι ήταν περισσότερο μία φοιτητική σύναξη. Έγινε προσπάθεια να προσέλθουν ομάδες, που εκπροσωπούν διάφορες τάσεις , με σκοπό το συντονισμό και το σχηματισμό μιας ενιαίας κίνησης . Όμως, με μια δεύτερη προσεκτικότερη ματιά διακρίνεται ότι το πνεύμα των «Αποδημητικών πουλιών» εκφράστηκε εκεί σε μεγαλύτερο βαθμό από ότι αυτό των άλλων ομάδων. Έτσι ξηγείται και ο τόνος που δόθηκε κατά τις εκδηλώσεις . Ο στόχος πάντως για δημιουργία μιας ενιαίας κίνησης προσέκρουσε στην κήρυξη του Α' παγκοσμίου πολέμου.

Από παιδαγωγική σκοπιά είναι σημαντικό να επισημανθεί ότι η παιδαγωγική αντίληψη, που καθόρισε τις κινήσεις αυτές, δεν ήταν η έξωθεν επιβολή, αλλά η προβολή της εσωτερικής διάθεσης της νεολαίας , γραμμή, που χαρακτήρισε και τη Μεταρρυθμιστική Παιδαγωγική. Στόχευε στη δημιουργία ενός εναλλακτικού τρόπου ζωής .Έτσι υπερέβαινε τα όρια της σχολικής μεταρρύθμισης . Την τελευταία δεν την επεδίωκε στη θεσμική της διάσταση , αλλά κύριο μέλημα της ήταν η δημιουργία μιας ζωής στο πλαίσιο της κοινότητας που θα επέτρεπε βιώματα που δεν εύρισκαν πια καμία θέση στη κοινωνία .

β) Νεανικός πολιτισμός: Μύθος ή πραγματικότητα?

Οι Κινήσεις της Νεολαίας, το συνέδριο στο Hohe Meißner και τα αιτήματα για ανεξαρτησία και αυτοπροσδιορισμό φανερώνουν τη δημιουργία ενός Νεανικού πολιτισμού. Οι νέοι απαίτησαν και πήραν τελικά την ευθύνη για τον εαυτό τους και έτσι δημιούργησαν μια δική τους κοινωνία με ξεχωριστές αξίες αλλά και ξεχωριστό τρόπο ζωής.

Όσο αφορά στις αξίες απέρριψαν το συντηρητισμό και το «ψεύτικο» της Βιομηχανικής κοινωνίας. Οικοδόμησαν τον κόσμο τους πάνω στην αλήθεια ,την αγάπη για το συνάνθρωπο και τη φύση. Μέσα από τη ζωή στην ύπαιθρο καλλιέργησαν μέσα τους την έννοια της συντροφικότητας και της αλληλεγγύης.

Ακόμη ενδιαφέρθηκαν να πάρουν οι ίδιοι το μέλλον τους ,να αλλάξουν ακόμη και την εκπαίδευση. Άλλωστε κανείς δε μπορεί να αρνηθεί τη συνεισφορά του Κινήματος στη παραγκώνιση του Ερβαρτιανού και στην ανάδειξη του Νέου σχολείου. Ενώ η ιστορία αναγνωρίζει στο Κίνημα και το ότι έθεσε τα θεμέλια για μια πιο υγιεινή ζωής καθώς προώθησε την αποχή από εξαρτησιογόνες ουσίες και τη ζωή στην ύπαιθρο .

Ωστόσο, γιατί τα μέλη της Νεολαίας χειραγωγήθηκαν τόσο εύκολα μετά τη κυριαρχία του Γ Ράιχ; Τα αιτήματα για ανεξαρτησία και αυτοκαθορισμό φαίνεται πως είχαν πια ξεχαστεί. Πολλά από τα μέλη του Κινήματος της Νεολαίας δελεάστηκαν από τις θέσεις εξουσίας που τους προσέφερε η Ναζιστική Νεολαίας και εγκατέλειψαν τις αρχές και τις αξίες τους καθώς προσχώρησαν σε αυτή. Το ιδεολογικό υπόβαθρο του Κινήματος κρίνεται σαθρό από την Ιστορία ,που κατηγορεί το Κίνημα πως φάνηκε αντάξιο να δημιουργήσει έναν ανεξάρτητο πολιτισμό .

Η αλήθεια βρίσκεται ωστόσο κάπου στη μέση καθώς μπορεί η λειτουργία των ομάδων να διεκόπη απότομα μετά το 1933 και πολλά μέλη πράγματι να προσχώρησαν στο Ναζιστικό στρατό. Ωστόσο οφείλουμε να αναγνωρίσουμε στο Κίνημα της Νεολαίας πως με τη δράση και τους αγώνες του έθεσε τα θεμέλια για τη λαϊκή εκπαίδευση στη Γερμανία αλλά και στην Ευρώπη γενικότερα. Υπήρξε ένα γερό στήριγμα της Κλασικής Μεταρρυθμιστικής Παιδαγωγικής και συνετέλεσε σε μεγάλο βαθμό τόσο στην ανάδειξη του νέου σχολείου όσο και στη θεμελίωση πρόνοιας για τα παιδιά.

3. 3. 3 Βασικές αξίες και παιδαγωγικοί προβληματισμοί από τη μέχρι τότε εξέλιξη του

Το Κίνημα της Νεολαίας όπως προαναφέρθηκε αποτέλεσε μια απάντηση των νέων στην πολιτιστική κρίση και τη κρίση αξιών της εποχής . Η Νεολαία εναντιώθηκε στο συντηρητισμό και το «ψεύτικο» της εποχής της για να προάγει το δικό της

Ρομαντισμό και Ιδεαλισμό , να δημιουργήσει το προφίλ μιας νέας Ριζοσπαστικής Νεολαίας. Οι αξίες που πρέσβευε το Κίνημα δεν είχαν καμία σχέση με αυτές της εποχής .

Συγκεκριμένα ,ο Wyneken , ένα από τα πιο Ριζοσπαστικά μέλη του Κινήματος ,δήλωσε για πρώτη φορά ότι η απάντηση στη κρίση των ηθών που μάστιζε τη Γερμανία ήταν η «ανανέωση του Ιδεαλισμού»⁶¹ ⁶². Ο Wyneken επεδίωξε να ηγηθεί ενός Κινήματος που θα αφάνιζε το συντηρητισμό που τα Χριστιανικά πρότυπα επέβαλαν στις Γερμανικές οικογένειες. Η εναντίωση στο συντηρητισμό αποτέλεσε κυρίαρχη αξία στην ιστορία του Κινήματος .

Τα μέλη των ομάδων Wandervogel ήθελαν να ζήσουν μια «πραγματικά νεανική ζωή», έξω από τις πόλεις. Τους γοήτευε η ιδέα της ομαδικής ζωής στη φύση χωρίς της επίβλεψη γονέων και καθηγητών . Οι πεζοπορίες, τα τραγούδια γύρω από τις φωτιές και η διανυκτέρευση σε σκηνές αποτέλεσαν χαρακτηριστικά γνωρίσματα του τρόπου ζωής τους αλλά και την ιδεολογική τους ταυτότητα . Αν και οι ομάδες επεδίωκαν την ανεξαρτησία τους ,οι περισσότερες από αυτές εξέλεξαν έναν αρχηγό που ήταν υπεύθυνος και για τη παροχή ιατρικής βοήθειας κατά τη διάρκεια των εξορμήσεων στη φύση .⁶³ Η ανάγκη για αναγνώριση της Νεολαίας ως ξεχωριστής κοινωνικής ομάδας, με ανάγκες για καλύτερη ποιότητα ζωής και εκπαίδευσης ,ήταν μια από τις βασικές αρχές- αξίες του Κινήματος .

Εξίσου σημαντική αξία ήταν η δημιουργία ενός νέου τρόπου ζωής κατά τον οποίο ο άνθρωπος στρέφεται στη δημιουργία και τη πρωτόγονη έκφραση .Κάτι τέτοιο θα ήταν αδύνατο να συμβεί στη πόλη .Έτσι το Κίνημα της Νεολαίας προτρέπει την επιστροφή στην επαρχία και στον αγροτικό κόσμο γενικότερα. Καλλιεργείται και πάλι η αγάπη για το λαϊκό πολιτισμό και τη λαϊκή κουλτούρα .Οι νέοι του Κινήματος εκπαιδεύουν και εκπαιδεύονται στο λαϊκό χορό και το λαϊκό τραγούδι και δείχνουν

⁶¹ Walter Benjamin and the antinomies of tradition John Mc Coll ,page 35.

⁶² Ο Gustav Wyneken, σύμφωνα με πρόσφατες έρευνες θεωρείται μαζί με τον Benjamin Walter ως δημιουργός μιας « ιδεολογίας των Νέων».

⁶³ Ο Gustav Wyneken, σύμφωνα με πρόσφατες έρευνες θεωρείται μαζί με τον Benjamin Walter ως δημιουργός μιας « ιδεολογίας των Νέων», σελ. 38.

εξοικειωμένοι με αυτό τον τρόπο ζωής .Ο λαϊκός χορός επανακαθορίζει και την αξία του ανθρωπίνου σώματος. Δεν είναι κάτι για το οποίο οι νέοι πρέπει να ντρέπονται και να κρύβουν .Αντίθετα προβάλλεται το νεανικό σώμα μέσα από τη κίνηση ,το χορό και τη γλώσσα του σώματος .Επανακαθορίζεται ακόμη και οι σχέση των δύο φύλλων .Οι νέοι δεν έχουν πια κανένα λόγο να μη συναναστρέφονται με άτομα του αντίθετου φύλου .

Οι αξίες των νέων επηρεάζουν και άλλους τομείς της ζωής τους όπως η ενδυμασία και η διακόσμηση.

3. 3. 4 Η κίνηση της Νεολαίας κατά τον Α. Παγκόσμιο πόλεμο.

Μετά το ξέσπασμα του Α' Παγκοσμίου Πολέμου η πλειοψηφία των αγοριών – οδηγών των αποδημητικών πουλιών (ηλικίας άνω των 17 ετών) κατατάχθηκαν ως εθελοντές . Παρά το ότι ο τρόπος ζωής που προωθούσαν τα μέλη των αποδημητικών πουλιών ήταν αντίθετος με την έννοια του πολέμου, εκείνοι θεώρησαν ότι έπρεπε να διακινδυνέψουν τις ζωές τους προς χάριν της πατρίδας . Έτσι πολλοί που ονειρεύτηκαν ένα καλύτερο μέλλον για το Wandervogel έχασαν τη ζωή τους στο μεγάλο πόλεμο μεταξύ αυτών και ο Walter Flex, ο οποίος κατέλαβε τον ρομαντισμό της Wandervogel στη δημοσίευση του *Ο πεζοπόρος Ανάμεσα σε δύο κόσμους*.⁶⁴

Οι περισσότερες από τις ομοσπονδιακές , περιφερειακές και τοπικές ομάδες οπλιτών που απαρτιζόνταν από μέλη της ομάδας οδοιπορικό πουλί αποτυγχάνουν . Η λειτουργία των ομάδων αυτών ανακόπτεται απότομα .Λίγες από αυτές συγχωνεύτηκαν σε κάποιες άλλες ομοσπονδίες .

Αξιόλογη δράση κατά τη διάρκεια του Α Παγκοσμίου Πολέμου είχε η σύζυγος του Walther Fischer, Elisabeth . Εκείνη αφότου επέστρεψε από το πόλεμο, ούσα τραυματίας πολέμου , ίδρυσε την εφημερίδα Φίσερ ,μετέτρεψε το σπίτι της σε

64 Walter Flex, Der Wanderer zwischen beiden Welten , 1916.

πρακτορείο ειδήσεων και αποτέλεσε μονάδα συνοχής μεταξύ των μελών των Αποδημητικών πουλιών . Ο Α΄ Παγκόσμιος πόλεμος απέδειξε ότι κανείς δε μπορεί να μείνει πολιτικά ουδέτερος , ακόμη και οι ομάδες του Κινήματος της Νεολαίας , που διαδήλωναν διαρκώς για την ανεξαρτησία τους και την επιθυμία τους να απαλλαγούν από τα πολιτικά κόμματα της εποχής τους .⁶⁵

Μετά το πέρας του Α Παγκοσμίου πολέμου , το Γερμανικό Κίνημα της Νεολαίας βρισκόταν σε πλήρη σύγχυση. Και η ίδια η Γερμανία όμως βρισκόταν σε δύσκολη θέση καθώς είχε να αντιμετωπίσει τις συνέπειες του πολέμου που δεν ήταν άλλες από την οικονομική κρίση και τη πολιτική αστάθεια ⁶⁶. Κατά τη διάρκεια της δύσκολης αυτής περιόδου , η δράση του Κινήματος γίνεται ολοένα και πιο έντονη . Κατά συνέπεια η δημοτικότητα του αυξάνεται . Πράξεις όπως αναζήτηση οικογένειας για παιδιά- θύματα του πολέμου κρίνονται αξιέπαινες από τη κοινή γνώμη ⁶⁷ και ιδιαίτερα από τα κατώτερα κοινωνικά και οικονομικά στρώματα. Στο πλαίσιο άλλωστε μιας διεθνούς «τακτικής- πολιτικής» των νεανικών Κινήματων , το Jugendbewegung αρχίζει να προωθεί την «αναδυόμενη μαζική κουλτούρα» που έρχεται σε πλήρη αντίθεση με τη κοινωνική ελίτ του προπολεμικού Wandervogel . Ενώ δηλαδή προπολεμικά τα ενδιαφέροντα του Wandervogel περιορίζονταν στην εναντίωση στον αστικό τρόπο ζωής(σχολείο ,οικογένεια κ.α.), μεταπολεμικά το Κίνημα αποκτά περισσότερο πολιτικό χαρακτήρα και επεμβαίνει στις πολιτικές μεταρρυθμίσεις που σημειώνονται .⁶⁸

Μετά τον Α Παγκόσμιο η εικόνα που παρουσιάζουν οι ομάδες του Γερμανικού Κινήματος της Νεολαίας είναι χαοτική

⁶⁵ Geschichte der deutschen Jugendbewegung, ein kurzer Überblick von Tom, 2. DIE JUGENDBEWEGUNG VOR DEM 1. WELTKRIEG

⁶⁶ chenk, Dietmar, Die Freideutsche Jugend 1913-1919/20 – Eine Jugendbewegung in Krieg, Revolution und Krise, Geschichte der Jugend , Münster, 1991

⁶⁷ Making Camp: Landscape and Community in the Interwar German Youth Movements. Unpublished paper presented at the conference "Making a New World? Re-forming/designing Modern Communities in Interwar Europe" (KULeuven, June 2006) .

⁶⁸ Laqueur, Walter, Young Germany: A History of the German Youth Movement, Transaction Books, New Brunswick & London, 1962, σελ 132- 135 .

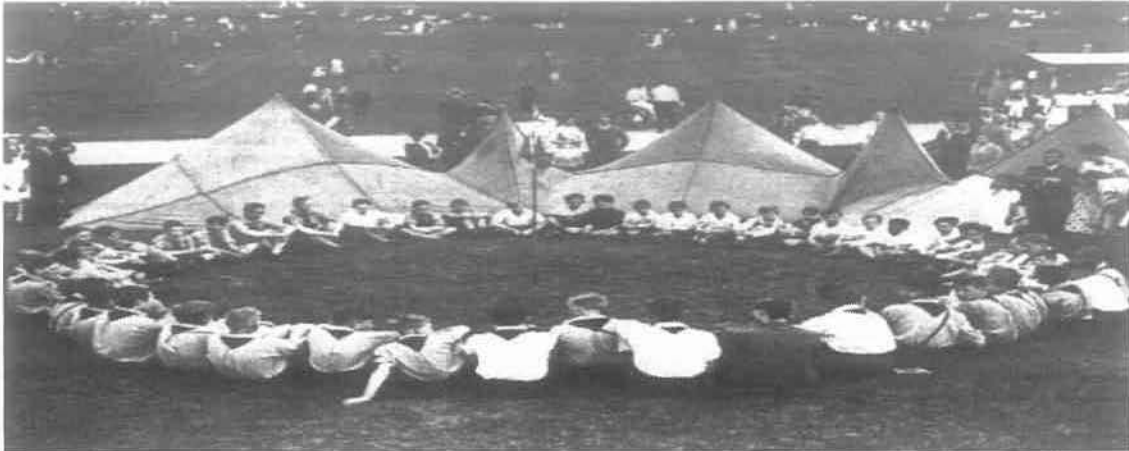
3. 3. 5 Η κοινωνική-παιδαγωγική σημασία του Κινήματος στις δεκαετίες 1920 έως στις αρχές 1930

Αξίζει να σταθεί κανείς στις άμεσες επιδράσεις του Κινήματος της Νεολαίας στο τρόπο αντιμετώπισης της Παιδείας και των άλλων ζητημάτων που απασχολούν τους νέους από τη πολιτεία . Συγκεκριμένα το 1911 ιδρύθηκε στη Γερμανία γραφείου πρόνοιας της Νεολαίας . Το κέντρο αυτό παρείχε τόσο οικονομική αρωγή όσο και ιατρική περίθαλψη , πνευματική – ψυχολογική υποστήριξη και συμβουλευτική σε ανηλίκους . Η Κίνηση αυτή λοιπόν που ξεκίνησε με την ίδρυση του γραφείου πρόνοιας , συνεχίστηκε επιτυχώς . Έτσι μέχρι τη δεκαετία του 1920 είχαν αρχίσει να εφαρμόζονται θεσμικά μέτρα και προγράμματα που αναλαμβάνουν τη φροντίδα παιδιών –πληγέντων του Α' Παγκοσμίου Πολέμου . Το 1920, συγκεκριμένα με πρωτοβουλία του Hermann Nohl ξεκινά μια «θεωρητική εκπαίδευση για Κοινωνική Παιδαγωγική» στο Πανεπιστήμιο , ενώ το 1922 ψηφίσθηκαν οι νόμοι για τη κοινωνική πρόνοια της Νεολαίας , για τη θέσπιση των υπηρεσιών Νεότητας . Τότε διοργανώθηκαν και πρώτη φορά τα γραφεία Νεολαίας και τα «κοινωνικά είδη σχολείων» . Το 1923 τέλος , ψηφίζεται και ο νόμος για τα δικαστήρια ανηλίκων . Στο ίδιο χρονικό διάστημα αρχίζει να διαμορφώνεται η αντίληψη ότι στο εξής οι φυλακισμένοι δε πρέπει να αντιμετωπίζονται ως αντικείμενα ή άτομα που πρέπει να εκδικηθούμε ,αλλά ως άνθρωποι που χρειάζονται αγάπη και συντροφιά .⁶⁹

Ένας ακόμη τομέας στον οποίο το Κίνημα της Νεολαίας είχε καταλυτική επίδραση ,ήταν αυτός της «λαϊκής εκπαίδευσης». Ιδρύθηκαν λαϊκά Πανεπιστήμια ,γνωστά και ως Volkshochschulen ,και ο αριθμός τους αυξήθηκε σημαντικά μετά τον Α' Παγκόσμιο Πόλεμο⁷⁰ .

⁶⁹ Reble ,1975: 278-279 , μτφρ .1992: 437 -440 . Potthoff , 2003 : 14-16, από Γ.Π. Πυργιωτάκης (2007: 306)

⁷⁰ Γ.Π. Πυργιωτάκης (2007: 306)

Εικόνα 7: φωτογραφία από συγκέντρωση της Νεολαίας σε δημόσιο χώρο στο Βερολίνο ⁷¹.

Εκτός από τις άμεσες επιδράσεις του Κινήματος σε τομείς όπως η λαϊκή παιδεία και η μέριμνα για τους ανηλίκους ,αξίζει να σταθεί κανείς σε μια σειρά από νεωτερισμούς και καινοτομίες που εισήγαγε το Κίνημα .Οι καινοτομίες αυτές είχαν σημαντική επίδραση στην οργάνωση και τη λειτουργία του «Νέου σχολείου» και μπορούν να συνοψιστούν στα παρακάτω σημεία:

- Στη διεκδίκηση και την απόκτηση της ανεξαρτησίας της Νεολαίας από τους ενήλικες , καθώς και η παράλληλη ανάληψη ευθυνών .
- Στη διαμόρφωση ορισμένων κανόνων συνοδοιπορίας και συμβίωσης των νέων σε μικρές ομάδες .
- Στη καλλιέργεια της ικανότητας των νέων για αυτοδιοίκηση , αυτοαγωγή και ρύθμιση της ζωής τους από τους ίδιους .Το γεγονός αυτό συνετέλεσε σε διαμόρφωση των μαθητικών κοινοτήτων μέσα στα επόμενα χρόνια .
- Στην ανάληψη πρωτοβουλιών για κοινωνικές εκδηλώσεις και δραστηριότητες , κυρίως σε θέματα λαϊκής παιδείας και τέχνης (λαϊκή μουσική , συμμετοχή σε λαϊκούς χορούς) .
- Στη καλλιέργεια αρετών και αξιών όπως η γνησιότητα , η φιλία , η ελευθερία , η συνεργασία και η αλληλεγγύη ,η αλληλοκατανόηση και το

⁷¹ Seminar: Wege zur Verlebendigung des Unterrichts - Zur Theorie und Praxis alternativer Lernformen - Padagogische Stromungen innerhalb der Reformpädagogik in der Übersicht. Dr. rer. soc. Hans Toman

«εσωτερικό εκούσιο κάλεσμα». Οι αρετές και οι αξίες αυτές αποτέλεσαν και τη τους στόχους αλλά και τη βάση για τη δημιουργία του νέου σχολείου .

- Στον εμπλουτισμό της σχολικής ζωής με εκδηλώσεις ,πεζοπορίες και διοργάνωση φεστιβάλ.
- Στη διδασκαλία των φυσικών επιστημών υιοθετήθηκε η άποψη «ins Leben»(πέρα στη ζωή). Με τη φράση αυτή προβάλλεται η ανάγκη για διδασκαλία των φυσικών επιστημών έξω από τη σχολική αίθουσα. Να συνδέεται δηλαδή το μάθημα με τα φυσικά φαινόμενα και η διδασκαλία να βασίζεται στις ενέργειες των μαθητών (παρατήρηση, ενεργοποίηση αισθήσεων κ.α)⁷²

Η απαίτηση των νέων για αυτοκαθορισμό του μέλλοντος τις και για απόκτηση ανεξαρτησίας αποτέλεσε μία μορφή αντίδρασης απέναντι στην «εξουσιαστική συμπεριφορά» των γονιών τους . Παράλληλα η «υποστήριξη» του αιτήματος αυτού βοήθησε τη Νεολαία του 1900 να ωριμάσει έτσι ώστε να αναλάβει ευθύνη για το μέλλον της . Οι γονείς, το σχολείο και γενικότερα οι ενήλικες πείστηκαν από τη στάση τους και έτσι το εγχείρημα για απόκτηση ανεξαρτησίας πέτυχε.

Όσο αφορά στο σχολείο ειδικότερα το Κίνημα της Νεολαίας συνέβαλε στη σταδιακή κατάργηση του δασκαλοκεντρικού μοντέλου μάθησης . Ο δάσκαλος που άλλοτε επεδίωκε μια μονοδιάστατη διανοητική διαδικασία μάθησης ,τώρα έρχεται να γίνει ισότιμος με τους μαθητές του, να έχει ρόλο καθοδηγητικό και συμβουλευτικό και εντάσσει τις απόψεις τους στη μαθησιακή διαδικασία .Θεμελιώθηκε με τα χρόνια μια συντροφική σχέση δασκάλου- μαθητή και άλλαξε η παιδαγωγική θεωρία και από δασκαλοκεντρική , σύμφωνα με την Ερβαρτιανή Παιδαγωγική , μετατρέπεται σε «παιδοκεντρική» .Γενικότερα συντελέστηκε εκ διαμέτρου αλλαγή της παιδαγωγικής θεωρίας . Χαρακτηριστικό παράδειγμα της αλλαγής είναι και το παιδαγωγικό ρεύμα «από το παιδί ή από τη σκοπιά του παιδιού». Η σχολική ζωή ακόμη όπως επισημαίνει και ο Skiera ,αρχίζει να

⁷² Seminar: Wege zur Verlebendigung des Unterrichts - Zur Theorie und Praxis alternativer Lernformen - Pädagogische Strömungen innerhalb der Reformpädagogik in der Übersicht. Dr. rer. soc. Hans Toman.

εμπλουτίζεται με δραστηριότητες όπως η οδοιπορία , το ταξίδι , οι σχολικές γιορτές και οι εκδηλώσεις .⁷³Ενώ αλλαγές συμβαίνουν και στο χώρο της μαθησιακής διαδικασίας ,που από ένα απρόσωπο «κελί σχολικής διαδικασίας» μετατρέπεται σε ένα ομαδικό χώρο , μια «ζεστή φωλιά», όπως το χαρακτηρίζει ο Πεσταλότσι ή «ένα σχολικό δωμάτιο κατοικίας» . αρχίζουν να εισάγονται στη σχολική ζωή εναλλακτικές μορφές μάθησης όπως η βιωματική διδασκαλία (με κύριους εκπροσώπους τους Fritz Gansberg και τον Heinrich Scharrelmann) , η μάθηση με Project και η συγκεντρωτική διδασκαλία . Στις παιδαγωγικές καινοτομίες συμπεριλαμβάνεται και η διδασκαλία σε ομάδες . Η «τάξη-ομάδα» ανακαλύπτεται ως μια «αυτοπαιδαγωγούμενη ομάδα , συγκεντρωμένη γύρω από έναν οδηγό ή αρχηγό , το δάσκαλο. Ο οποίος όπως προαναφέρθηκε κατεβαίνει από το ψηλό του αναλόγιο γίνεται ένας καθοδηγητής και φίλος της τάξης – ομάδας .Ο επανακαθορισμός τη σχέσης δασκάλου μαθητή, ίσως να είναι και η σημαντικότερη συνεισφορά του Κινήματος της Νεολαίας σε ότι αφορά τη λειτουργία του σχολείου. Τέθηκαν τα θεμέλια για μια νέα σχέση βασισμένη στην ειλικρίνεια ,τη συντροφικότητα και την εμπιστοσύνη .⁷⁴

3. 3. 6 Τα δικτατορικά καθεστώτα στην Ευρώπη ως ανασταλτικός παράγοντας

Με νόμο του Γ Ράιχ το 1933όλα τα γερμανικά κινήματα της νεολαίας θα πρέπει να ενσωματωθούν στη «*Hitlerjugend*»⁷⁵ . Ο πολιτικός στόχος της οργάνωσης αυτής ήταν να παράσχει μια μορφή της προ-στρατιωτικής εκπαίδευσης αποκλειστικά για αγόρια(Γερμανούς πολίτες έτσι ώστε να ενσωματωθούν στο Γερμανικό στρατό ή να αποτελέσουν στελέχη του Γ Ράιχ.

⁷³ Skiera , 2003 , : 74-75 , από Γ.Π. Πυργιωτάκης (2007: 309) .

⁷⁴ Γ.Π. Πυργιωτάκης (2007: 309) .

⁷⁵ Kater, Michael H., *Hitler Youth*, Harvard University Press, Cambridge, 2004.

Οι νέοι αρχίζουν να συγκεντρώνονται σε στρατόπεδα της νεολαίας όπως ονομάστηκαν όπως - η *Zeltlager*, η *Große Fahrt*. Προκειμένου να μη γίνει ξεκάθαρος ο μιλιταριστικός χαρακτήρας της «*Hitlerjugend*» στα στρατόπεδα αυτά οργανώνονταν πεζοπορίες και εκδρομές στη φύση καθώς και άλλες δραστηριότητες εφάμιλλες με αυτές που οργάνωναν οι ομάδες του Κινήματος της Νεολαίας . Κανένα ηγετικό στέλεχος στα στρατόπεδα αυτά δεν έκανε ξεκάθαρα λόγο για πόλεμο ή για Ναζί ωστόσο μέσα από τις δραστηριότητες που προαναφέρθηκαν φροντίζονταν ώστε να γίνει η λεγόμενη ζύμωση και ο «κοινωνικός προσανατολισμός» προς την επιδιωκόμενη κατεύθυνση . Τα στελέχη του Γ Ράιχ άλλωστε δεν ήθελαν να τρομάξουν τους νέους και κατά συνέπεια να οργανωθούν εξεγέρσεις στα στρατόπεδα . Γι αυτό και φρόντιζαν να προχωρούν με αργά βήματα το προσηλυτισμό ικανοποιώντας παράλληλα τις φιλοδοξίες και τα αιτήματα των ικανότερων νέων . Γνώριζαν τη δύναμη που είχε πλέον η *Jugendbewegung* και ήθελα να την εκμεταλλευτούν για να ασκήσουν επιρροή στη Νεολαία⁷⁶ .

Εικόνα 8 χάρτης του νεανικού στρατοπέδου *Große Fahrt*⁷⁷

Ακόμη δε πρέπει να θεωρηθεί τυχαία η αρχιτεκτονική δομή των νεανικών στρατοπέδων που είχαν τη μορφή «Κάμπινγκ» . Η επιλογή αυτή έχει τις ρίζες της στη Μεσαιωνικό Γερμανικό χωριό και αποτέλεσε μια κοινωνική πρακτική που

⁷⁶ Making Camp: Landscape and Community in the Interwar German Youth Movements. Unpublished paper presented at the conference "Making a New World? Re-forming/designing Modern Communities in Interwar Europe" (KULeuven, June 2006).

⁷⁷ Making Camp: Landscape and Community in the Interwar German Youth Movements- Unpublished paper presented at the conference "Making a New World? Re-forming/designing Modern Communities in Interwar Europe" (KULeuven, June 2006).

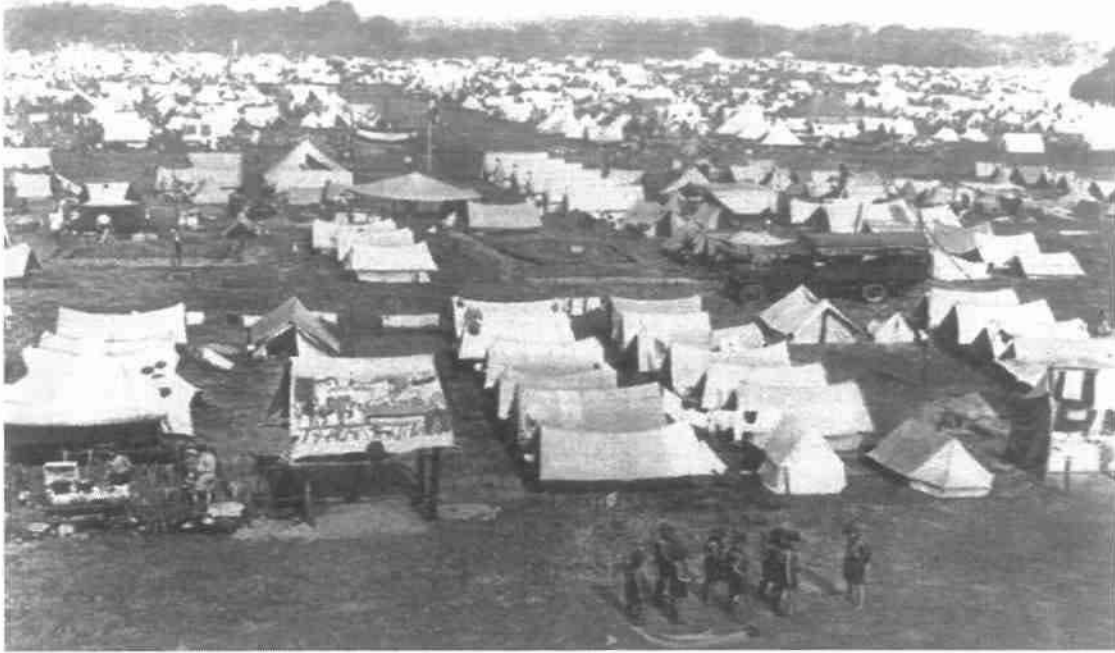
υποβλήθηκε μέσα από μεταρρυθμίσεις και σχολαστικούς σχεδιασμούς σε μια προσπάθεια να εγκλιματισμού των νέων στο νέο στρατιωτικό καθεστώς μέσα από μια κατάσταση οικεία σε εκείνους, τη κατασκήνωση στη φύση.⁷⁸ Ακόμη η ομοιομορφία στη διευθέτηση των σκηνών⁹όμοιες σε μέγεθος και μορφή συμβόλιζε την κοινωνική συνοχή μιας επιθυμητής οργανικής κοινότητας. Άλλωστε η ιδιομορφία αποτελεί ίδιον των δικτατορικών καθεστώτων που μέσω αυτής επιδιώκουν να χειραγωγήσουν τα πλήθη.

Σχετικά τώρα με τους κανονισμούς των στρατοπέδων αξίζει να αναφερθεί ότι κανείς δεν είχε το δικαίωμα να εγκαταλείψει το στρατόπεδο κάτω από οποιοδήποτε συνθήκες. Οι επισκέψεις των γονιών και επιτρέπονταν μόνο σε μία ξεχωριστή ημέρα, κατά προτίμηση στη διάρκεια του δεύτερου εξαμήνου του δύο εβδομάδων στρατόπεδο.⁷⁹ Ο κανόνας αυτός αποσκοπούσε στον εντυπωσιασμό των γονέων σχετικά με την ομαλή φύση του στρατοπέδου. Ενώ αποκρύπτονταν η κύρια πρόθεση του καθεστώτος να περιοριστεί όσο το δυνατόν περισσότερο ο γονικός έλεγχος και οι εξωτερικές επιρροές.

Υπήρχε πρόβλεψη από το Γ Ράιχ και για τη προετοιμασία των γυναικών για το Ναζιστικό καθεστώς που αναμενόταν. Η *Bund der Deutsche Madel* ωστόσο διέφερε από το περιβάλλον στο οποίο λάμβανε χώρα ο προσηλυτισμός των ανδρών. Εκείνες έμεναν σε ξενώνες με «σπιτική ατμόσφαιρα» έτσι ώστε να προετοιμαστούν για τον αρχέγονο σκοπό της ύπαρξής τους, τη δημιουργία οικογένειας.

⁷⁸ Von Schirach, Baldur. Die Hitler-Jugend – Idee und Gestalt, "Zeitgeschichte", Berlin, 1934, seit 105-106.

⁷⁹ Making Camp: Landscape and Community in the Interwar German Youth Movements- Unpublished paper presented at the conference "Making a New World? Re-forming/designing Modern Communities in Interwar Europe" (KULeuven, June 2006).

Εικόνα 9 Εικόνα από τη καθημερινότητα των νέων στα στρατόπεδα της Νεολαίας⁸⁰.

Προσεγγίζοντας συνολικά το Κίνημα της Νεολαίας, ο U.Hermann με πρόθεση να απαντήσει στο ερώτημα, αν η «Νεολαία δημιουργεί τη δική της ιστορία», κάνει λόγο για «μαγευτική αυτοπεποίθηση», για «ενθουσιασμό» και «ικανότητα για ενθουσιασμό» και «δύναμη που δημιουργεί πολιτισμό». «Αξιοθαύμαστη είναι η θαρραλέα αυτό-επίδειξη της Νεολαίας στη Γερμανία του Wilhelm και στην αυτοκρατορική Αυστρία. (U. Hermann, 1991:267)⁸¹. Από την άλλη πλευρά, όμως, θεωρεί «απογοητευτικό το γεγονός ότι η δοκιμή στο παράδειγμα μιας τέτοιας νεανικής κουλτούρας δεν ήταν δυνατή χωρίς τους χαρισματικούς αρχηγούς». Από τη στιγμή που δεν ήταν αυτοί πια παρόντες, «έσβησαν τα φώτα στην αίθουσα συζητήσεων». Στην ουσία δεν έγινε η αρχή για τη χειραφέτηση της Νεολαίας (που ήταν και ο στόχος) αλλά περισσότερο άρχισε η εποχή της ουδετερότητας, της προσαρμογής και της πολιτικό-κομματικής λειτουργικότητας.

⁸⁰ Making Camp: Landscape and Community in the Interwar German Youth Movements- Unpublished paper presented at the conference "Making a New World? Re-forming/designing Modern Communities in Interwar Europe" (KULeuven, June 2006).

⁸¹ Γ.Π. Πυργιωτάκης (2007: 301-302)

Η μετεξέλιξη αυτή του Κινήματος της Νεολαίας θεωρείται , ωστόσο , ότι είχε σημαντική , έμμεση ή άμεση , επίδραση στο πολιτιστικό τομέα γενικότερα αλλά και στο χώρο του σχολείου ειδικότερα . Η λαϊκή παιδεία αναβαθμίστηκε και βελτιώθηκε , ελήφθησαν μέτρα που αποσκοπούσαν στη *διαπαιδαγώγηση του λαού* και συνέβησαν σημαντικές αλλαγές στο «εσωτερικό» της εκπαίδευσης. Η επιρροές του Κινήματος δε σταμάτησαν εκεί. Οι υποστηρικτές του Κινήματος της Νεολαίας γράφει ο Reble κλήθηκαν να διαδώσουν το νέο τρόπο ζωής . Έτσι αρχίζουν να παρέχουν υπηρεσίες στο θέμα της λαϊκής παιδείας και ιδιαίτερα στο σχολείο , στα λαϊκά πανεπιστήμια , στο τομέα της νεανικής μέριμνας και στις πολιτιστικές εκδηλώσεις. Η αποφασιστική παιδαγωγική ορμή του Κινήματος της Νεολαίας επηρεάζει πολλές περιοχές , συμπεριλαμβανομένου του σχολείου. Στα ενδιαφέροντα του σχολείου πλέον ανήκουν ο λαϊκός χορός , η γυμναστική, οι ερασιτεχνικές λαϊκές παραστάσεις κ.α.⁸²

Το ενωμένο αυτό κίνημα διασπάστηκε οριστικά όπως προαναφέρθηκε το 1933, με τη προσάρτηση κάποιων λαϊκών ομάδων στη Χιτλερική Νεολαία. Όλες οι κινήσεις της Νεολαίας άρχισαν σταδιακά να διαλύονται από το 1933 , καθώς με την άνοδο του Χίτλερ στην εξουσία επιβάλλονταν απαγορεύσεις στη λειτουργία τους . Άλλωστε , μεγάλα τμήματα της Κίνησης της Νεολαίας εντάθηκαν οικειοθελώς στη Ναζιστική Νεολαία. Επομένως όταν γίνεται λόγος για τη γερμανική Κίνηση της Νεολαίας , εννοείται η εμφάνιση νεολαϊκίστικων οργανώσεων , που σημειώθηκε από το 1896 μέχρι το 1933 . Σύμφωνα με τον Eduard Spranger , επρόκειτο για μια ευρεία κίνηση που προέκυψε αυθόρμητα από την ίδια τη Νεολαία . Εξάλλου δεν ήταν διεθνής αλλά προέκυψε μόνο στη Γερμανία ως ένα ολότελα καινούριο φαινόμενο για τη χώρα αυτή⁸³.

Οι εναπομείναντες σύνδεσμοι Νέων έπαψαν να υφίστανται . Χαρακτηριστική σε αυτό το σημείο είναι η παρατήρηση του Skiera , ο οποίος σχολιάζοντας τα βασικά χαρακτηριστικά του Κινήματος της Νεολαίας *εσωτερικότητα και κλειστότητα* , γράφει : Μια κλειστότητα μπορεί να διαδοθεί μόνο ρητορικά , ποτέ πραγματικά . Αυτό φαίνεται εξάλλου , από το ότι ένα μεγάλο μέρος των μελών του Κινήματος ,

82 Γ.Π. Πυργιωτάκης (2007: 304)

⁸³ E.Spranger , *padagogische Perspektiven* , Quelle & Meyer , Heidelberg , 1958 , σς .29-30 από Κοντομήτρος ,2006: (80).

μεταξύ των οποίων καλλιτέχνες, παιδαγωγοί, μεταρρυθμιστές της ζωής και διανοούμενοι προσαρμόστηκε στο εθνικοσοσιαλιστικό σύστημα, χωρίς πολλές φορές καμία διαμαρτυρία. Άλλοι, όπως ο Ad. Reichwein, μετά από έναν αρχικό ενθουσιασμό για το τρίτο Ράιχ προσχώρησαν στην αντίσταση και έπεσαν θύματα του Εθνικοσοσιαλισμού. Τέλος ορισμένοι αποφάσισαν να μεταναστεύσουν στο εξωτερικό.

Προσεγγίζοντας συνολικά το Κίνημα της Νεολαίας, ο U.Hermann με πρόθεση να απαντήσει στο ερώτημα, αν η «Νεολαία δημιουργεί τη δική της ιστορία», κάνει λόγο για «μαγευτική αυτοπεποίθηση», για «ενθουσιασμό» και «ικανότητα για ενθουσιασμό» και «δύναμη που δημιουργεί πολιτισμό». «Αξιοθαύμαστη είναι η θαρραλέα αυτό-επίδειξη της Νεολαίας στη Γερμανία του Wilhelm και στην αυτοκρατορική Αυστρία» (U. Hermann, 1991:267)⁸⁴. Από την άλλη πλευρά, όμως, θεωρεί «απογοητευτικό το γεγονός ότι η δοκιμή στο παράδειγμα μιας τέτοιας νεανικής κουλτούρας δεν ήταν δυνατή χωρίς τους χαρισματικούς αρχηγούς». Από τη στιγμή που δεν ήταν αυτοί πια παρόντες, «έσβησαν τα φώτα στην αίθουσα συζητήσεων». Στην ουσία δεν έγινε η αρχή για τη χειραφέτηση της Νεολαίας (που ήταν και ο στόχος) αλλά περισσότερο άρχισε η εποχή της ουδετερότητας, της προσαρμογής και της πολιτικό-κομματικής λειτουργικότητας.

Η μετεξέλιξη αυτή του Κινήματος της Νεολαίας θεωρείται, ωστόσο, ότι είχε σημαντική, έμμεση ή άμεση επίδραση στο πολιτιστικό τομέα γενικότερα αλλά και στο χώρο του σχολείου ειδικότερα. Η λαϊκή παιδεία αναβαθμίστηκε και βελτιώθηκε, ελήφθησαν μέτρα που αποσκοπούσαν στη *διαπαιδαγώγηση του λαού* και συνέβησαν σημαντικές αλλαγές στο «εσωτερικό» της εκπαίδευσης. Η επιρροή του Κινήματος δε σταμάτησαν εκεί. Οι υποστηρικτές του Κινήματος της Νεολαίας γράφει ο Reble κλήθηκαν να διαδώσουν το νέο τρόπο ζωής. Έτσι αρχίζουν να παρέχουν υπηρεσίες στο θέμα της λαϊκής παιδείας και ιδιαίτερα στο σχολείο, στα λαϊκά πανεπιστήμια, στο τομέα της νεανικής μέριμνας και στις πολιτιστικές εκδηλώσεις. Η αποφασιστική παιδαγωγική ορμή του Κινήματος της Νεολαίας επηρεάζει πολλές περιοχές, συμπεριλαμβανομένου του σχολείου. Στα

84 Γ.Π. Πυργιωτάκης (2007: 301-302)

ενδιαφέροντα του σχολείου πλέον ανήκουν ο λαϊκός χορός , η γυμναστική, οι ερασιτεχνικές λαϊκές παραστάσεις κ.α.⁸⁵

Το ενωμένο αυτό κίνημα διασπάστηκε οριστικά το 1933, με τη προσάρτηση κάποιων λαϊκών ομάδων στη Χιτλερική Νεολαία. Όλες οι κινήσεις της Νεολαίας άρχισαν σταδιακά να διαλύονται από το 1933 , καθώς με την άνοδο του Χίτλερ στην εξουσία επιβάλλονταν απαγορεύσεις στη λειτουργία τους . Άλλωστε , μεγάλα τμήματα της Κίνησης της Νεολαίας εντάθηκαν οικειοθελώς στη Ναζιστική Νεολαία. Επομένως όταν γίνεται λόγος για τη γερμανική Κίνηση της Νεολαίας , εννοείται η εμφάνιση νεολαϊκίστικων οργανώσεων , που σημειώθηκε από το 1896 μέχρι το 1933 . Σύμφωνα με τον Eduard Spranger , επρόκειτο για μια ευρεία κίνηση που προέκυψε αυθόρμητα από την ίδια τη Νεολαία . Εξάλλου δεν ήταν διεθνής αλλά προέκυψε μόνο στη Γερμανία ως ένα ολότελα καινούριο φαινόμενο για τη χώρα αυτή⁸⁶ .

Με το νόμο του 3^{ου} Ράιχ, το 1936, καταργήθηκαν τελικά και οι εναπομείναντες σύνδεσμοι Νέων. Χαρακτηριστική σε αυτό το σημείο είναι η παρατήρηση του Skiera ,ο οποίος σχολιάζοντας τα βασικά χαρακτηριστικά του Κινήματος της Νεολαίας *εσωτερικότητα και κλειστότητα* ,γράφει : Μια κλειστότητα μπορεί να διαδοθεί μόνο ρητορικά ,ποτέ πραγματικά .Αυτό φαίνεται εξάλλου ,από το ότι ένα μεγάλο μέρος των μελών του Κινήματος , μεταξύ των οποίων καλλιτέχνες, παιδαγωγοί , μεταρρυθμιστές της ζωής και διανοούμενοι προσαρμόστηκε στο εθνικοσοσιαλιστικό σύστημα ,χωρίς πολλές φορές καμία διαμαρτυρία . Άλλοι , όπως ο Ad. Reichwein, μετά από έναν αρχικό ενθουσιασμό για το τρίτο Ράιχ προσχώρησαν στην αντίσταση και έπεσαν θύματα του Εθνικοσοσιαλισμού. Τέλος ορισμένοι αποφάσισαν να μεταναστεύσουν στο εξωτερικό .

3. 3. 7 Ιστορικές μορφές του Κινήματος

⁸⁵ Γ.Π. Πυργιωτάκης (2007: 304)

⁸⁶ E.Spranger, *pädagogische Perspektiven* , Quelle & Meyer , Heidelberg , 1958 ,σς .29-30 από Κοντομήτρος ,2006: (80).

Στην οργάνωση του Κινήματος γενικότερα και των Αποδημητικών Πουλιών ειδικότερα αξίζει να σταθεί κανείς στο ρόλο του Hoffmann και του Fischer .Η δραστηριότητα του Hoffmann διήρκεσε ως τις αρχές του 1900 . Από το Φεβρουάριο του έτους αυτού ανέλαβε υπηρεσία ως διερμηνέας (καγκελάριος δραγουμάνος) στη Γερμανική πρεσβεία της Κωνσταντινούπολης , όπου έκανε σπουδαία καριέρα ως διπλωμάτης . ο Hoffmann κατείχε την ηγεσία της νεανικής ομάδας , τα « Αποδημητικά πουλιά» μέχρι το 1897 που τη μεταβίβασε στο μαθητή του Karl Fischer . Ο Fischer είχε ενταχθεί στην ομάδα από το 1897 και συνέβαλε αποφασιστικά στη διεύρυνση του κύκλου της . Από το Καλοκαίρι του 1899 ξεκίνησε να αναλαμβάνει και ρόλους εποπτείας και να ενεργοποιείται , ώστε να δοθεί οργάνωση και δομή στη Κίνηση .⁸⁷

Οι πρωτοβουλίες του Fischer στην αρχή δε γίνονταν τόσο αποδεκτές όσο αυτές του προκατόχου του , καθώς δε διέθετε την «ακτινοβολία» του Hoffmann . Ο Fischer όμως ήταν μαθητής και όχι διδάσκων .Συνεπώς είχε διαφορετικό ρόλο ,οι πρωτοβουλίες του μπορούσαν να σταματήσουν οριστικά , καθώς δε καλύπτονταν νομικά ως σχολικές εκδηλώσεις .Το αποτέλεσμα ήταν να τον ακολουθούν ολοένα και λιγότεροι μαθητές στις οδοιπορίες ,παρά τις επίμονες προσπάθειες του να κινητοποιήσει κόσμο. Οι προσπάθειες αυτές δεν τον οδήγησαν παρά στην αποτυχία του στις απολυτήριες εξετάσεις .

Μολαταύτα ,δε μπορεί να αρνηθεί κανείς τη πολύτιμη συνεισφορά του στην οργάνωση του Κινήματος .Συγκεκριμένα ο Fischer ονόμαζε τα μέλη της κίνησης «Ταξιδιώτες σχολάριους» ,έχοντας προφανώς υπόψη του το πρότυπο ορισμένων φοιτητών του Μεσαίωνα που μετακινούνταν και ζούσαν μια μη συμβατική ζωή , αντιδρώντας στους ποικίλους καταναγκασμούς της ακαδημαϊκής ζωής .Επίσης εισήγαγε ολόκληρο ιεροτελεστικό τυπικό ένταξης των νέων μελών .Το κάθε νέο μέλος προτείνονταν από δυο παλαιά , του γίνονταν χειροτονία και υποχρεωνόταν να δώσει όρκο πίστης , σεβασμού και υπακοής .Οι διαδικασίες αυτές ευνόησαν και την εγκαθίδρυση μιας ιεραρχικής δομής στην ομάδα .Έτσι ο Fischer ήταν ο Oberbachant (Ανώτατος Βάκχος) , και αργότερα , όταν τέθηκε επικεφαλής της κίνησης «παλιά Αποδημητικά Πουλιά» , Grobbachant (μέγας Βάκχος) , ενώ οι υπόλοιποι

⁸⁷Κοντομήτρος Γεώργιος Α. ,2006: (53).

αξιωματούχοι ήταν Bachanten (Βάκχοι)⁸⁸ .Ιεραρχικές διακρίσεις ίσχυαν και για τα υπόλοιπα μέλη .

Το Νοέμβριο του 1901 λύθηκαν τα προβλήματα της νομικής κάλυψης , που αντιμετώπιζε η κίνηση , αφού θεσμοθετήθηκε στο Δημαρχείο του Streglitz το «Afs» (Ausschuß für Schülerfahrten) , ένα συμβούλιο για τα μαθητικά ταξίδια⁸⁹ . Ταυτόχρονα δόθηκε το όνομα « Αποδημητικά Πουλιά» στη Κίνηση .

Ο Fischer μπόρεσε με διαλέξεις στα σχολεία να διευρύνει αρκετά τη Κίνηση και απέκτησε σημαντικό κύρος ,όμως η δικτακτορική νοοτροπία του επέφερε την αμφισβήτηση του και την παράδοση της ηγεσίας το 1906 στον Willie Jansen που είχε εν τω μεταξύ αποκτήσει μεγάλη επιρροή . Ο Fischer μετά την οριστικά αποτυχημένη προσπάθεια του να επιβάλλει ένα μοναρχικό και μιλιταριστικό χαρακτήρα στη Κίνηση , αποχώρησε από αυτή, χωρίς να έχει ολοκληρώσει τις σπουδές του . Κατατάχθηκε στο πολεμικό ναυτικό , βρέθηκε στη Κίνα και έμεινα στη Σαγκάη μέχρι το 1921, απασχολούμενος ως συντάκτης της εφημερίδας της Κίνας «Ostasiatischer Lloyd».

Το 1907 , καθώς η ηγεσία της Κίνησης που την αποτελούσαν παλιά μέλη οδήγησε το Hans Breuer (1883 -1918) , παλιό μαθητή του Hoffmann , στο σεμινάριο της στενογραφίας , αλλά και του Gurlitt , στην ίδρυση της Κίνηση Wandervogel Deutscher Bund (WVDB). Η κίνηση αυτή προσπάθησε να υλοποιήσει τις ιδέες των Αποδημητικών πουλιών για την ανάπτυξη μιας κοινότητας αγωγής και τη στροφή των ενδιαφερόντων των μαθητών προς τη φύση και τη τέχνη . Το 1910 , εξάλλου ο

⁸⁸ Παρά ταύτα τα μέλη της κίνησης απείχαν από το αλκοόλ . Η ορολογία παραπέμπει στους «Bachanten» του Μεσαίωνα .Έτσι ονομάζονταν οι νεοεισαγόμενοι φοιτητές στα πανεπιστήμια ,οι οποίοι μεταμφιέζονταν σε ζώα και υφίσταντο ένα τελετουργικό δοκιμασιών για να αποβάλουν συμβολικά την άξεστη , απολύτων φυσική , απολίτιστη , μη ακαδημαϊκή πλευρά τους , ώστε να ενταχθούν στην ακαδημαϊκή κοινότητα . Η Κίνηση των νέων είναι προφανές ότι λειτούργησε κάτω από το σύνθημα επιστροφή στη φύση και στη φυσική ζωή . Αρνούμενη το παρόν διέτρεχε το παρελθόν περνώντας στη μη βιομηχανική εποχή των μεγάλων ποιητών και στοχαστών , την εποχή του Γερμανικού Ρομαντισμού , και κατέληγε στην απόλυτα φυσική ζωή του Μεσαίωνα . Τα συντηρητικά στοιχεία της λειτουργίας της είναι ασφαλώς προφανή . Στα ταξίδια τους πάντως δεν έφεραν κάποια ιδιαίτερη στολή , απλώς η εμφάνιση τους έμοιαζε με αυτή των πλανόδιων .

⁸⁹ Το συμβούλιο ορίστηκε από τέσσερις συγγραφείς , ένα γιατρό και πέντε μαθητές και φοιτητές . Το συμβούλιο αυτό εξασφάλιζε τη νομική κάλυψη που επιζητούσαν τα μέλη της Κίνησης καθώς και τη θετική στάση των γονέων . Η. Blüher , Wandervogel β Die Geschicthe einer Jugendbewegung , I. Teil ,Prien (Chinesee), 1920 , σ. 55, από Κοντομήτρος Γεώργιος Α. ,2006: (54) .

Jansen που από το 1908 είχε χάσει τη θέση του επειδή κατηγορήθηκε για ομοφυλοφιλία , ίδρυσε δική του κίνηση την Jung- Wandervogel (JWV) .

Από το 1911 ξεκίνησαν προσπάθειες για επανενώσεις που κατέληξαν το 1913 στο σχηματισμό της Κίνησης «Wandervogel , Bund für deutsches Jugendwandern». Η διαίρεση της ιστορίας του κινήματος σε χρονικά διαστήματα απασχόλησε τη πλειοψηφία των ερευνητών του καθώς δεν είναι ευδιάκριτος ο διαχωρισμός των διαστημάτων αυτών. Ωστόσο κρίνεται απαραίτητη μία στοιχειώδης διάκριση για να κατανοήσουμε τη μετεξέλιξη του κινήματος και να παρατηρήσουμε τη σταδιακή αλλαγή της στάσης του Κινήματος απέναντι σε κοινωνικά, πολιτιστικά αλλά και κοινωνικά θέματα .

Η ιστορία του Κινήματος της Νεολαίας στη Γερμανία που εκτείνεται από τις δύο τελευταίες δεκαετίες του 19^{ου} αι. περίπου έως και την επικράτηση των Ναζιστών στην εξουσία το 1933, μπορεί να διακριθεί σε τρεις φάσεις ⁹⁰. Η πρώτη από αυτές ,που είναι και η φάση της δημιουργίας του κινήματος , χαρακτηρίστηκε ως η φάση της πρώτης συνάντησης και της αναζήτησης των κοινών ενδιαφερόντων της Νεολαίας της εποχής. Κατά τη διάρκεια της πρώτης αυτής φάσης, που μπορεί να ονομαστεί και *Ρομαντική* , προβλήθηκε στη κοινωνία των ενηλίκων η *νέα αίσθηση ζωής* ,η οποία ακολούθησε το Κίνημα και στις δύο επόμενες φάσεις της εξέλιξης του . Ενώ τα βασικά χαρακτηριστικά και οι θεμελιώδεις αρχές του Κινήματος παραμένουν αναλλοίωτες παρατηρείται στροφή στο προσανατολισμό του, ο οποίος γίνεται περισσότερο «πολιτικός». Συγκεκριμένα , οι δραστηριότητες των μελών καθορίζονται από τις πολιτικές εξελίξεις ενώ άλλα από αυτά αναμειγνύονται περισσότερο ενεργά στις νέες κοινωνικές συνθήκες.

3. 3. 8 Συμπεράσματα

⁹⁰ Γ.Π. Πυργιωτάκης (2007: 280)

Συμπερασματικά θα έλεγε κανείς ότι το Κίνημα της Νεολαίας ήταν στην ουσία το ξέσπασμα των νέων απέναντι στην εξουσία που τους ασκούσαν οι ενήλικες (γονείς ,σχολείο και πολιτεία). Ήταν ακόμη το μέσο να εκφράσουν την ανάγκη τους για αυτοκαθορισμό του μέλλοντος και της ζωής τους γενικότερα .Στην ιστορία του Κινήματος αξίζει να σταθούμε στα παρακάτω σημεία, που προκύπτουν και ως συμπεράσματα των όσων προηγήθηκαν :

- 1) Η Νεολαία (και κυρίως η αστική νεολαία) ήταν αντίθετη με την «αστική πατρική εστία» και το αυταρχικό σχολείο. Θεωρούσαν το σχολείο ως ένα μέσο υποδούλωσης των νέων . Το κράτος θεωρούσαν πως έφτιαξε ένα εκπαιδευτικό σύστημα κατάλληλο να το προμηθεύει με «όργανα», όπλα κατά τον Reble , που θα εξυπηρετούσαν τους σκοπούς του . Αυτή ήταν και η κυριότερη αιτία που οδήγησε τους νέους να ξεσηκωθούν και επέφερε και κατά συνέπεια τη δημιουργία του Κινήματος της Νεολαίας .
- 2) Οι κυριότεροι μελετητές του Κινήματος (βλ. Γ.Π. Πυργιωτάκης και Potthoff) αντιμετώπισαν δυσκολία στη καταγραφή των ομάδων που συγκροτούσαν το Κίνημα της Νεολαίας λόγω της πληθώρας ομάδων , των οποίων τα ονόματα και οι δραστηριότητες (που προωθούσαν) ήταν εφάμιλλες με αυτές των ομάδων του Κινήματος. Ωστόσο ,οι ομάδες αυτές στερούνταν του ιδεολογικού και φιλοσοφικού υπόβαθρου του Κινήματος .
- 3) Το Κίνημα της Νεολαίας απαρτιζόνταν από πολλές ομάδες συλλόγους και ομοσπονδίες που παρά τις επιμέρους διαφορές τους είχαν ένα κύριο στόχο, τη καταπολέμηση του παραδοσιακού σχολείου και τον αυτοκαθορισμό της ζωής τους .
- 4) Δύο ηγετικές μορφές του Κινήματος που ξεχώρισαν για τις πρωτοβουλίες που ανέλαβαν και για τη φράση τους ήταν οι Hermann Hoffmann και ο Karl Fischer .
- 5) Το Παλιό οδοιπορικό πουλί (Urwandervogel), η πρώτη φάση της ιστορίας του Κινήματος ,που διήρκεσε από 1896 έως το 1901 στιγματίστηκε από δύο γεγονότα . Το πρώτο από αυτά ήταν η καθιέρωση εκδρομών με το κύκλο μαθημάτων για τη στενογραφία και το δεύτερο , η διαμόρφωση μιας Νεολαίας εφάμιλλης της Μεσαιωνικής, που στόχο είχε να αντισταθεί στο **προβληματικό**

Ορίζοντα των Γυμνασίων της εποχής. Κατά τη διάρκεια της Ρομαντικής φάσης του κινήματος συγκροτούνταν ολιγομελείς ομάδες φοιτητών . Στις ομάδες αυτές επικρατούσε η **ειλικρίνεια ,η βαθιά εσωτερικότητα και το αίσθημα υπευθυνότητας .**

- 6) Η δεύτερη φάση του Κινήματος γνωστή και ως φάση της οργάνωσης (αρχές του 20 αι .) χαρακτηρίστηκε από τη διεύρυνση του κύκλου του Κινήματος . Προσαρτήθηκαν μέλη από φοιτητικούς συλλόγους και το Κίνημα άρχισε να γίνεται περισσότερο αποδεκτό από γονείς και εκπαιδευτικούς , που επιδοκιμάζουν τη προσπάθεια της Νεολαίας να ρυθμίσει η ίδια το μέλλον της .
- 7) Η σύναξη στο Hohe Meißner ήταν η απόδειξη της «ωριμότητας» του Κινήματος καθώς όλες οι ομάδες του συνεργάστηκαν για να φτιάξουν μια γιορτή ,πολύ διαφορετική απ ότι ήταν συνήθως . Πολλοί ομιλητές όπως ο Wyneken και ο Diederich ξεχώρισαν με τις ομιλίες τους και έκαναν σαφή το νέο προσδιορισμό του Κινήματος . Ότι δηλαδή το Κίνημα θα προάσπιζε στο εξής το δικαίωμα των νέων να *αυτοπροσδιορίσει υπεύθυνα και με βαθειά ειλικρίνεια το βίο της.*
- 8) Οι αρχές που χαρακτήριζαν το Κίνημα από το ξεκίνημα του (Παλιό οδοιπορικό πουλί), συνέχισαν να το χαρακτηρίζουν μέχρι το ξέσπασμα του Α Παγκοσμίου Πολέμου (1914) .

4. Κριτική αποτίμηση. Γενικά Συμπεράσματα.

Η Γερμανική Νεολαία είχε καταπιεστεί αφόρητα από τα πρότυπα τα οποία έπρεπε να ακολουθεί . Οι νέοι της Γερμανίας αλλά και άλλων Ευρωπαϊκών κρατών πριν από την αυγή του 20^{ου} αι. ζούσαν ακολουθώντας το συντηρητικό ντύσιμο και τρόπο ζωής που τους επέβαλλαν οι ενήλικες. Διαμόρφωναν τη ζωή τους με βάση τα πρότυπα των ενηλίκων και περιόριζαν πολύ τις δικές τους ανάγκες. Οι περισσότεροι από αυτούς διασκέδαζαν μέσα σε ένα αστικό περιβάλλον πίνοντας,

Η ΕΠΙΔΡΑΣΗ ΤΟΥ ΚΙΝΗΜΑΤΟΣ ΤΗΣ ΝΕΟΛΑΙΑΣ ΤΗΣ ΓΕΡΜΑΝΙΑΣ ΣΤΗΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΤΙΣ ΤΡΕΙΣ ΠΡΩΤΕΣ ΔΕΚΑΕΤΙΕΣ ΤΟΥ 20^{ου} αι.

καπνίζοντας και χωρίς να μπορούν καν να συναναστρέφονται άτομα του αντίθετου φύλλου. Ενώ το σχολείο ένιωθαν πως δεν τους εκφράζει πια . Ένας δάσκαλος που μεταλαμπάδευε τη γνώση του , μια αποπνικτική αίθουσα και η ξύλινη γλώσσα του βιβλίου συνέθεταν το σχολικό περιβάλλον που επικρατούσε στα σχολεία της Γερμανίας πριν από το 1900.

Η κατάσταση αυτή όπως ήταν αναμενόμενο «εξόργισε» τους νέους που δεν είναι σύμφυτο με την ηλικία τους να δέχονται πιέσεις και επιβολές στο τρόπο ζωής τους . Η οργή τους εκφράστηκε με ένα πολύ δημιουργικό τρόπο στην αρχή . Οι νέοι οργανώθηκαν σε συλλόγους και συνομοσπονδίες και ξεκίνησαν να διοργανώνουν εκδρομές στη φύση και άλλες εκδηλώσεις . Απαλλαγμένοι από πολιτική ιδεολογία αλλά γεμάτοι αγάπη για το «φίλο» και τη φύση ξεκίνησαν να εκδράμουν στην εξοχή. Με τον καιρό συνειδητοποίησαν ότι για να αλλάξουν ουσιαστικά το πολιτικό και εκπαιδευτικό σύστημα έπρεπε να αναλάβουν δράση. Συνέδρια ,ομιλίες συγγραφέων και παιδαγωγών καθώς και η συνεισφορά των φοιτητών βοηθούν το Κίνημα να οργανωθεί και να αποκτήσει πολιτική επιρροή. Ο Α Παγκόσμιος δυνάμωσε ακόμη περισσότερο το Κίνημα καθώς τα μέλη του έδρασαν υπέρ της πατρίδας , φροντίζοντας όμως πάλι ο ένας για τον άλλο .

Οι κινητοποιήσεις του Κινήματος είχαν αποτέλεσμα . Πρόνοια για τα παιδιά – θύματα του πολέμου, σταδιακή παραγκώνιση του Ερβαρτιανού Σχολείου και ενίσχυση της «λαϊκής μόρφωσης» είναι ορισμένες από τις συνέπειες που είχε στο κοινωνικοπολιτικό σύστημα Της Γερμανίας αλλά και της Ευρώπης γενικότερα η δράση του Κινήματος ,μια δράση που διεκόπη βίαια από τα δικτατορικά καθεστώτα του Β' Παγκοσμίου Πολέμου.

Στο κεφάλαιο αυτό επέλεξα να μη χρησιμοποιήσω την ορολογία του Κινήματος (φάσεις , πρόσωπα κ.α.) γιατί θέλω να παρουσιάσω το Κίνημα ως μια μορφή αγανάκτησης και αντίδρασης της Νεολαίας άσχετα με το συγκεκριμένο πολιτικό και ιστορικό πλαίσιο της Γερμανίας στα τέλη του 19^{ου} αι. και για να καταλήξω στα παρακάτω συμπεράσματα:

1. Οι νέοι συσπειρώνονται και αντιδρούν όταν νιώθουν ότι καταπατούνται τα δικαιώματά τους και περιορίζεται η ζωή και η ελευθερία τους .

2. Η αντίδραση στην αρχή δεν είναι οργανωμένη και στερείται πολιτικού και ιδεολογικού υπόβαθρου . Πολλές φορές οι δράσεις των νέων παρεκκλίνουν από τον αρχικό τους στόχο .
3. Το παραδοσιακό –συντηρητικό σχολείο δεν είναι ικανό να ανταποκριθεί στις ανάγκες των νέων ανθρώπων και συγκεκριμένα των εφήβων. Ένας άνθρωπος στη πιο δημιουργική φάση της ζωής του είναι αδύνατο να μένει ακίνητος και να ακούει ένα δάσκαλο να μιλάει . Πόσο μάλλον αν ο δάσκαλος αυτός μιλάει και σε μία γλώσσα μη κατανοητή και για πράγματα που δεν ενδιαφέρουν κανέναν έφηβο. Το σχολείο αυτό δε προάγει τη μάθηση ,αποξενώνει τους νέους τόσο από τη φύση όσο και από τους ομηλικούς τους ενώ δε συνεισφέρει σε τίποτα στη καλλιέργεια αξιών .
4. Οι νέοι δεν είναι άτομα χωρίς ηθικές αρχές που ενδιαφέρονται μόνο για τη διασκέδαση τους ,όπως συχνά παρουσιάζονται από τα Μέσα Μαζικής Ενημέρωσης . Αντίθετα προασπίζουν αξίες όπως η συντροφικότητα , η αλληλεγγύη και ο αλληλοσεβασμός . Ενδιαφέρονται για το εθνικό καλό και αναλαμβάνουν δράσεις για να το προασπίσουν (βλ. συμμετοχή του Κινήματος στον Α Παγκόσμιο Πόλεμο) .Ενδιαφέρονται για τη παιδεία τους γι αυτό και αγωνίζονται να έχουν οι ίδιοι αλλά και οι απόγονοι τους ένα σχολείο που να τους εκφράζει .
5. Οι νέοι στηρίζουν τόσο τις απόψεις όσο και τους αγώνες τους στη «λαϊκή δύναμη». Στηρίζουν τη παράδοση και τη λαϊκή τέχνη ενώ αγωνίζονται να έχουν όλοι οι ομήλικοι τους ισάξιες ευκαιρίες για μόρφωση ανεξάρτητα από το κοινωνικό στρώμα στο οποίο ανήκουν .
6. Οι οργανωμένες δράσεις ,ο ειρηνικός τρόπος διαδήλωσης και η απαλλαγμένη από τη κομματική καθοδήγηση πρωτοβουλία δύναται να έχουν το επιθυμητό αποτέλεσμα και να αλλάξουν τη δυσάρεστη πολιτική κατάσταση.
7. Συχνά τα Κινήματα των νέων δεν έχουν αίσιο τέλος. Πολλά μέλη παρασύρονται τελικά από τη δόξα και την εξουσία που τους χαρίζεται ,ξεχνούν την ιδεολογία και τις αξίες τους . Σταδιακά μέλη σαν αυτά

καταλήγουν να εντάσσονται στο σύστημα στο οποίο κάποτε εναντιώνονταν.

Τα παραπάνω συμπεράσματα φαίνεται να έχουν διαχρονική ισχύ. Το παράδειγμα του Κινήματος της Γερμανικής Νεολαίας φαίνεται σήμερα πιο επίκαιρο από ποτέ. Κινήματα όπως αυτό των «Αγανακτισμένων» απαιτούν όλα όσα δικαιούνται οι νέοι αλλά και οι μεγαλύτεροι. Τα αιτήματα τότε ήταν η κατάργηση των περιορισμών και του συντηρητισμού καθώς και η ανατροπή του παραδοσιακού σχολείου. Σήμερα τα αιτήματα είναι ακόμη πιο κρίσιμα και η αγανάκτηση της Νεολαίας ακόμη μεγαλύτερη. Έτσι και σήμερα όπως και τότε οι νέοι οργανώνονται σταδιακά, στην αρχή χωρίς συγκεκριμένη κατεύθυνση με μόνο όπλο την οργή τους. Θα ήταν ευχής έργο αν και οι σημερινές αντιδράσεις να καταφέρουν όπως το Κίνημα της Νεολαίας να οδηγήσουν τη πολιτεία να λάβει μέτρα που θα βελτιώσουν τόσο την εκπαίδευση όσο και τη πολιτική και οικονομική κατάσταση γενικότερα.

5. Βιβλιογραφία

- Ελληνική βιβλιογραφία:

1. Η συμβολή των νέων παιδαγωγικών αντιλήψεων και των εκπαιδευτικών μεταρρυθμίσεων στη διαμόρφωση του παιδικού βιβλίου στην Ελλάδα του Μεσοπολέμου . Γεωργίου Χρήστος – Διδακτορική διατριβή . Α.Π.Θ –Π.Τ.Δ.Ε.
2. Κλεάνθους Μ., Η Νέα Αγωγή. Θεωρία και μέθοδοι, Αθήνα, 1952
3. Κοντομήτρος Γεώργιος Α. Η γερμανική μεταρρυθμιστική παιδαγωγική και οι επιδράσεις της στην ελληνική εκπαίδευση κατά τις πρώτες δεκαετίες του 20ου αιώνα : διατριβή επί διδακτορία. Κοντομήτρος Γεώργιος Α. Βόλος 2006 .
4. Μαρτίνου - Κανάκη Σωτηρία , Το κίνημα της μεταρρυθμιστικής παιδαγωγικής και η επίδρασή του στο παιδαγωγικό έργο του Μιχάλη Παπαμαύρου, , Gutenberg 2009 .
5. Πυριωτάκης Ε. Γιώργος ,η Παιδαγωγική του νέου σχολείου . Μια συστηματική εξέταση παιδαγωγικών ιδεών από τον Έρβαρτο έως την «Κλασική Μεταρρυθμιστική Παιδαγωγική». 1η έκδ. - Αθήνα : Γρηγόρη, 2007.
6. Χαρίτος Χ.Γ. ,Το παρθεναγωγείο του Βόλου , τόμοι Α-Β, Ιστορικό αρχείο Ελληνικής Νεολαίας, ΓΓΝΓ ,Αθήνα 1989.

ο Ξενόγλωσση βιβλιογραφία

1. Chenk, Dietmar, Die Freideutsche Jugend 1913-1919/20 – Eine Jugendbewegung in Krieg, Revolution und Krise, Geschichte der Jugend , Münster, 1991 Movement – History- German Youth Movement – Wandervogel.
2. Geschichte der deutschen Jugendbewegung, ein kurzer Überblick von Tom, 2. DIE JUGENDBEWEGUNG VOR DEM 1. WELTKRIEG
3. Hermand , Jost : Deutsche Kulturgeschichte des 20.Jahrhunderts .2006,Primus Verlag ,Darmstadt.
4. Lantukhova Olga, Jugendbewegungen im Deutschen Kaiserreich und in der Weimar Republik .Studienarbeit . ISBN 978- 3- 640-61923-8 . Thessaloniki 2008
5. Laqueur, Walter, Young Germany: A History of the German Youth Movement, Transaction Books, New Brunswick & London, 1962.
6. Schmidt St., Die Jugendbewegung in Deutschland und ihre Bedeutung für die Entwicklung und Verbreitung der Landerziehungsheimpädagogik, Diplomarbeit, Uni. Der Bundeswehr Hamburg, 1998.
7. Walter Benjamin and the antinomies of tradition John Mc Coll
8. Walter Flex, Der Wanderer zwischen beiden Welten , 1916.

ο Ηλεκτρονικές πηγές

1. http://www.biblioasi.gr/product_info.php?products_id=124468
2. Cross-Cultural Developments in Education: The Comparative Experiences of Fritz C. Neumann in Europe and the United States .Karl-Heinz Fuessl από την ηλεκτρονική σελίδα Historical studies in education(<http://www.edu.uwo.ca/HSE/99fuessl.html>).
3. Θεόδωρος Ι. Κάστανος, Ο πρωτοπόρος παιδαγωγός και οραματιστής του σχολείου εργασίας στην Ελλάδα. Έφη Τσιροπινά (http://www.cpe.gr/periodiko/Theodoros_kastanos.pdf)
4. Making Camp: Landscape and Community in the Interwar German Youth Movements. Unpublished paper presented at the conference "Making a New World? Re-forming/designing Modern Communities in Interwar Europe" (KULeuven, June 2006) (http://www.acsu.buffalo.edu/~kennycup/publications_camp_paper.html)
5. Seminar: Wege zur Verlebendigung des Unterrichts - Zur Theorie und Praxis alternativer Lernformen - Padagogische Stromungen innerhalb der Reformpädagogik in der Übersicht .Dr. rer. soc. Hans Toman (<http://www.dr-toman.de/RPfolie01.PDF>).

ΣΤΑΥΡΙΑΚΟΥΔΑΚΗ, ΑΛΕΞΑΝΔΡΑ
" Η ΕΠΙΔΡΑΣΗ ΤΟΥ ΚΙΝΗΜΑ
ΤΩΣ ΤΗΣ ΝΕΟΛΑΙΑΣ ΤΗΣ

ΣΥΓΓΡΑΦΗ ΓΕΡΜΑΝΙΑΣ ΣΤΗΝ
ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΣΤΙΣ ΤΡΕΙΣ

ΤΙΜΟΣ ΠΡΟΣΕΞ ΔΕΚΑΕΠΕΣ ΤΟΥ
200 ΓΛ. "

ΑΝΗΝ	ΟΝΟΜΑΤΕΠΩΝΥΜΟ ΔΑΝΕΙΖΟΜΕΝΟΥ

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ
ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
Τηλ.: 24210 06300-1

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ
ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ

004000106798